

SUHDANNE

SYKSY

2021

s. 11

Palvelut elpyvät ja
Suomi toipuu,
ainakin hetkeksi

ETLA

35

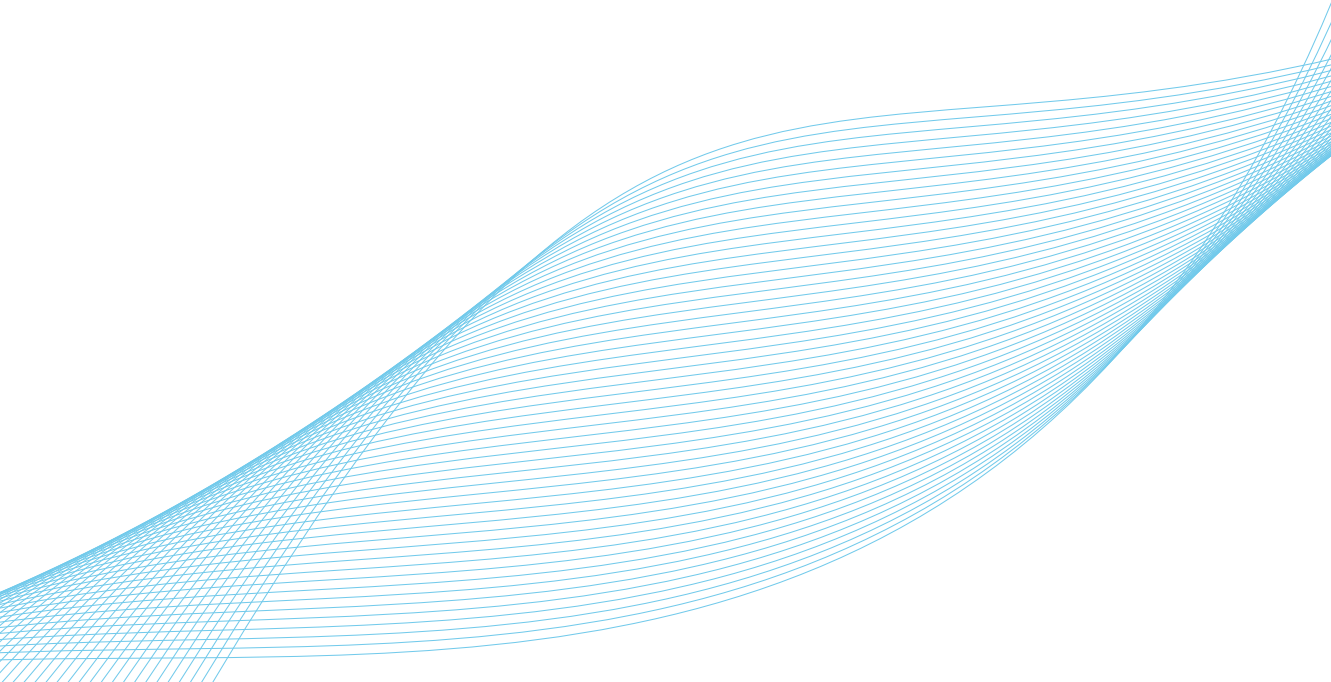
Kasvuraketina ensi
vuonna palveluvienti

88

Miten työvoimapula
ratkaistaan?

92

Autoilun keskipäästöt
alenevat, 3 skenaariota

SUHDANNE

Suhdanne Syksy 2021

Julkistamispäivä: 20.9.2021.

Suhdanteen verkkoversio on luettavissa osoitteessa www.suhdanne.fi.

Painetun Suhdannekirjan voi tilata sähköpostitse osoitteesta: tilaukset@taloustieto.fi.
Yksittäisen Suhdannekirjan hinta on 40 euroa ja vuosikerran (2 numeroa, jatkuva tilaus) 70 euroa.

ISSN: 0787-9342.

Painopaikka: Next Print Oy, Helsinki, 2021.

ETLA

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA

Arkadiankatu 23 B, 00100 Helsinki
www.etla.fi

Sisällys

Ennusteryhmä.....	2
Päätoimittajan esipuhe	4
Talouspolitiikka.....	6
Talouspolitiikan linja syksyllä 2021	6
Suhdannekatsauksen tiivistelmä.....	10
Kansainvälinen suhdannekehitys.....	23
Ulkomaankauppa.....	35
Investoinnit	46
Yksityinen kulutus.....	49
Julkinen talous	54
Tuotanto.....	64
Työllisyys	75
Hinnat ja kustannukset.....	78
Miten Etlan Suhdanne ja Toimialakatsaus tehdään?	85
Erityisteemat	
Vaihtoehtoiset kehitysurat.....	20
Rakenteellinen budjettitasapaino	60
Kasvihuonekaasupäästöennuste	72
Suomen kustannuskilpailukyky	82
Artikkelit	87
Taloustiede ja työvoimapula.....	88
Antti Kauhanen	
Skenaariolaskelmia kotitalouksien liikennepäästöjen kehityksestä.....	92
Ville Kaitila	

Ennusteryhmä

A portrait of Päivi Puonti, a woman with long brown hair and bangs, wearing a black jacket over a white lace top. She is smiling slightly.

**Päivi
Puonti**
VTT

Investoinnit, julkinen talous,
tuotanto ja työllisyys.

A portrait of Ville Kaitila, a man with short grey hair and glasses, wearing a dark suit, light blue shirt, and striped tie. He is looking directly at the camera.

**Ville
Kaitila**
VTL

Yksityinen kulutus, tuotanto,
hinnat ja kustannukset sekä
mallien käyttö.

ETLAN ENNUSTERYHMÄN tärkeimpiä julkaisuja ovat Suhdanteen lisäksi Toimialakatsaus, Kuukausiraportti sekä Päästöennuste. Toimialakatsaus sisältää yksityiskohtaista tietoa eri toimialoilta, ja se julkaistaan ilmaisena verkkoversiona kahdesti vuodessa Suhdanne-raportin jälkeen. Kuukausiraportti on maksullinen tilattavissa oleva julkaisu, joka tul-

kitsee tärkeimmät talousluvut sekä kertoo kuukausittain päivitetyn talouden tilan ja lähikuukausien suunnan. Päästöennuste on vuonna 2019 aloitettu julkaisu, joka ennustaa Suomen kasvihuonekaasupäästöjen kehitystä lähivuosina sekä laskee, millaisella päästökehityksellä Suomen hiilineutraalisuustavoite saavutetaan.

**Markku
Lehmus**
VTT

Päätoimittaja, ennustepäällikkö,
yhteenveto, kansainvälinen
talous ja mallien käyttö.

**Birgitta
Berg-Andersson**
KTL

Vienti, tuonti,
maksutase ja
tuotanto.

Pää- toimittajan esipuhe

 Markku Lehmus
Ennustepäällikkö
Etlä

Ei pelkästään hyviä uutisia

SUOMEN TALOUS on päässyt tänä vuonna hyvään kasvuun. Rokotekattavuuden lähestyessä 80 prosenttia yli 12-vuotiaista taloutta on voitu avata ja palveluiden kulutus on elpynyt. Kertyneet säästöt ja parantunut työllisyystilanne ovat tukeneet yksityistä kulutusta.

Kuva ei kuitenkaan ole kokonaan auvoinen. Delta- ja sitä ennen alfavariantti olivat jo osoituksia koronaviruksen muuntumiskyvystä, joten virusta ei ole kokonaan selätetty, edes lännessä. Samoin pandemian muuttuminen endeemiseksi testaa yhteiskunnan kapasiteettia ja päätöksentekoa hieman eri tavoin kuin kriisin akuutein vaihe. Lisäksi kehittyvissä maissa rokottamisurakka on vasta aloitettu, joten matkaa riittävään globaaliin rokotekattavuuteen on vielä pitkästi.

Uutena huolena maailmantalouden kasvulle ovat ilmaantuneet logistiset ongelmat ja monenlaiset tarjontaketjujen pullonkaulat. Konttipula on nostanut kuljetusten hintoja, mikrosirujen toimitukset venyvät ja raaka-aineiden hinnat ovat nousussa. Aasiassa koronatartuntojen takia tehdyt satamien ja tehtaiden sulkemiset ovat haitanneet tarjontaketjujen sujuvuutta edelleen. Kaiken lisäksi teollisuudessa ja muutamilla palvelualoilla kärsitään osaavan työvoiman pulasta. Nurkan takana, joskin lähinnä Yhdysvalloissa, kurkkii jopa vanha kunnon inflaatiopeikko.

Suomen talouden heikot kohdat ovat tuttuja. Suomen julkinen velka nousee yli 70 prosenttiin bkt:sta ja käännettä ei ole näköpiirissä. Samalla ennustemme mukaan Suomen kustannuskilpailukyky heikkenee tänä ja ensi vuonna keskeisiin kilpailijamaihimme nähden. Tuottavuuden kasvuun olisi myös hyvä saada lisää vauhtia, sillä verrokkimaamme ovat olleet paremmassa kasvussa jo tovin aikaa. Vaihtotase sentään näyttäisi pysyvän ylijäämäisenä.

Yksityiskohtaisen suhdanne-ennusteen lisäksi Syksyn 2021 Suhdanne pitää sisällään Aki Kangasharjun kirjoittaman talouspolitiikan kommentin, Antti Kauhasen artikkelin työvoimapulasta sekä Ville Kaitilan artikkelin skenaariolaskelmista kotitalouksien liikennepäästöjen kehityksestä. Erityisteemojen aiheita ovat Suomen kustannuskilpailukyky, vaihtoehtoiset kehitysurat, rakenteellinen budjettitasapaino ja kasvihuonekaasupäästöennuste. Kaikki edellinen on kääritty nyt myös uuteen ulkoasuun.

Ajatuksia herättäviä lukuhetkiä Suhdanteen uuden numeron parissa!

Helsingissä syyskuussa 2021
Markku Lehmus

Talouspolitiikan linja syksyllä 2021

 Aki Kangasharju
Toimitusjohtaja
Etla

Hallitus jatkaa tuoreessa budjetissaan valitsemallaan linjalla. Eriarvoisuutta vastaan taistellaan päättäväisesti maailman ehkä tasa-arvoisimmassa maassa, hiilidioksidipäästöjäkin saadaan merkittävästi vähennettyä, mutta tähän kaikkeen hyvään ei haluta etsiä rahoitusta eikä julkisen talouden ongelmia tunnusteta.

Hallitus saavuttanut viidenneksen tavoitteestaan

HALLITUS ILMOITTI KEVÄÄLLÄ tekevänsä budjettiriihessä julkista taloutta vahvistavia päätöksiä yhteensä yli 200 miljoonan euron edestä sekä verotusta kiristämällä että työllisyyttä parantamalla. Veronkorotuksissa onnistuttiin, mutta osa julkista taloutta parantavista työllisyystoimista heikentää julkista taloutta – ikään-tyneille kohdistettava työtulovähennys vähentää verotuloja enemmän kuin se niitä tuo.

Toivottavasti kansliapäällikkö Juha Majasen (2021) valmistelemat, työvoimapulaa lyhyellä

aikavälillä helpottavat toimet osoittautuvat paremmin julkista taloutta tukeviksi. Lisää toimia luvattiin myös helmikuulle, joskin vaaleihin on sen jälkeen enää vuosi, joten mihinkään kovin radikaaleihin toimiin on vaikea uskoa.

Sytä tällaiseen näpertelyyn on vaikea ymmärtää, sillä hallituksen itsensä määrittämä taso on keväiseen ilmoitukseen verrattuna 10-kertainen ja ennen syksyn budjettiriihtä koko hallituskaudella oli saatu täytettyä tavoitteesta vain 10 prosenttia.

Suomen kestävyysvaje on valtiovarainministeriön mukaan 8 miljardia euroa. Vielä viime syksynä hallituksella oli tavoitteenaan tehdä toimenpiteitä kestävyysvajeen pienentämiseksi 5 miljardilla eurolla. Tämän kevään kehysriihessä kunnianhimon taso puolitettiin. Nyt julkista taloutta halutaan kohentaa hallituskauden aikaisin toimin 2–2,5 miljardilla eurolla.

Työllisyystoimet

Keskeinen väline tavoitteen saavuttamiseksi on työllisyys, jota hallitus tavoittelee parantavansa omilla toimillaan 80 000 työpaikan verran. Hallitus kehuikin keväällä jo tehneensä päätökset yli 70 000 työpaikan syntymiseksi. Tavoite on siis sen mukaan jo melkein täytetty. Enää tarvitsee vain näperrellä.

Laskelma on kuitenkin ylioptimistinen ja siitä puuttuvat hallituksen itsensä tekemät työllisyyttä heikentävät päätökset. Valtiontalouden tarkastusvirasto (2021) raportoi kesäkuun säännöllisessä finanssipoliittisessa tarkastuksessaan, että työllisyys paranee vain reilulla 30 000:lla, kun hallituksen toimet lasketaan edellisten hallitusten kunnioittamilla valtiovarainministeriön menetelmillä ja huomioon otetaan myös työllisyyttä heikentävä perusturvan korotus ja aktiivimallin purkaminen.

Kun lisäksi hallituksen työllisyystoimet ovat pääosin julkisia menoja lisääviä, kuten työvoimapalvelujen resurssien kasvatus, työllisyyspäätökset parantavat julkista taloutta enää 0–400 miljoonaa euroa. Arviohaarukan puoliväli on alle 10 % hallituksen tavoitteesta. Kun tähän lisätään tuoreen budjettiesityksen päätökset, tavoitteesta lienee kasassa viidennes siihen mennessä, kun seuraaviin vaaleihin on aikaa enää vuosi.

Tuottavuustoimet

Työllisyystoimet ovat toki vain osa hallituksen välineistä julkisen talouden tasapainottamiseksi. Siihen pyritään myös julkisen sektorin ja koko talouden tuottavuuskasvun kiihdyttämällä. Näistä toimista ei juuri ole puuttuvien työllisyystoimien paikkaajiksi.

Valtiolla on ollut tuottavuusohjelma jo 1990-luvulta alkaen, mutta tulokset ovat olleet laihoja. Kuvaavaa on, että julkisen sektorin tuottavuustilastojen laadinnastakin luovuttiin jo 2015. Kansantalouden tilinpidon perusteella arvioituna työn tuottavuus julkisella sektorilla on heikentynyt 2000-luvulla muutamia poikkeusvuosia lukuun ottamatta. Kun tuottavuuden mittaamisen kehittämisestä on luovuttu, on vaikea ajatella, että sitä pystyttäisiin systemaattisesti myöskään parantamaan. Hallitukset toisensa perään vetoavat digitalisaation tuomiin tuottavuushyötyihin, mutta toistaiseksi uutiset kertovat lähinnä siitä, kuinka työlästä ja kankeaa on uusien tietojärjestelmien käyttö.

Nyt tuottavuuteen pyritään yhtä aikaa sosiaali- ja terveydenhuollon hallintomallin uudistuksen kanssa. Se lähinnä lisää menoja, ainakin ensimmäisen vuosikymmenen ajan, koska palvelujen saatavuutta ollaan parantamassa, palkkatoja yhdenmukaistamassa ja muutoinkin uuden järjestelmän rakentaminen lisää kustannuksia.

Vaikka tuottavuus jostain syystä nyt lähtisi nousuun, kustannusten hillintää vaikeuttaa jatkuva kuntien tehtävien lisääntyminen. Suomen nollakasvun ajanjakson alussa kuntien tehtävien määräksi laskettiin noin 500 kappaletta (Hiironniemi, 2013; Välikangas, 2021), ja nyt niitä on arviolta jo 700, joskin laskelmamenetelmän muutos vaikeuttaa tarkkaa vertailua.

Koko talouden tuottavuuskasvuun ei ole panostettu sitäkään. Kuva ei muuksi muutu, vaikka tutkimuslaitosten kanssa yhteistä t&k-toimintaa tekevät yritykset voivat jatkossakin tehdä ylimääräisen vähennyksen toiminnan kuluista. Ovathan t&k-alihankinnat vain 2 prosenttia yritysten t&k-toimista.

Onneksi sentään leikkaukset Suomen Akatemian rahoitukseen peruttiin. Huolestuttavia kuitenkin ovat huhut hallituksen pyrkimyksistä laajentaa Akatemian rahoituksen jakamista ammattikorkeakouluille yliopistojen huipputieteen rahoituksen kustannuksella. Tällaiset muutokset tasapäistäisivät korkeakoulukenttää ja jättäisivät Suomen tieteen vielä pidemmälle takamatkalle maailman kärjestä.

Kun työllisyystoimia ei kuulu ja muutkin kasvua tukevat toimet ovat mitättömiä, menolisäysten rahoitus jää pahasti puutteelliseksi. Se on osoitus siitä, miksi hyvää tarkoitaviakaan menolisäyksiä ei pitäisi tehdä ennen kuin rahoitus on tiedossa. Aiemmin tehtyjä menopäätöksiä on poliittisesti niin vaikea perua, että käytännössä vaihtoehtoiksi jäävät velkaantuminen ja kasvua entisestään jarruttavat veronkiristykset.

Näillä eväillä hallitus ei pysty lopettamaan tavoittelevansa velkaantumisen nousua. Tähän tulokseen päätyy myös Etlan ennusteryhmä käsillä olevassa Suhdanne-julkaisussa.

Rahaa ei ole, mutta menoja lisätään

Velkaa kasvattavia menolisäyksiä perustellaan paljon koronalla. Koronakriisi on kuitenkin vain tilapäinen syy velkaantumiseen. Ensi vuoden budjetista 400 miljoonaa euroa käytetään koronatoimiin, mutta alijäämä on yhteensä 6 900 miljoonaa euroa. Samalla talous saavuttaa täys-työllisyyden, jolloin rakenteellisesti kestävä julkinen talous olisi lähellä tasapainoa. Bruttokansantuote saavutti koronaa edeltäneen tason jo ennen juhannusta, ja talouskasvu jatkuu reippaana ensi vuonnakin.

Koronakriisin jälkihoito vaatii toki joitakin kustannuksia, mutta koronan vaikutus kaikkiin tehtyihin menolisäyksiin on pieni. Jo tapahtuneesta talouden toipumisesta huolimatta hallitus nostaa valtion kehysmenoja 900 miljoonaa vuonna 2022 ja 500 miljoonaa euroa vuonna 2023. Kehysnosto tehdään myös hallitusohjelman merkittävien lisäysten päälle. Hallitus nosti menokehyskiänsä hallitusohjelmassa jo ennen koronakriisiä, noususuhdanteesta huolimatta ja selvästi enemmän kuin edelliset hallitukset (ks. alla oleva kuvio).

Menolisäyksiä vastaan luvattiin tehdä vastaavat tulopuolta vahvistavat toimet myöhem-

min. Hallitusohjelmassa myös todettiin, että jos julkinen talous ei tarpeeksi kohene, etsitään lisää toimia. Tämä perälahtakirjaus näyttää tämän hetken tiedoilla kuitenkin jäävän unholaan. Toivottavasti samalla tavalla ei käy juuri päättyneessä budjettiriihessä tehdyille vastaavalle ilmastotoimien kirjaukselle. •

Lähteet

Hiironniemi, S. (2013). Kuntien tehtävien kartoitus – Raportti 2012, valtiovarainministeriön julkaisuja 2/2013.

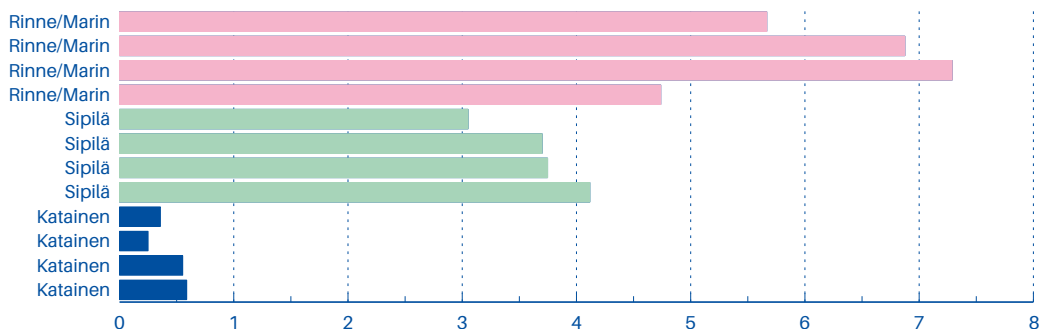
Majanen, J. (2021). Selvitystyö nopeavaikutteisista toimista osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseksi. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2021:48.

Valtionalouden tarkastusvirasto (2021). Finanssipolitiikan valvonnan arvio julkisen talouden hoidosta, kevät 2021, 18.6.2021.

Välikangas, A.-M. (2021). Anne-Marie Välikangas kolumni valtioneuvoston verkkosivuilla 22.2.2021.

Hallitusohjelmat ja edellisten hallitusten tekniset kehukset, mrd. euroa

Hallitusohjelman mukainen kehys miinus hallituksen ensimmäisen vuoden tekninen kehys

Lähteet: Hallitusohjelmat ja julkisen talouden suunnitelmat.

ETLA S21.2/b292

Suhdanne- katsauksen tiivistelmä

✓ **SUOMEN TALOUS NOUSEE** koronakriisistä hyvää vauhtia. Ennustamme bkt:n kasvavan 3,5 prosenttia tänä vuonna ja 3,0 prosenttia ensi vuonna. Joillakin toimialoilla tapahtuu edelleen palautumista pandemiasta vuonna 2023, jolloin ennustamme bkt:n kasvavan 1,7 prosenttia.

✓ **TALOUS KASVAA** tänä vuonna erityisesti yksityisen kulutuksen tukemana, mutta kaikki muutkin kysyntäerät lisäävät kasvua. Ensi vuonna yksityisen kulutuksen merkitys talouskasvulle on tätäkin vuotta suurempi.

✓ **SUURIMMAT RISKIT** liittyvät pandemian hallintaan. Uudet virusmuunnokset saattavat ainakin osittain kiertää rokotteen antamaa suojaa. Uutena huolena ovat myös maailmankaupan logistiikan jatkuvat pulonkaulat.

✓ **SUOMEN VIENTI** kasvaa tänä vuonna reilut 4 prosenttia. Ensi vuonna viennin elpyminen on sitäkin vauhdikkaampaa: ennustamme viennin kasvavan yli 9 prosenttia, kun myös palveluvienti voimistuu.

✓ **YKSITYINEN KULUTUS** kasvaa 3,0 prosenttia tänä vuonna ja 3,6 prosenttia ensi vuonna. Yksityinen kulutus saa vauhtia rokotekattavuuden kasvusta ja rajoitteiden poistumisesta. Säästämisaste palautuu kohti nollaa ennustejakson lopussa.

✓ **INVESTOINNIT** kasvavat vajaat 3 prosenttia tänä vuonna ja lähes 3,5 prosenttia vuonna 2022. Voimakkaimmin kasva-

vat kone- ja laiteinvestoinnit. Investointiaste nousee erityisesti ennustejakson loppupuolella.

✓ **ENNUSTAMME TYÖTTÖMYYSASTEEN** pysyttelevän ennallaan tänä vuonna mutta laskevan selvästi ensi vuonna. Kuluva vuoden työttömyysasteeksi ennustamme 7,8 prosenttia, ensi vuodelle 7,0 prosenttia. Ennusteemme mukaan työllisyysaste on vuonna 2023 73,2 prosenttia, joten hallituksen työllisyysastetavoitteesta jäädään hieman.

✓ **SUOMEN KULUTTAJAHINNAT** nousevat 1,8 prosenttia tänä vuonna ja 1,6 prosenttia ensi vuonna. Vuodelle 2023 ennustamme 1,4 prosentin kuluttajahintojen nousua. Niinpä inflaation kiihtyminen jää Suomessakin pääosin väliaikaiseksi.

✓ **JULKISTALOUDEN TASAPAINO** paranee ennustevuosina, vaikka koronakriisin aiheuttamasta lovesta palaudutaan hitaasti. Kuluva vuoden julkistalouden alijäämäksi ennustamme 3,5 prosenttia bkt:sta ja ensi vuodelle 2,5 prosenttia bkt:sta. Julkistalouden tasapaino paranee talouskasvun ja toisaalta tilapäisten koronan takia tehtyjen menolisäysten sekä veronalennusten poistumisen ansiosta.

✓ **JULKISTALOUDEN RAKENTEELLINEN TASAPAINO** paranee tänä ja ensi vuonna viime vuodesta asteittain. Julkisen velan suhde bkt:hen kuitenkin kasvaa aina vuoteen 2025 asti.

Maailmantalous nousee koronakriisistä

MAAILMANTALOUS elpyy tänä vuonna 5,7 prosentin vauhtia. Viime vuonna maailmantalous supistui 3,2 prosenttia – lähes yhtä paljon kuin toisen maailmansodan viimeisenä vuonna 1945. Finanssikriisin 2009 supistuminen – Maailmanpankin arvion mukaan 1,7 prosenttia – jäi koronakriisin rinnalla vaatimattomaksi. Nousua vahvistaa erittäin voimakas finanssi- ja rahapolitiittinen elvytys. Kaikkein tärkein yksittäinen kasvua tukeva tekijä on kuitenkin ollut ennätysajassa kehitetyt koronarokotteet. Globaalisti riittävä rokote kattavuus kuitenkin saavutetaan hitaasti, ja niinpä palvelusektorin palautuminen jatkuu monessa maassa vuosina 2022 ja 2023. Ennustamme maailmantalouden kasvavan 4,6 prosenttia ensi vuonna.

Kehittyneistä maista kasvu on tänä vuonna erityisen nopeaa Yhdysvalloissa siitäkin huolimatta, että koronan deltavariantin leviäminen haittaa palveluiden elpymistä syksyllä: ennustamme Yhdysvaltojen talouden kasvavan 5,7 prosentin vauhtia (keväällä ennustimme 6,3 %). Talouskasvu saa tukea Fedin kevyestä rahapolitiikasta mutta sitäkin enemmän voimakkaasti elvyttävästä finanssipolitiikasta. IMF (Fiscal Monitor, July 2021) arvioi, että Yhdysvaltojen koronakriisissä tekemä suora päätösperäinen elvytys on ollut tähän asti jo 25,4 prosenttia bkt:sta. Ensi vuonna ennustamme Yhdysvaltojen talouden kasvavan 4,5 prosenttia.

Euroaluekin on päässyt koronakriisistä kasvuun, mutta rokote kattavuuden hitaamman edistymisen takia kasvu jää hitaammaksi kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa. Myös päätösperäinen elvytys jää jälkeen Yhdysvalloista. Toisaalta rokote kattavuus on vauhtiin päästyään noussut syyskuun alkuun mennessä jo Yhdysvaltoja korkeammaksi. Lisäksi euroalueen monissa maissa niin sanottujen automattisten vakauttajien elvyttävä vaikutus on keskeinen. Etlä ennustaa

euroalueen bkt:n kasvavan 4,5 prosenttia tänä vuonna ja 4,4 prosenttia ensi vuonna.

Saksan talous kasvaa hieman hitaammin kuin euroalue keskimäärin. Toisaalta Saksan talous myös kärsi koronakriisistä selvästi vähemmän kuin euroalueen taloudet keskimäärin: Saksan bkt laski v. 2020 4,6 prosenttia, euroalueen 6,3 prosenttia. Saksa hyötyikin siitä, että nopeaan elpymiseen päässyt teollisuustuotanto muodostaa suuremman osuuden sen arvonlisäyksestä kuin euroalueen maissa keskimäärin. Suurimmat miinukset kirjattiin viime vuonna Etelä-Euroopan talouksissa, joista Espanjan talous supistui 10,8 ja Italian 8,9 prosenttia. Toisaalta suurten talouspudotusten maissa nähdään hyviä kasvulukuja tänä vuonna – erityisesti kuluvan vuoden toisella puolikkaalla, kun matkailu lisääntyy.

Poliittisesti merkittävä päätös tehtiin viime vuonna, kun EU-maat sopivat viime kesänä yhteensä 750 miljardin euron suuruiseen elpymisrahastosta. Niin sanotussa ”Next Generation EU” elpymisvälineessä on 390 miljardia suoraa tukea jäsenmaille, 360 miljardia on taas lainapohjaista tukea. Rahaa jäsenmaille jaetaan pandemiaa edeltävän taloudellisen suoriutumisen perusteella sekä osittain myös koronakriisin aiheuttaman tuotannon pudotuksen perusteella (käänteisesti). Paketti rahoitetaan EU-maiden yhteisellä velanotolla. Elpymisväline kiihdyttää EU-maiden kasvua ennustejaksolla keskimäärin joitakin prosentin kymmenyksiiä: vaikutukset ovat pieniä Pohjois-Euroopassa kuten Suomessa, mutta merkittäviä Etelä-Euroopan maissa kuten Italiassa.

Kiinan talous kasvaa ennustemme mukaan 8,0 prosenttia tänä vuonna. Kasvu on nopeimpien joukossa koko maailmassa, ja on seurausta pandemian hillitsemisestä rautaisin ottein (ts. tavalla, joka Euroopassa ei olisi mahdollista). Myös nopea rokotustahti on auttanut, vaikka kiinalaisten rokotteiden tehosta on ollut keskustelua. Kiinan teollisuus on ollut yhtä aikaa sekä

maailman talouskasvun ajuri että tavarakaupan kasvusta hyötyjä. Ensi vuodelle ennustamme Kiinalle 5,8 prosentin kasvua.

Odotamme EKP:n pitävän ohjauskoron nollassa ainakin vuoteen 2023 asti. Rahapolitiikan kiristäminen aloitetaan euroalueella kuitenkin

Suomen huoltotase

Huoltotase-erä	Arvo Mrd. e ² 2020	Määrän muutos, %					
		2020	Edellisestä vuodesta		2023 ^E	Keskimäärin	
			2021 ^E	2022 ^E		2016-20	2021-25 ^E
Bkt markkinahintaan	249,4	-2,9	3,5	3,0	1,7	1,1	2,2
Tuonti	92,5	-6,4	2,2	7,7	4,4	2,2	4,0
Tavarat	63,5	-2,5	2,4	3,8	3,1	2,5	2,7
Palvelut	29,0	-14,0	1,7	16,1	6,9	1,6	6,4
Kokonaistarjonta	341,9	-3,9	3,2	4,2	2,5	1,4	2,7
Vienti	95,6	-6,7	4,2	9,3	3,4	2,7	4,8
Tavarat	69,2	-2,4	5,8	4,9	2,2	2,8	3,6
Palvelut	26,4	-15,8	0,2	20,6	6,2	2,6	7,6
Investoinnit	59,8	-0,7	2,8	3,4	2,4	2,9	2,4
Yksityiset	47,9	-3,4	3,4	4,8	3,4	2,1	3,0
Julkiset	11,9	11,0	0,4	-2,1	-2,0	6,5	0,0
Kulutus	186,8	-3,1	2,8	2,4	1,2	0,4	1,7
Yksityinen	126,2	-4,7	3,0	3,6	1,8	0,1	2,3
Julkinen	60,6	0,5	2,4	-0,2	0,0	1,1	0,6
Varastojen muutos ¹	-0,3	-0,2	0,0	-0,3	0,5	0,0	0,0
Kokonaiskysyntä	341,9	-3,9	3,2	4,2	2,5	1,4	2,7
Kotimainen kysyntä	246,3	-2,7	2,8	2,3	2,1	0,9	1,8
Julkinen kysyntä	72,5	2,1	2,1	-0,5	-0,3	1,9	0,5

Huoltotase-erä	Hinnan muutos, %					
	2020	Edellisestä vuodesta		2023 ^E	Keskimäärin	
		2021 ^E	2022 ^E		2016-20	2021-25 ^E
Bruttokansantuote	1,3	2,0	1,5	0,8	1,1	1,4
Tuonti	-5,1	7,0	2,5	0,8	-0,1	2,6
Vienti	-4,2	7,3	1,6	-0,8	0,0	1,8
Investoinnit	1,0	1,8	2,1	1,7	2,0	1,8
Kulutus	1,3	1,9	1,7	1,4	0,9	1,6

¹ Kontribuutio bkt:n kasvuun, %-y., sisältää tilastollisen eron. ² Käyvin hinnoin. Lähteet: Tilastokeskus, ETLA.

kin asteittain jo loppuvuonna arvopapereiden netto-ostoja supistamalla. Yhdysvalloissa, jossa voimakkaasti elvyttävä finanssipolitiikka on kiihdyttänyt inflaatiota selvästi jo kuluvana vuonna, odotamme Fedin nostavan ohjauskorkea vuoden 2023 alussa. Yhdysvalloissa epätavanomaisen rahapolitiikan kiristys on myös euroaluetta voimakkaampaa, sillä odotamme Fedin lopettavan arvopapereiden netto-ostot kokonaan ensi vuoden aikana.

Talouden näkymissä on useita riskejä. Keskeisin riski liittyy pandemian hallintaan, globaalin rokotekehityksen odotettua hitaamman etenemiseen ja uusiin, tarttuvampiin ja rokotteiden antamaa suojaa ainakin osittain kiertäviin virusmuunnoksiin. Myös maailman-kaupassa on riskejä. Logistiikan jo nyt sotkenut konttipula sekä satamien ja tehtaiden väliaikaiset sulkemiset Aasiassa saattavat jatkua ja näin hankaloittaa tarjontaketjujen toimintaa. Tarjontaketjujen sujuvuutta vaivaavat lisäksi komponenttien kuten mikrosirujen sekä joidenkin raaka-aineiden saatavuusongelmat. Lisäksi Yhdysvaltojen ja Kiinan suhde on edelleen jännitteinen, ja tästä voi seurata maidenvälisiä tulleja tai sellaisia regulaation muutoksia, jotka vaikuttavat myös EU-maissa sijaitsevien yritysten kaupankäynnin kustannuksiin.

Bkt kasvaa 3,5 prosenttia vuonna 2021 ja 3,0 prosenttia vuonna 2022

SUOMEN BRUTTOKANSANTUOTE laski kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan viime vuonna 2,9 prosenttia. Yksityinen kulutus laski jopa 4,7 prosenttia. Vienti väheni 6,7 prosenttia. Tuonti supistui samanaikaisesti 6,4 prosenttia, joten nettovienti kontribuoi (hieman) negatiivisesti talouskasvuun tarkistettujen tietojen perusteella. Investoinnit vähenivät 0,7 prosenttia.

Ennustamme Suomen kokonaistuotannon kasvavan 3,5 prosenttia tänä vuonna. Kasvulukua on siten nostettu 0,5 prosenttiyksiköllä viime maaliskuusta. Ylöspäin tarkistus on seurausta työtuntien ja siten yksityisen kulutuksen odotettua nopeammasta kohenemisestä. Yksityinen kulutus kontribuoi selvästi positiivisesti talouskasvuun tänä vuonna ja ensi vuonna. Ensi vuoden talouskasvuksi ennustamme 3,0 prosenttia.

Vienti kasvaa ennusteemme mukaan tänä vuonna reilut 4 prosenttia ja ensi vuonna jo yli 9 prosenttia. Investoinnit kasvavat vajaat 3 prosenttia tänä vuonna ja lähes 3,5 prosenttia v. 2022. Yksityinen kulutus lisääntyy 3 prosenttia tänä vuonna epidemian aiheuttamien rajoitusten poistuessa asteittain syksyn aikana. Ensi vuonna ennustamme yksityisen kulutuksen kasvavan reilut 3,5 prosenttia. Vuonna 2023 odotamme Suomen bkt:n kasvavan 1,7 prosenttia, joka on hieman potentiaalisen tuotannon kasvuvauhtiamme nopeammin, sillä osa toimialoista palautuu pandemiasta vasta vuonna 2023.

Tuotantokuilun arvioimme olevan selvästi negatiivinen vielä tänä vuonna. Suomen talous onkin tänä vuonna edelleen potentiaalinsa alapuolella. Ensi vuonna arvioimme tuotantokuilun olevan enää vain aavistuksen negatiivinen, joten tuotanto on silloin lähes saavuttanut potentiaalisen tasonsa.

Palveluvienti vauhdittuu ensi vuonna

ENNUSTAMME VIENNIN määrän kasvavan tänä vuonna 4,2 prosenttia. Tavaroiden vienti kasvaa 5,8 prosenttia, palvelujen pysyy jotakuinkin viime vuoden tasolla. Palveluvienti romahti viime vuonna jopa lähes 16 prosenttia, joten sen täysimääräiseen toipumiseen on matkaa. Paperiteollisuuden toimialan vienti nousi yllättäen kuluvan vuoden keväällä erityisen voimakkaasti.

Sellun ja kartongin vienti on vahvassa kasvussa, mutta paperin vienti on odotusten mukaisesti lisääntynyt vain vähän. Puutavaran ja metallien jalostuksen tuotteiden vienti kasvaa reippaasti rakentamisen elpymässä Euroopassa. Kulkuneuvoteollisuuden tilauskanta pysyy vahvana, mikä vauhdittaa toimialan vientiä varsinkin tänä ja ensi vuonna. Kevään 2021 pitkä huoltoseisokki öljynjalostamolla nostaa alan ensi vuoden vientilukua merkittävästi.

Ensi vuonna viennin määrän ennustetaan kasvavan 9,3 prosenttia. Vienti saa edelleen vetoapua kansainvälisen talouden elpymisestä samalla, kun rokotekattavuus mahdollistaa myös turismin voimakkaan elpymisen. Palveluiden

viennin ennustetaan kasvavan jopa yli 20 prosenttia ensi vuonna. Samoin palvelutuonti kasvaa lähes yhtä nopeasti. Vuonna 2023 viennin kasvun odotetaan hidastuvan 3,4 prosenttiin. Kustannuskilpailukyvyen heikkeneminen tänä ja ensi vuonna hidastaa viennin elpymistä ennustejaksolla (ks. erityisteema aiheesta sivuilla 82–84).

Kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat voimakkaasti

INVESTOINTIEN ennustetaan kasvavan tänä vuonna 2,8 prosenttia. Kasvua nopeuttaa yritys-

Eräitä keskeisiä ennusteita

	2018	2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E
Kuluttajahintainflaatio, %	1,1	1,0	0,3	1,8	1,6	1,4
Ansiotason muutos, %	1,7	2,1	1,9	2,2	2,5	2,3
Työn tuottavuus, %	-1,2	0,1	0,1	1,7	1,8	1,0
Työttömyysaste, %	7,4	6,7	7,7	7,8	7,0	6,9
Työllisyysaste, %	71,7	72,5	70,7	72,1	72,9	73,2
Kansainvälinen kustannuskilpailukyky, %	-1,4	1,2	2,9	-3,9	-1,0	0,0
Vientikysyntä, %	2,0	-0,5	-5,5	6,1	4,0	2,8
Vaihtotaseen jäämä, % suhteessa bkt:hen	-1,8	-0,3	0,7	0,3	1,0	0,2
Teollisuustuotannon (tuotos) muutos, %	1,1	2,6	-3,3	3,7	2,8	1,8
Suomen EDP-jäämä, % bkt:sta	-0,9	-0,9	-5,4	-3,5	-2,5	-1,9
Suomen EDP-velka, % bkt:sta	59,8	59,5	69,5	70,4	71,0	72,4
Rakenteellinen jäämä, % bkt:sta	-0,8	-1,0	-3,0	-2,4	-2,1	
Euribor 3 kk, %	-0,3	-0,4	-0,4	-0,5	-0,3	0,0
EU27-maiden bkt:n muutos, %	2,1	1,8	-5,9	5,0	4,5	2,8
Euroalue	1,9	1,5	-6,3	4,5	4,4	2,5
EU27-maiden kuluttajahintojen muutos, % ¹	1,8	1,4	0,7	2,2	1,7	1,7
Euroalue ¹	1,8	1,2	0,3	2,1	1,6	1,6

¹ Yhdenmukaistettu indeksi. Lähteet: Tilastokeskus, ETLA.

ten kone- ja laiteinvestointien tuntuva lisääntyminen. Asuinrakentamisen ennustetaan kasvavan vajaat 3 prosenttia.

Vuonna 2022 investointien kasvu voimistuu edelleen, 3,4 prosenttiin. Asuinrakentamisen kasvu hidastuu noin 2 prosenttiin. Teollisuuden isot investointihankkeet näkyvät erityisesti kone- ja laiteinvestointeina, mutta myös maa- ja vesirakentamisen hyvänä kasvuna usean vuoden ajan ennusteen loppupuolella. Teollisuuden investoinnit vauhdittavat myös t&k-investointien kasvua, mutta niiden bkt-suhde ei nouse olennaisesti.

Hallituksen työllisyys-tavoitteet tuskin toteutuvat

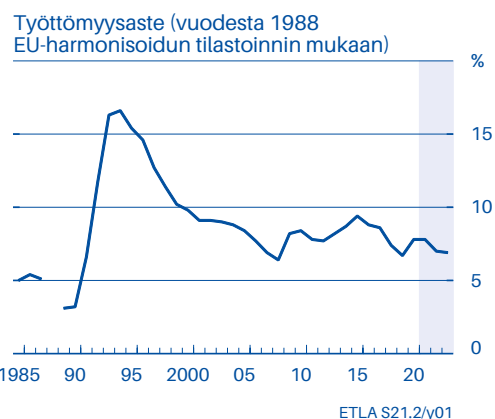
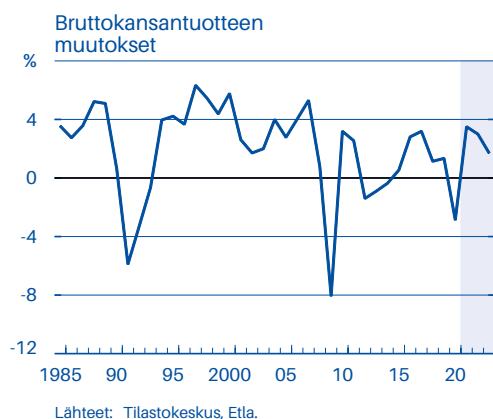
TYÖMARKKINAT selvisivät koronakriisistä odotettua pienemmin vaurioiden: Tilastokeskuksen mittaama työttömyysaste nousi 6,7 prosentista vain prosenttiyksikön. Lomautettuna oli kuitenkin huomattava määrä palvelualojen työntekijöistä. Työllisten määrän ennustetaan kasvavan tänä vuonna noin 44 000 henkilöllä. Lomautet-

tujenkin määrä putoaa rajoitusten hellittäessä vauhdilla. Työvoiman kasvu on yllättänyt positiivisesti, minkä seurauksena työttömyysaste pysyy tänä vuonna lähes ennallaan. Työllisyysasteen ennustetaan nousevan tänä vuonna keskimäärin 72,1 prosenttiin. Osaavan työvoiman saatavuus ja niin sanottu työvoimapula ovat muodostuneet odotettua suuremmaksi työllisyyden kasvun esteeksi tänä vuonna (ks. Antti Kauhasen artikkeli aiheesta sivuilla 89–92).

Ensi vuonna työllisyyden kasvu jatkuu, mutta tätä vuotta hitaampana. Työttömyysaste kuitenkin laskee 7,0 prosenttiin, sillä työvoiman kasvu hidastuu selvästi. Työllisyysasteen odotetaan paranevan ensi vuonna 72,9 prosenttiin, sillä 15–64-vuotiaiden työllisyys kasvaa samalla, kun heidän lukumääränsä pienenee.

Ennustamme, että työllisyysaste nousee vuoteen 2023 mennessä 73,2 prosenttiin. Marinin hallituksen (vanha) 75 prosentin työllisyysaste-tavoite onkin jäämässä näillä näkymin toteuttamatta, ellei tehdä uusia, hyvin merkittäviä työllisyystoimia (on silti huomattava, että myös Työvoimatutkimuksen tilastointia on uudistettu, joten vanha tavoite ei ole aivan vertailukel-

Taloudellinen kehitys

poinen). Maalia onkin jo siirretty: uusi tavoite on 80 000 uutta työpaikkaa julkistalouden vahvistamiseksi. Tästä tavoitteesta ollaan vielä matkan päässä.

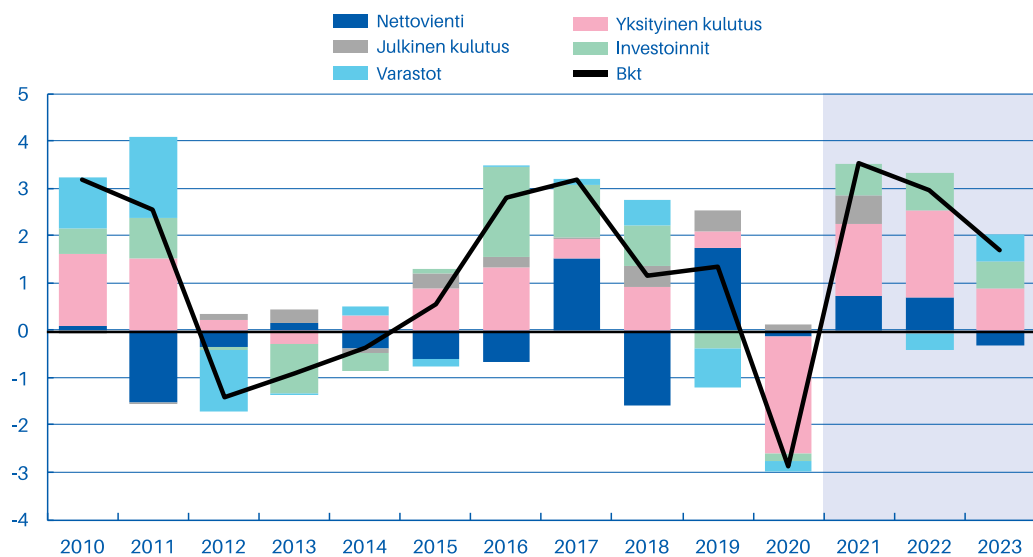
Kulutuskysyntä lisää bruttokansantuotetta

REAALIANSIOIDEN ja muiden tulojen sekä työllisyyden kasvu tukevat yksityistä kulutusta tänä ja ensi vuonna. Säästämisasteen alentumisella on kuitenkin tulokehitystä merkittävämpi vaikutus ennustejaksolla. Keskeinen kulutusta vähentävä tekijä on ollut koronaviruspandemia ja sen aiheuttamat rajoitukset. Rajoituksista luovutaan syksyn aikana, mikä mahdollistaa palvelukulutuksen elpymisen.

Yksityisen kulutuksen ennustetaan kasvavan tänä vuonna 3,0 ja ensi vuonna 3,6 prosenttia, mistä kuitenkin merkittävä osa on ns. kasvuperintöä kuluvalta vuodelta. Samanaikaisesti kotitalouksien ja kotitalouksia palvelevien voittoja tavoittelemattomien yhteisöjen yhteenlaskettu säästämisaste laskee korkealta poikkeusvuoden 2020 tasoltaan kohti niin sanottua normaalia, ja ennustejakson lopulla säästämisaste on lähellä nollaa.

Vuonna 2023 yksityinen kulutus kasvaa ennusteessamme 1,8 prosenttia, eli hieman nopeammin kuin reaalisen ostovoiman kasvu. Nimellinen ansiotaso nousee ennusteemme mukaan tänä vuonna 2,2 ja ensi vuonna 2,5 prosenttia. Vuonna 2023 ansiot nousevat 2,3 prosenttia.

Kontribuutio bkt:n kasvuun, %-yksikköä

Lähteet: Tilastokeskus, Etlä.

ETLA S21.1/y18

Inflaatio kiihtyy mutta pysyy alle 2 prosentissa

KULUTTAJAHINTOJEN ennustetaan nousevan tänä vuonna 1,8 prosenttia. Inflaatiota kiihdyttää tänä vuonna alkoholi- ja tupakkatuotteiden, liikenteen sekä asumisen hintojen kohoaminen. Energian hinnan nousu on merkittävässä roolissa. Ensi vuonna kuluttajahintojen nousu hidastuu aavistuksen, 1,6 prosenttiin. Asumisen osuus inflaatiosta nousee mutta liikenteen supistuu. Vuonna 2023 kuluttajahinnat kohoavat ennusteessamme edelleen 1,4 prosenttia, joten inflaation kiihtyminen on pääosin väliaikaista.

Julkisen sektorin velka kasvaa

JULKISEN TALOUDEN alijäämä pienenee ennustejaksolla vaikean koronavuoden 2020 jälkeen, mutta pieneminen on sittenkin hidasta. Viime vuonna julkisen sektorin vaje oli vielä 5,4 prosenttia bkt:sta. Päätösperäinen finanssipolitiikka oli voimakkaasti elvyttävää viime vuonna – osa tehdyistä päätöksistä vaikuttaa myös tähän vuoteen. Kuluvan vuoden julkisen sektorin budjettialijäämäksi ennustetaan 3,5 prosenttia bkt:sta ja ensi vuoden vajeeksi enää 2,5 prosenttia bkt:sta. Julkistalouden tasapaino paranee talouskasvun ja tilapäisesti voimassa olevien koronakriisiin liittyvien päätösten vaikutusten poistuessa.

Julkisen sektorin EDP-velka suhteessa bkt:hen nousee koko ennustejakson ajan. Ennustamme sen nousevan 70,8 prosenttiin tänä vuonna. Ensi vuoden julkisen sektorin EDP-velaksi ennustamme 71,0 prosenttia ja vuodelle 2023 71,9 prosenttia. Perusenusteessamme julkisen sektorin EDP-velka kohoaa 73,6 prosenttiin suhteessa bkt:hen vuoteen 2025 mennessä. Valtion budjettitasapaino paranee ennustevuosina viime vuoden pudotuksen jälkeen. Sosiaaliturvarahastot pysy-

vät lievästi ylijäämäisinä. Toteutunut kehitys on kuitenkin jatkossakin hyvin herkkä bkt:n arvon muutoksille. Isoja kysymyksiä liittyy myös siihen, pystyykö istuva hallitus eläkeputken poiston lisäksi muihin, työllisyysastetta olennaisesti nostaviin politiikkatoimiin. Toinen kysymys on vielä se, parantavatko ne julkisen sektorin rahoitusasemaa. Tällä hetkellä kumpikin näyttää epätodennäköiseltä.

Julkisen talouden rakenteellinen rahoitusasema kehittyy ennusteemme mukaan parempaan suuntaan tänä ja ensi vuonna. Rakenteelliseksi alijäämäksi arvioimme vuodelle 2020 4,2 prosenttia bruttokansantuotteesta. Rakenteellinen alijäämä supistuu (absoluuttisesti) hitaasti,

Kuukausiraportti

PYSY MUKANA Suomen talouskehityksen muutoksissa. Kuukausiraportti tulkitsee kuukausittain tiiviisti mutta perusteellisesti tärkeimmät talousluvut sekä kertoo talouden tilan ja lähikuukausien suunnan, jota havainnollistaa runsas taulukko- ja kuvioaineisto.

Raportti sisältää arviot kansainvälisestä talouskehityksestä, talouspolitiikasta, Suomen ulkomaankaupasta, kulutuksesta, investoinneista, tuotannosta toimialoittain, työllisyydestä, hinnoista ja kustannuksista, julkisesta taloudesta sekä osake- ja rahoitusmarkkinoista.

Voit tilata vuosikerran (9 numeroa) pdf-versiona. Vuosikerran hinta on kestotilauksena 500 euroa.

Käy katsomassa Etlan kotisivulta:
www.etla.fi/kuukausiraportti

vuonna 2021 2,4 prosenttiin ja vuonna 2022 yhä 2,1 prosenttiin bruttokansantuotteesta.

Koronaviruksen synnyttämien poikkeuksellisten taloudellisten olosuhteiden seurauksena Euroopan unioni on ottanut käyttöön yleisen poikkeuslausekkeen EU:n finanssipoliittisiin sääntöihin. Sen perusteella säännöt eivät tällä hetkellä rajoita jäsenmaiden reagoimista kriisin välittömään hoitoon. Näillä tiedoin säännöt tulevat voimaan vuonna 2023.

Keskipitkällä aikavälillä finanssipolitiikan sääntöperusteinen ohjaaminen tulee todennäköisesti jälleen käynnistymään. Etlan julkisen talouden ennusteen heikon velka- ja alijäämäkehityksen perusteella on varsin selvää, että Suomen tulee keskipitkällä aikavälillä sopeuttaa finanssipolitiikkaansa. Ennustettu kehitys vuosille 2020–2022 indikoi rakenteellisen rahoitusaseman paranemista ja kehityskulkua tulisi jatkaa kohti keskipitkän aikavälin tavoitetta eli tasoa, jolla rakenteellinen alijäämä ei ylitä puolta prosenttia tuotannon tasosta. •

ERITYISTEEMA - VAIHTOEHTOISET KEHITYSURAT

Kansainvälisen talouden kehitys voi myös pettää

MARKKU LEHMUS

KANSAINVÄLISEN talouden ennusteisiin liittyy suurta epävarmuutta. Deltavariantti antoi jo esimakua siitä mahdollisuudesta, että koronaviruksen muunnokset saattavat kiertää saatavilla olevien rokotteiden antamaa suojaa, minkä seurauksena rajoitustoimia jouduttaisiin asettamaan laajoina uudestaan. Maailmankaupan logistiset ongelmat, muun muassa kontti- sekä komponenttipula, saattavat pahentua. Myös poliittisia riskejä on useita: Yhdysvaltojen ja Kiinan välinen jännite saattaa yltyä uudeksi kauppasodaksi, minkä lisäksi regulaation muutokset Kiinassa saattavat hankaloittaa länsimaisten yritysten toimintaa Kiinan markkinoilla. Alla ole-

vassa taulukossa esitetäänkin vaihtoehtoisia uria Suomen vientiosuuksilla painotetulle maailman teollisuustuotannolle. Näin muodostettu ulkomaista kysyntää kuvaava muuttuja vaikuttaa viennin kautta Suomen kokonaistuotantoon ja siten muun muassa julkisen sektorin keräämiin verotuloihin.

Erot kansainvälisessä kysynnässä voivat syntyä monista lähteistä. Seuraava analyysi pyrkii antamaan lähinnä kvantitatiivisia lähtökohtia vaikutusarvioille mahdollisen kriisin (tai kasvua nopeuttavan tapahtuman) sattuessa. Kansainvälisten sokkien bkt-vaikutukset on simuloitu Etlan makrotalouden mallilla (ks. Lehmus, 2018).

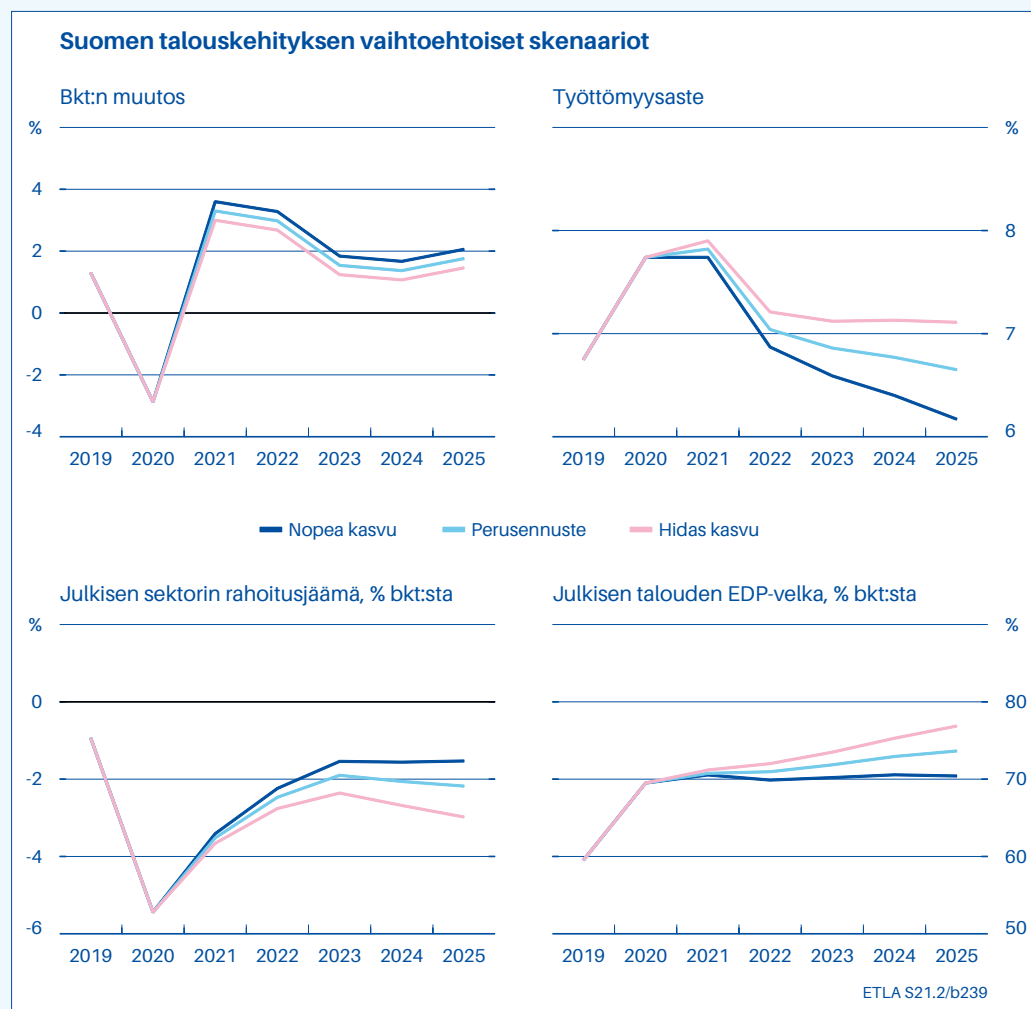
Maailman teollisuustuotanto (bkt) Suomen alueittaisilla vientiosuuksilla painotettuna, %-muutos						
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Nopea kasvu	-5,5	6,6	4,5	3,3	2,7	2,5
Perusvaihtoehto	-5,5	6,1	4,0	2,8	2,2	2,0
Hidas kasvu	-5,5	5,4	3,3	2,0	1,4	1,3

ETLA S21.2/b01t

Niin sanottu perusura on kuvattu edellä. Nopean kasvun vaihtoehto edellyttää, että Suomen viennille tärkeiden maiden taloudet kasvavat perusennusteessa ennakoitua nopeammin jo kuluvan vuoden aikana ja että kasvu jatkuu itseään vahvistaen. Tällaisessa positiivisessa skenaariossa oletetaan kasvun kiihtyvän sittenkin vain maltillisesti, sillä länsimaita vaivaava hidas tuotavuuskehitys tuskin kääntyy kovin nopeasti ja

pandemia jättäneeksi useammaksi vuodeksi jäljen maailmantalouteen. Kiinassa ja Venäjällä taas maiden rakenteelliset ongelmat estävät paluun kovin paljon nopeammalle kasvutrendille.

Kuvattu hitaamman kasvun vaihtoehto voi syntyä useiden riskien realisoitumisen kautta. Lähivuosien keskeisiä epävarmuuksia ovat yllä mainittujen riskien lisäksi erilaiset rahoitusmarkkinariskit. Myös julkisen velan tasoihin ja

pandemian aikana tehtyihin epäsuoriin yritysten tukitoimiin liittyy omat riskinsä. Oma lukunsa ovat vielä geopolitiikan riskit, jotka voivat heijastua kansainväliseen kysyntään. Tällaistenkin sokkien vaikutuksia työllisyyteen ja julkiseen talouteen voidaan arvioida edellisellä sivulla olevassa kuviassa esitettyjen kansainvälisen kysynnän erilaisten kehitysten pohjalta. Laadittu huonon taloudellisen kehityksen skenaario kuvaa melko lievän kriisin, ja siksi sitä kutsutaankin taulukossa hitaan kasvun uraksi. Paljon suurempikin kriisi on mahdollinen.

Erilaiset kansainvälisen talouden kasvu-urat vaikuttavat Suomen talouteen suoraan vientikysynnän kautta. Lisävaikutuksia syntyy mm. reaalisten efektiivisten valuuttakurssien muutoksesta, koroista sekä yritysten ja kotitalouksien luottamuksesta. Vaikutukset etenevät kotimaiseen kysyntään tulojen, työllisyyden, kulutuksen ja investointien kautta. Suomen kattava sosiaaliturva automaattisten vakauttajien muodossa vaimentaa vaikutusta yksityiseen kulutukseen mutta näkyy sitäkin selvemmin julkisen sektorin budjettialijäämissä. Vientisokin bkt-vaikutusta vaimentaa myös tuonnin supistuminen, sillä vientiteollisuus käyttää myös tuontipanoksia tuotannossaan. Tuontiin vaikuttaa lisäksi kotimainen aktiviteetti.

Suomen kokonaistuotanto kasvaa vuosina 2021–2025 perusennusteessamme keskimäärin 2,2 prosenttia vuodessa, nopean kasvun vaihtoehdossa keskimäärin 2,5 prosenttia ja hitaamman kasvun vaihtoehdossa keskimäärin 1,9 prosenttia. Tarkasteltava vaihteluväli on siten koko periodilla melko kapea. Kaikissa vaihtoehdoissa Suomelle on oletettu samanlainen päätöspäätösräinen finanssipolitiikka. Oletetaan myös, että huonompi tai parempi kehitysura ei vaikuta kotitalouksien säästämisasteeseen.

Työttömyysaste on perusvaihtoehdossa tänä vuonna 7,8 prosenttia ja laskee 6,6 prosenttiin vuonna 2025. Nopean kasvun vaihtoehdossa vastaavat luvut ovat 7,7 ja 6,2 prosenttia. Hitaan

kasvun vaihtoehdossa työttömyysaste on 7,9 prosenttia tänä vuonna ja 7,1 prosenttia vuonna 2025. Vuoden 2025 työllisyysaste on perusvaihtoehdossa 73,7, nopean kasvun vaihtoehdossa 74,4 ja hitaan kasvun vaihtoehdossa 73,3 prosenttia.

Julkisen sektorin rahoitusjäämä reagoi huomattavasti taloudellisen kasvun hidastumiseen tai nopeutumiseen. Julkisen sektorin ns. EDP-rahoitusjäämän suhde bkt:hen on perusennusteessa -3,5 prosenttia vuonna 2021 ja -2,2 prosenttia vuonna 2025. Nopean kasvun vaihtoehdossa jäämä on -3,4 prosenttia tänä vuonna ja -1,5 prosenttia vuonna 2025. Hitaan kasvun vaihtoehdossa EDP-rahoitusjäämä on -3,7 prosenttia vuonna 2021 ja -3,0 prosenttia vuonna 2025.

Perusvaihtoehdossa EDP-velan bkt-suhde nousee 1,3 prosenttiyksikköä viime vuodesta, 70,8 prosenttiin vuonna 2021. Se nousee edelleen 73,6 prosenttiin vuonna 2025. Nopean kasvun vaihtoehdossa EDP-velka nousee ensin 70,5 prosenttiin vuonna 2021 mutta laskee vuoteen 2025 mennessä aavistuksen, 70,4 prosenttiin. Hitaan kasvun vaihtoehdossa EDP-velka nousee 71,2 prosenttiin bkt:sta vuonna 2021 kohoten sen jälkeen edelleen 76,9 prosenttiin asti vuonna 2025. 3 prosentin julkisen alijäämän EDP-kriteeri, jota tosin ei tällä hetkellä virallisesti seurata, alittuu kaikissa skenaarioissa vuosina 2022–2025 lukuun ottamatta huonoa skenaariota vuonna 2025. Kuluvana vuonna alijäämä on kuitenkin suurempi kuin 3 prosenttia bkt:sta kaikissa skenaarioissa. Julkisen velan bkt-suhteen saaminen hallintaan tai parhaimmillaan jopa laskuun tulee skenaarioidemmekin valossa olemaan vaikeaa. •

Lähteet

Lehmus, M. (2018). ETLA macro model for forecasting and policy simulations, Economic Modelling, Volume 74, August 2018, Pages 142–166.

Kansainvälinen suhdanne- kehitys

Maailmantalous kasvaa tänä vuonna 5,7 prosenttia viime vuoden yli 3 prosentin pudotuksen jälkeen. Viime vuoden pudotus oli varsin poikkeuksellinen, sillä edellisen kerran maailmantalous supistui samassa mittaluokassa vuonna 1945. Ensi vuonna toipuminen koronaviruksesta jatkuu: maailmantalous kasvaa ennustemme mukaan 4,6 prosenttia muun muassa yksityisten palvelujen elpymisen ansiosta. Eri maiden taloudet ovat kärsineet koronaviruksesta epäsuhteisesti, ja myös toipuminen tapahtuu eritahtisesti.

Raha- ja finanssipolitiikka tukevat yhä elpymistä

ENNUSTAMME MAAILMANTALouden kasvavan tänä vuonna 5,7 prosenttia. Hyvä kasvuluku on kuitenkin syytä suhteuttaa viime vuoden kehitykseen: covid-19-pandemian seurauksena maailman bkt supistui viime vuonna 3,2 prosenttia, joka on suurin globaalitalouden pudotus 75 vuoteen. Finanssikriisinkin aiheuttama bkt:n supistuminen (-1,7 %) v. 2009 jäi mitaltaan selvästi viime vuoden bkt:n pudotuksesta. Ensi vuonna maailmantalouden elpyminen jatkuu 4,6 prosentin vauhtia. Vuodelle 2023 ennuistamme 3,5 prosentin kasvua.

Yhdysvaltojen keskuspankki Fedin rahapolitiikka on jatkunut talouskasvua tukevana. Pu-

heet rahapolitiikan kiristämisestä käyvät kuitenkin jo kiivaina, sillä Yhdysvaltojen inflaatio on kiihtynyt kesän aikana jo yli viiden prosentin. Niinpä keskuspankin kaksoismandaatista inflaatiotavoite (keskimäärin 2 prosenttia) on jo toteutunut. Toisaalta keskuspankin toinen tavoite, täystyöllisyys, ei ole vielä toteutunut.

EKP on puolestaan pitänyt yllä kevyitä rahoitusoloja euroalueella arvopapereiden osto-ohjelmansa ("PEPP") avulla. Ohjelma on tätä nykyä jo yhteensä 1 850 miljardin euron suuruinen, ja paketin koko on suunniteltu niin, että arvopapereiden netto-ostoja voidaan jatkaa ainakin maaliskuuhun 2022 asti. Syyskuun kokouksessaan EKP päätti vähentää ostoja nykyisestä noin 80 miljardista kuukaudessa seuraavien neljännesten aikana, joten euroalueen

Bruttokansantuotteen määrän muutokset alueittain, %

	Paino ¹	2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	Keskimäärin 2021–25 ^E
Maailma	100,0	2,8	-3,2	5,7	4,6	3,5	4,2
Euroalue	12,5	1,5	-6,3	4,5	4,4	2,5	3,0
Saksa	3,5	1,1	-4,6	3,9	4,0	2,5	3,0
Ranska	2,4	1,8	-7,9	4,8	4,1	2,8	3,3
Italia	2,0	0,3	-8,9	5,0	5,2	3,1	4,0
Suomi	0,2	1,3	-2,9	3,5	3,0	1,7	2,2
EU	15,5	1,8	-5,9	5,0	4,5	2,8	3,4
Ruotsi	0,4	2,0	-2,8	4,0	3,0	2,5	3,0
USA	15,9	2,2	-3,5	5,7	4,5	2,3	3,6
Iso-Britannia	2,4	1,4	-9,8	6,7	5,0	3,0	4,1
Venäjä	3,1	2,0	-3,1	4,0	3,5	1,5	2,4
Aasia	39,3	4,0	-2,2	7,4	6,2	4,4	5,7
Kiina	17,4	6,0	2,3	8,0	5,8	5,5	6,1
Japani	4,1	0,3	-4,8	2,7	2,8	1,0	1,7
Intia	7,1	4,0	-7,3	9,5	8,0	6,0	7,1

¹ Ostovoimapariteettipainot. Lähteet: OECD, IMF, kansalliset tilastot, NIGEM, Etla.

rahopolitiikka kiristyy asteittain jo loppuvuodesta lähtien.

Päätösperäinen finanssipolitiikka on ollut kasvua voimakkaasti tukevaa koronakriisin aikana. IMF:n arvioiden mukaan päätösperäinen elvytys on ollut voimakkainta Yhdysvalloissa, Uudessa-Seelannissa, Singaporessa ja Australiassa. Päätösperäinen elvytys on ollut näissä maissa jopa luokkaa 18–25 prosenttia vuoden 2020 bkt:sta. Näissä maissa tosin automattisten vakauttajien elvyttävä rooli esim. Pohjoismaihin ja moneen muuhun Euroopan maahan nähden on pieni.

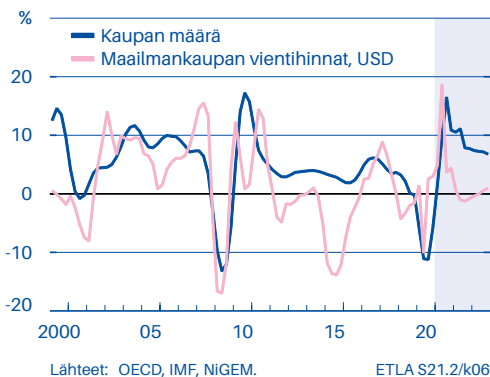
Jos päätösperäiseen elvytykseen lasketaan mukaan myös valtiontakaukset, lainat ja oman pääoman ehtoiset sijoitukset, nousee elvytyksen koko joissakin kehittyneissä maissa vielä korkeammaksi. Esimerkiksi Italiassa kokonaiselvytys nousee jo selvästi yli 35 prosentin ja Saksasakin noin 28 prosenttiin vuoden 2020 bkt:sta Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n laskelmien perusteella. Suurin osa euromaiden elvytyksestä on ollut suoria yritystukia pandemian takia vaikeuksissa oleville yrityksille. Yhdysvalloissa on puolestaan tuettu enemmän suoraan kotitalouksia.

EU:n elpymisrahaston vaikutukset Suomelle pieniä

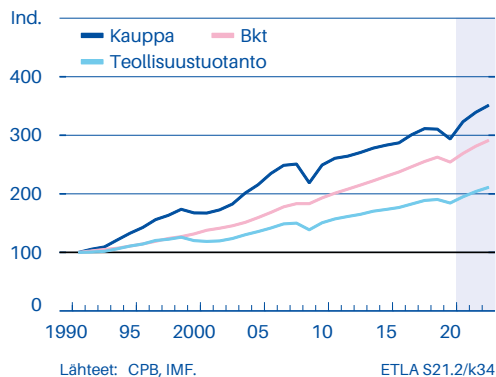
EU-MAAT sopivat viime kesänä yhteensä 750 miljardin euron suuruisesta elpymisrahastosta. Niin sanotussa ”Next Generation EU” elpymisvälineessä on 390 miljardia suoraa tukea jäsenmaille, 360 miljardia on taas lainapohjaista tukea. Rahaa jäsenmaille jaetaan pandemiaa edeltävän taloudellisen suoriutumisen perusteella sekä osittain myös koronakriisin aiheuttaman tuotannon pudotuksen perusteella (käänteisesti). Paketti rahoitetaan EU-maiden yhteisellä velanotolla. Suomi saa avustuksina elpymisvälineestä noin 2,7 miljardia euroa vuosina 2021–2023 mutta maksaa EU:lle takaisin 6,6 miljardia euroa. Maksut suoritetaan useiden vuosikymmenten aikana.

Elpymisvälineen lyhyen aikavälin vaikutukset Suomen talouteen ovat todennäköisesti pieniä. Muiden maiden elvytyksen läikkyminen Suomen talouteen voi nostaa Suomen bkt:ta maksimissaan prosentin kymmenyksiä. Silti rahastolla on hyvin kohdennettuna potentiaalia nostaa myös tuottavuutta. Elpymisväline voidaan lopulta ymmärtää poliittisena ratkaisuna, joka lisää

Maailemankauppa, %muutos

Maailemankauppa ja tuotanto, 1991=100

Etelä-Euroopan maiden finanssipolitiikan liikumavaraa. EU ottanee yhteistä velkaa jatkossakin, vaikka järjestely esitettiin kertaluonteisena. Suomessakin olisi hyödyllistä alkaa pohtia, miten osittain yhteinen finanssipolitiikka voidaan yhdistää fiksuihin, kansallisia budjettialijäämiä ja julkista velkaa hillitseviin sääntöihin.

EKP:n kevyt rahapolitiikka valtion velkakirjojen netto-ostoihin on painanut valtionlainakorot alas kaikissa euromaissa. Myös korkoerot eli ns. spreadit mm. Saksaan nähden ovat käyneet pieniksi. Tällä hetkellä Saksan 10 vuoden valtionlainakorko on -0,4 prosentin tuntumassa. Italian valtionlainakorko on 0,7:n ja Kreikan 0,8 prosentin tuntumassa. Ranskan ja muun muassa Belgian 10 vuoden valtionlainakorot ovat nollassa.

Euroalue toipuu asteittain

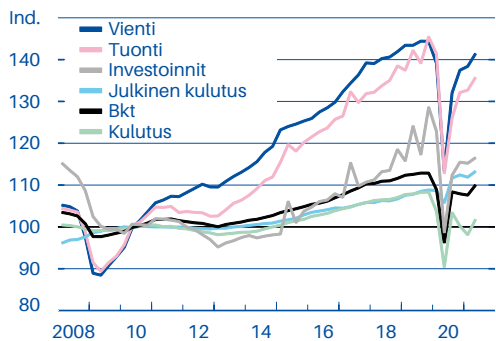
Ennustamme euroalueen talouksien kasvavan keskimäärin 4,5 prosenttia tänä vuonna. Euroalueen bkt kasvoi huhti-kesäkuussa 2,2 prosenttia edellisestä neljänneksestä Eurostatin tietojen mukaan, ja kolmannen neljänneksen kasvu on todennäköisesti samaa luokkaa koronaviruk-

sen deltavariantin leviämisestä huolimatta. Ensi vuonna valuutta-alueen talouskasvu jatkuu: ennustamme vuoden 2022 kasvuksi 4,4 prosenttia. Vuodelle 2023 ennustamme 2,5 prosentin talouskasvua, mikä on hieman alueen potentiaalista kasvua nopeampaa.

Saksan talouden ennustamme kasvavan tänä vuonna 3,9 prosenttia, mikä on hieman euroalueen keskiarvoa vähemmän. Toisaalta Saksan talouden pudotus (-4,6 %) jäi viime vuonna pienemmäksi kuin euroalueen keskimäärin (-6,3 %). Euroalueen nopeimmat kasvajat tänä vuonna ovat paljolti samoja maita, joissa miinukset olivat viime vuonna suurimmat, eli muun muassa Italia ja Espanja. Myös euroalueen itäiset jäsenmaat, joissa myös potentiaalinen kasvu on nopeampaa, pääsevät tänä vuonna hyvään kasvuun.

Viime vuoden kesällä alkanutta elpymistä leimasi palveluiden ja teollisuuden kehityksen kahtiajako. Keväästä lähtien kuitenkin palvelut ovat elpyneet rokotekattavuuden noustes-

Euroalueen kysyntä ja tarjonta kriisin jälkeen, 2010=100

Lähde: Eurostat.

ETLA S21.2/k33

Euroalueen talouslukuja, %

	2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E
Yksityinen kulutus	1,3	-8,0	4,2	4,3	2,5
Julkinen kulutus	1,8	1,2	2,0	1,0	1,0
Kiinteät bruttoinv.	6,5	-8,2	6,0	5,0	2,5
Vienti	2,4	-9,3	6,8	4,0	4,0
Tuonti	4,5	-9,0	6,5	5,0	5,0
Bkt	1,5	-6,3	4,5	4,4	2,5
Teollisuustuotanto	-1,4	-8,7	6,0	4,0	2,8
Inflaatio, HICP	1,2	0,3	2,1	1,6	1,6
Työttömyysaste	7,5	7,8	7,5	7,5	7,3
Julk. sek. tasapaino, per bkt	-0,6	-8,0	-6,0	-4,0	-2,5
Julk. sek. velka, per bkt	85,8	100,0	102,0	101,0	100,5

Lähteet: OECD, Eurostat, NiGEM, Etlä.

ETLA S21.2/k05t

sa ja rajoitusten sen myötä vähentyessä useassa maassa teollisuutta nopeammin. Teollisuuden elpymistä ovat toisaalta hidastaneet ongelmat komponenttien, erityisesti mikrosirujen, saataavuudessa. Yritysten kustannuksia ovat lisänneet myös pandemian sekoittama maailmankaupan logistiikka, mikä on näkynyt konttipulana, sekä selvästi kallistuneet raaka-aineet.

EKP:n rahapolitiikka tukee kasvua ennuste-periodilla. Odotamme EKP:n pitävän ohjauskoron nollassa ainakin vuoteen 2023 asti. Rahapolitiikan kiristäminen alkaa kuitenkin asteittain jo ennen sitä: arvopapereiden netto-ostoja supistetaan nykyisestä 20 miljardista eurosta viikossa noin neljänneksen verran jo loppuvuodesta lähtien. Tarpeen vaatiessa ostoja voidaan kuitenkin laajentaa edelleen.

Yhdysvallat elpyy hyvin, mutta vauhti alkaa hidastua

ENNUSTAMME YHDYSVALTOJEN talouden kasvavan 5,7 prosenttia tänä vuonna. Ensi vuodelle ennustamme Yhdysvaltoihin 4,5 prosentin kasvua. Yhdysvallat elpyykin nopeammin kuin euroalue, minkä lisäksi viime vuoden bkt:n pudotus jäi maassa selvästi euroalueen vastaavaa pienemmäksi: Yhdysvaltojen talous supistui 3,5 prosenttia v. 2020. Nopeampi elpymisen on riippemmän rokottamisen sekä massiivisen finanssipoliittisen elvytyksen ansiota.

IMF (Fiscal Monitor, July 2021) laskee, että Yhdysvaltojen koronavuoden tekemä päätöseräinen elvytys, johon siis lasketaan yhteen julkisten menojen lisäykset tulonsiirtoineen ja verojen

Keskeisiä oletuksia

	Vuosineljänneksen lopussa								Keskimäärin		
	2021 ^E				2022 ^E						
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E
Euron hinta											
USD	1,21	1,21	1,18	1,18	1,18	1,18	1,18	1,18	1,19	1,18	1,18
SEK	10,12	10,15	10,21	10,21	10,21	10,21	10,21	10,21	10,17	10,21	10,21
GBP	0,87	0,86	0,86	0,86	0,86	0,86	0,86	0,86	0,86	0,86	0,86
JPY	127,8	132,0	130,4	130,4	130,4	130,4	130,4	130,4	130,1	130,4	130,4
Ohjauskorot											
EKP	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
FED	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,50
Markkinakorot											
Euribor 3kk	-0,54	-0,54	-0,50	-0,50	-0,30	-0,30	-0,30	-0,30	-0,50	-0,30	0,00
Libor 3kk	0,15	0,25	0,35	0,43	0,43	0,65	0,43	0,43	0,21	0,46	0,75
Raaka-ainehinnat											
Raakaöljy, Brent, USD/b	61,0	68,9	74,2	74,2	76,0	76,0	76,0	76,0	69,5	76,0	76,0
Muu kuin energia, vuosimuutos, %	45,8	75,9	48,0	33,3	12,8	-0,9	0,0	0,0	49,4	2,7	1,3

Lähteet: Macrobond, ETLA.

ETLA S21.2/y03t

alennukset, on ollut jo 25,4 prosenttia bkt:sta. Yhdysvaltojen liittovaltion velan suhde bkt:hen olikin vuoden toisella neljänneksellä jo lähemmäs 126 prosenttia bkt:sta, kun se vielä ennen koronavirusta oli noin 107 prosenttia bkt:sta.

Massiivinen elvytys yhdessä kiihtyneen inflaation kanssa (oli 5,4 prosenttia heinäkuussa) onkin synnyttänyt keskustelua siitä, alkaako rahapolitiikan kiristäminen jo ensi vuoden aikana, ts. selvästi aiemmin kuin Fed on aiemmin viestinyt. Fedin pääjohtaja J. Powell on kuitenkin korostanut, että keskuspankin kaksoismandaatista vain toinen osa, keskimäärin 2 prosentin inflaatio, on täyttymässä. Täystyöllisyystavoitteeseen on hänen mukaansa vielä matkaa, vaikka työttömyysaste laski elokuussa jo 5,2 prosenttiin. Powell on myös rauhoitellut markkinoita kommentteillaan, että inflaatiota ovat nostaneet lähinnä tilapäiset, talouden avaamiseen liittyvät tekijät kuten käytettyjen autojen, lentolippujen ja hotellien kallistuminen. Sitäkin enemmän Yhdysvaltojen kuten Euroopan inflaatiota on nostanut energian hintojen kallistuminen.

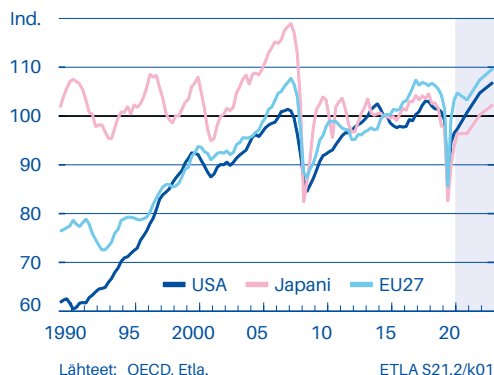
Inflaatiokeskustelusta huolimatta Yhdysvaltojen pitkät valtionlainakorot ovat pysyneet var-

sin matalina. Ne ovat laskeneet viime kevään huipuista, jolloin 10 vuoden valtionlainakorko ehti nousta jo yli 1,7 prosentin. Tällä hetkellä Yhdysvaltojen 10 vuoden valtionlainojen korot ovat noin 1,3 prosentissa.

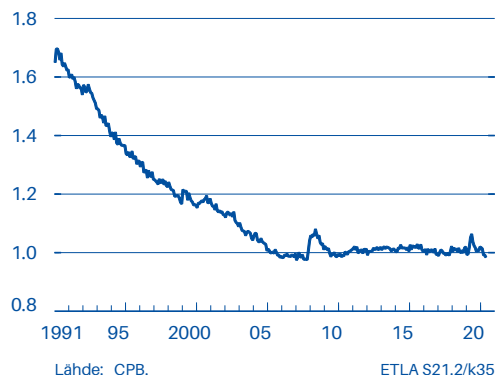
Ennustamme, että Fed lopettaa arvopapereiden netto-ostot ensi vuoden alkupuolella, joten rahapolitiikka alkaa kiristyä asteittain ensi vuonna. Ohjauskorkoa ennustamme Fedin nostavan vuoden 2023 alussa.

Kuten sanottua, työttömyysaste on laskenut Yhdysvalloissa jo reiluun 5 prosenttiin. Työttömyysastetta suuremmaksi ongelmaksi työmarkkinoilla on muodostunut työvoiman ja työpaikkojen kohtaanto, sillä osa työntekijöistä ei ole palannut työmarkkinoille joko korotettujen työttömyyskorvausten, viruspelon tai lastenhoidon ongelmien takia. Osa palveluammattien työntekijöistä on myös ehtinyt siirtyä uusille aloille pandemian pitkittyessä, mikä on pahentanut niin sanottua työvoimapulaa palvelualojen avauduttua (työvoimapulasta, ks. Antti Kauhasen artikkeli sivuilla 89–92).

**Teollisuustuotannon määrä
kausitasoituna, 2015=100**

**Maaillan teollisuustuotannon suhde
maailmankaupan määrään (indeksejä)**

Ruotsin talous kärsi korona-kriisistä Suomen tavoin

RUOTSIN TALOUS selvisi Suomen tavoin viime vuodesta pienemmällä bkt:n supistumisella kuin moni muu kehittynyt maa: Ruotsin bkt supistui viime vuonna ennakkotietojen mukaan 2,8 prosenttia. Ennustamme, että Ruotsin talous pääsee tänä vuonna 4,0 prosentin kasvuun. Ensi vuodelle ennustamme Ruotsin bkt:n kasvavan 3,0 prosenttia.

Ruotsin talous hyötyikin varsin vähän muista Pohjoismaita kevyemmistä koronarajoituksista viime vuonna. Toisaalta Ruotsissa epidemian hallinta on perustunut rajoitusten sijaan viranomaisuusotuksiin ja -ohjeistuksiin, jotka nekin hillitsevät osaltaan palveluiden kulutusta. Rajoituksilla on sittenkin uusien tutkimusten mukaan vain pieni vaikutus taloudelliseen aktiviteettiin silloin, kun epidemia on jo päässyt kiihtymään laajaksi. Toisaalta Ruotsissakin jouduttiin peruuttamaan kevyistä rajoituksista ja lisäämään palveluihin kohdistuvia rajoitteita viime vuoden lopulla, kun uusi virusvariantti osoittautui aiempaa hankalammin hallittavaksi.

Ruotsi näyttää tulevan koronavuodesta ulos monia muita maita kestävämmässä kunnossa julkistalouden osalta. Finanssipolitiikan suora tuki taloudelle oli Ruotsissa reilu 4 prosenttia bkt:sta viime vuonna. Toisaalta Ruotsissa, kuten Suomessakin, automaattisten vakauttajien merkitys talouden tukemisessa taantumissa on suuri.

Julkistalous kohentuu Ruotsissa nopeasti ja kääntyy Konjunkturinstituten mukaan takaisin ylijäämäiseksi jo ensi vuonna. Ruotsin julkisen velan bkt-suhteen Konjunkturinstituten ennustaa laskevan noin 30 prosenttiin vuoteen 2025 tultaessa. Vaihottase pysyy selvästi ylijäämäisenä koko ennustejakson. Ruotsin työttömyysasteeksi Konjunkturinstituten ennustaa tänä vuonna 8,7 prosenttia, joka olisi kuitenkin korkeampi kuin mm. Suomessa.

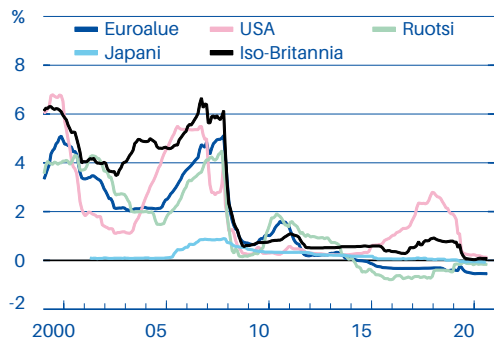
Ruotsin keskuspankki lisäsi muiden länsimaisten keskuspankkien tavoin valtion- ja yrityslainojen ostoja keväällä likviditeetin takaimiseksi markkinoilla. Riksbanken lisäsi myös edullisten lainojen tarjontaa yrityksille. Konjunkturinstituten odottaa Ruotsin keskuspankin nostavan ohjauskorkoa nykyiseltä nollassaoltaan vuonna 2024.

Britannian talous palautuu syvästä koronakuopasta

ENNUSTAMME BRITANNIAN talouden kasvavan tänä vuonna 6,7 ja ensi vuonna 5,0 prosenttia. Britannian palveluvaltainen talous sukelsi viime vuonna todella syvälle koronapandemian takia: maan bkt supistui lähes 10 prosenttia. Niinpä hyvät kasvuluvut juontuvat pitkälti palautumisesta syvästä koronakuopasta.

Britannian lyhyen ja keskipitkän aikavälin talousnäkymiä heikentää ero EU:sta, mikä lisää kaupan ei-tariffimuutoisia esteitä ja tulee kalliiksi erityisesti maan pienille ja keskisuurille yrityksille, joihin lisäbyrokratiasta koituvat kustannukset osuvat voimakkaasti. Vaikutukset fi-

Keskeisiä 3 kk:n eurokorkoja

Lähteet: Suomen pankki, OECD.

ETLA S21.2/k05

nanssisektoriin ovat myös eittämättä negatiiviset, joskin yhä epäselvät, sillä neuvottelut niin sanotusta vastaavuusperiaatteesta Britannian ja EU:n välillä ovat yhä auki. Britannian valtiovarainministeri Rishi Sunak tosin kommentoi keksällä, että hallitus ei enää odota uusia vastaavuussopimuksia Britannian ja EU:n välillä.

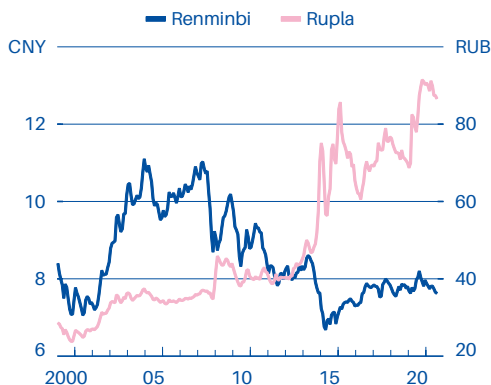
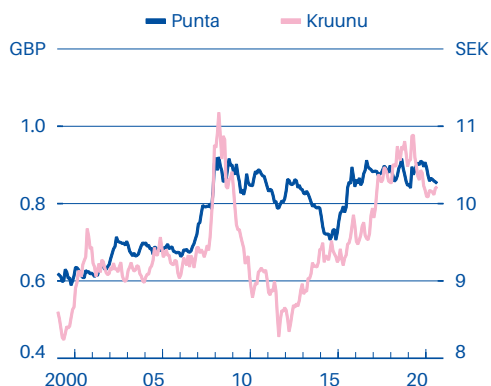
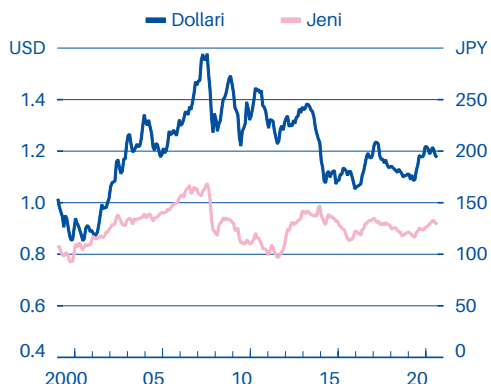
Valopilkkuina Britannian suoriutumisessa viime aikoina ovat olleet ensin hyvin kohdenetut rokotehankinnat, sitten rivakasti sujunut koronarokotteiden lupaprosessien läpivienti ja myöhemmin rokotteiden jakelu. Pääministeri Boris Johnsonin hallitus avasikin Englannin yhteiskunnan rohkean etupainotteisesti julistamalla ns. ”Freedom dayn” koittaneeksi 19.7. Tällä päivämäärällä loputkin koronarajoitukset Englannissa poistettiin ja mm. yökerhot avattiin. Päätöksen hinta on ollut ilmeinen: koronartartunnat ovat lisääntyneet voimakkaasti erityisesti (vain osittain rokotettujen) nuorten keskuudessa. Tosin sairaaloiden kuormitus on kasvanut sittenkin maltillisesti. Niinpä uusia talouden sulkutoimia tuskin on odotettavissa.

Kiinan talous on maailmantalouden veturi tänäkin vuonna

KIINAN TALOUS kasvaa ennusteemme mukaan 8,0 prosenttia tänä vuonna. Kasvu on nopeimpien joukossa koko maailmassa ja osoittaa Kiinan selättäneen tiukoilla toimillaan korona-kriisin toistaiseksi erinomaisesti. Ensi vuodelle ennustemme Kiinalle 5,8 prosentin kasvua.

Hyviin ennustelukuihin sisältyy kuitenkin tavallista enemmän epävarmuutta, sillä hallinnolla ei ole (kiinalaisilla rokotteilla) rokottamisen lisäksi vielääkään kunnollista koronasta ulos -strategiaa. Samalla monet tarkkailijat ovat yllättyneet hallinnon aloittamista kovista toimista ”kapitalismin suitsemiseksi”. Hallinto on puuttunut muun muassa joidenkin keskeisten

Eräitä euron valuuttakursseja

Lähteet: Suomen Pankki, OECD. ETLA S21.2/k04

teknologia-yhtiöiden datan käyttöön ja määrävään markkina-asemaan. Se on myös rajoittanut yllättäen koulutus- ja muidenkin palveluiden käyttöä. Samoin kulttuurielämää on ohjattu kansallismieliseen suuntaan. Näiden toimien jatkuessa saattaa niillä olla vaikutusta myös talouskasvuun.

Kiinan vientiteollisuus on kuitenkin hyötynyt länsimaissa käynnistyneestä talouskasvusta. Teollisuuden elpyminen on jatkunut kuluvaan vuoden ajan, joskin viimeaikaiset luottamusindikaattoriluvut osoittavat jo kasvun selvää hidastumista (mm. Caixin teollisuuden luottamusindikaattori laski alle 50:n elokuussa). Myös vähittäiskaupan kasvu hidastui selvästi kesän aikana. Toisaalta tuoreet vientiluvut osoittavat yhä reippaasti ylös: elokuussa Kiinan vienti kasvoi yli 19 prosenttia vuoden takaisesta.

Kiina on ollut aktiivinen kauppapolitiikassa ja sopi vuodenvaihteessa pitkään neuvotellun investointisopimuksen myös EU-maiden kanssa. Sittenkin Kiinan edelleen jännitteiset välit Bidenin hallinnon kanssa määrittävät paljon, millaisen suunnan kaupan kehitys lännen kanssa ottaa. EU-maat ovat tässä suhteessa toki itsenäisiä, mutta toisaalta hyvin riippuvaisia Yhdysvalloista ja sen teknologiasta. Toistaiseksi kauppa Yhdysvaltojen kanssa on kuitenkin kehittynyt suotuisasti politiikan tuulista huolimatta.

Venäjän talous toipuu odotuksiamme nopeammin

ENNUSTAMME VENÄJÄN bkt:n kasvavan 4,0 prosenttia tänä vuonna. Odotamme kasvun olevan ensi vuonna 3,5 prosenttia, joka on yhä selvästi maan potentiaalisen kasvun yläpuolella. Venäjä pärjasi koronavuonna taloudellisesti verraten hyvin – bkt supistui 3,0 prosenttia – varsinkin kun huomioidaan, että pandemian lisäksi maan talous kärsi öljyn hinnan romahduksesta sekä pääomapaosta.

Venäjän bkt saavutti kuluvaan vuoden toisella neljänneksellä koronavuotta edeltäneen tasonsa. Samalla työttömyysaste on laskenut kriisiä edeltävälle tasolle, 4,5 prosenttiin. Elpyminen on kuitenkin viime kuukausina tasaantunut: vähittäiskauppa ja teollisuustuotanto pysyivät heinäkuussa edelliskuukausien tasolla. Kaivannisteollisuuden tuotantoa on kasvattanut OPECin yhdessä liittolaismaiden kanssa heinäkuussa sopimat raakaöljyn tuotantorajoitusten höllennykset.

Oma lukunsa on maan poliittinen tilanne: oppositiojohtajan myrkytysyrityksestä ja myöhemmin pidätyksestä seuranneet levottomuudet olivat alkuvuonna mittavia. Niiden seurauksena presidentti Putin hallintoineen on kiristänyt otettaan oppositiosta entisestään. Poliittisesta tilanteesta huolimatta mielenkiintoisena yksityiskohtana voidaan mainita, että ulkomaalaisten kiinnostus venäläisiä pörssiosakkeita kohtaan on viime aikoina kasvanut. Heinäkuun alussa ulkomaalaiset sijoittajat omistivat Moskovan pörssissä kaupankäynnin kohteina olevista osakkeista yli 80 %, josta noin puolet oli pohjoisamerikkalaisten sijoittajien salkuissa. (BOFIT Viikkokatsaus 2021/35)

Nykyhallinnolla ei vaikuta olevan riittävästi kannusteita rakenteiden uudistamiseen (oikeastaan voisi argumentoida päin vastoin, rakenteiden säilyttäminen on kenties sille edullista), joten maan talouden potentiaalinen kasvu on jatkossakin 1,5 prosentin luokkaa.

Japanin elpyminen on verkkaista

ENNUSTAMME JAPANIN bkt:n kasvavan 2,7 prosenttia tänä vuonna ja 2,8 prosenttia ensi vuonna. Rokottaminen on alkanut Japanissa hitaasti, mutta tahti on vihdoin kiihtymässä. Pitkään jatkunut ”terveyden hätätila” ja siitä juontuvat rajoitustoimet ovat lykännet Japanin talouden elpymistä.

Tokion kesäolympialaiset saatiin lopulta järjestettyä ilman yleisöä monien vaiheiden jälkeen. Talouskasvuun tällä oli turistien jäädessä kotiin vähän merkitystä. Tartunnat kuitenkin kasvoivat ihmisten kontaktien lisääntyessä osittain juuri olympialaisten takia. Pandemiahallinnan näin pettäessä – osittain myös muiden syiden takia – pääministeri Y. Suga joutui eroamaan tehtävästään. Seuraavalta pääministeriltä odotetaan jopa aiempaa ekspansiivisempaa finanssipolitiikkaa.

Yksityinen kulutus on kehittynyt Japanissa odotuksia heikommin: vähittäiskauppa on juuri ja juuri nousussa samalla, kun palveluiden luottamus on pysynyt heikkona. Sen sijaan teollisuuden luottamus on pysynyt hyvänä ja Japanin vienti hyötyykin Yhdysvaltojen ja Kiinan talouksien hyvästä vedosta. Tarjonnan pullonkaulat kuitenkin rajoittavat Japanissakin teollisuuden nousua.

Inflaation odotetaan nousevan Japanissa hitaasti ja pysyvän selvästi alle 2 prosentin aina vuoteen 2025 asti konsensusennusteiden perusteella. Niinpä rahapolitiikan kiristämiselle on niukasti perusteita.

Raaka-aineiden hinnat nousseet nopeasti

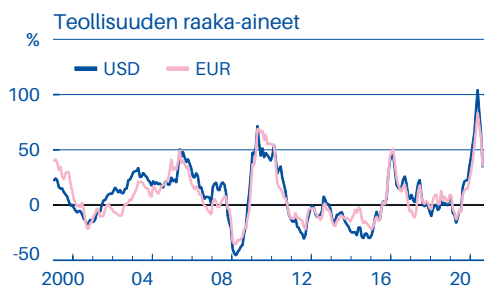
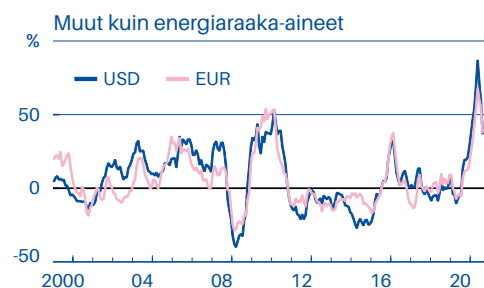
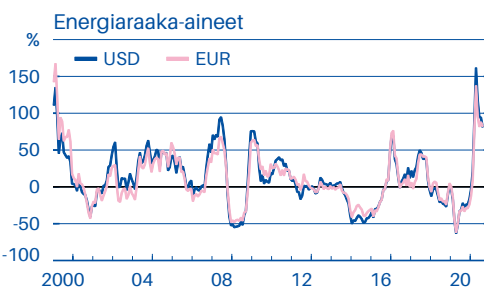
ÖLJYN HINTA on noussut kuluvan vuoden aikana reippaasti: Brent-laadun hinta on tällä hetkellä noin 72,5 dollaria tynnyriltä, kun se vielä vuodenvaihteessa oli reilut 50 dollaria tynnyriltä. Heinäkuun alussa öljyn Brent-laadun hinta kävi jo 77 dollarissa tynnyriltä. Ennustamme öljyn Brent-laadun hinnan nousevan reiluun 74 dollariin kuluvan vuoden loppuun mennessä, jonka seurauksena kuluvan vuoden keskiarvohinnaksi saataisiin 69,5 dollaria. Ensi vuoden öljyn (Brent-laadun) hinnan keskiarvoksi ennustamme 76 dollaria tynnyriltä.

Öljyn hintakehitys rauhoittui sen jälkeen, kun OPEC liittolaismaineen, joista tärkeimpä-

Raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat, 2015=100

12 kk:n muutokset

Lähteet: HWWI, Suomen Pankki.

ETLA S21.2/k03

nä Venäjä, sopivat heinäkuun puolivälissä tarjonnan kasvattamisesta 400 000 tynnyrillä päivässä elokuun alusta alkaen. OPECin syyskuun alun kokous vahvisti sopimuksen. Samalla järjestö nosti arviotaan öljyn kysynnän kasvusta ensi vuonna.

OPECin ja liittolaismaiden sopimuksen arvioidaan lisäävän maailman raakaöljyn tarjontaa 2 prosentilla vuoden loppuun mennessä. Yhdysvaltojen hallinto on toivonut öljykartellilta tätäkin suurempia tuotannon lisäyksiä, sillä kohonneet energian hinnat kiihdyttävät maassa jo muutenkin nousevaa inflaatiota. Yhdysvallat on lisännyt myös omaa öljyn tuotantoaan, vaikkakin verkkaisella tahdilla.

Muiden raaka-aineiden kuin öljyn hinnat nousivat nopeasti viime vuoden toisella ja kuluvan vuoden ensimmäisellä puolikkaalla. Eriytyisesti puutavaran mutta myös kuparin ja alumiinin hinnat nousivat vauhdilla. Puutavaran hintojen nousu on sittemmin taittunut ja kääntynyt jo laskuun. Ennustamme muiden raaka-aineiden kuin öljyn hintojen nousevan tänä vuonna keskimäärin jopa lähes 50 prosenttia edellisvuodesta. Ensi vuodelle ennustamme muiden raaka-aineiden kuin öljyn hintojen nousevan enää vajaat 3 prosenttia.

Maailman tavarakauppa on piristynyt mutta palvelukauppa elpyy hitaasti

MAAILMAN TAVARAKAUPPAAN kirjattiin CPB:n aineiston perusteella viime vuodelle keskimäärin ”vain” 5,3 prosentin pudotus hyvän loppuvuoden ansiosta. Vuoden lopussa maailman tavarakauppa olikin jo palautunut koronapandemiaa edeltävälle tasolle. Sen sijaan palvelukauppa, joka on riippuvainen mm. rajojen avautumisesta ja turismin kehityksestä, on elpynyt kriisistä vasta hyvin vähän.

Ennustamme maailmankaupan tavarakaupan kasvavan 10,0 prosenttia tänä vuonna. Ensi vuodelle ennustamme 5,0 prosentin kasvua. Maailman palvelukauppa elpyy täysimääräisesti vasta riittävän *globaalin* rokotekattavuuden saavuttamisen jälkeen.

Maailmankaupan sujuvuuteen on syntynyt merkittäviä ongelmia pandemian aiheuttamien rajujen kysyntä- ja tarjontasokkien takia. Logistiikan ovat sotkeneet konttipula sekä satamien ja tehtaiden väliaikaiset sulkemiset Aasiassa. Tarjontaketjujen sujuvuutta vaivaavat lisäksi komponenttien kuten mikrosirujen sekä joidenkin raaka-aineiden saatavuusongelmat. Tarjontaketjujen ongelmat jatkunevat helposti ensi vuoteen tai jopa pitempäänkin.

Kaupan näkymissä on myös poliittisia riskejä. Yhdysvaltojen ja Kiinan suhde on edelleen jännitteinen, ja tästä saattaa seurata uusia, maidenvälisiä tuljia tai sellaisia regulaation muutoksia, jotka vaikuttavat myös EU-maissa sijaitsevien yritysten kaupankäynnin kustannuksiin. •

An abstract graphic consisting of numerous thin, white, curved lines that sweep across the blue background, creating a sense of motion and depth. The lines are more densely packed in some areas, forming a light blue, smoky or ethereal shape that flows from the bottom left towards the top right.

Ulkomaankauppa, Investoinnit, Yksityinen kulutus

Ulkomaankauppa

Palvelujen ulkomaankaupan elpymisen pääpaine on vuodessa 2022. Erilaisten matkustusrajoitusten takia palvelujen ulkomaankauppa elpyy myöhemmin kuin tavarakauppa. Tavaraviennin määrä kasvaa tänä vuonna 5,8 prosenttia, mutta palveluviennin määrä jää lähes edellisvuoden lukemiin. Tavaratuonti puolestaan lisääntyy 2,4 prosenttia ja palvelutuonti 1,7 prosenttia. Tänä ja ensi vuonna nettoviennin kontribuutio bkt:n muutokseen on positiivinen. Vaihtotase pysyy lähivuosina ylijäämäisenä. Kauppataaseen ylijäämä on erityisen suuri tänä ja ensi vuonna ennätyskorkeiden vientihintojen seurauksena. Palvelutase on yhtäjaksoisesti ollut alijäämäinen vuodesta 1982 lähtien, eikä ole mitään toivoa, että se kääntyisi ylijäämäiseksi.

Vienti

Vienti kohoaa ensi vuonna runsaat 9 prosenttia palveluviennin elpyessä

ETLA ARVIOI, että Suomen tavaravienti kasvaa ennustejaksolla tiukasti kansainvälisen vientikysynnän tahdissa. Tavarakaupan elpyminen koronakriisistä on ollut selvästi nopeampaa ja vahvempaa kuin mitä odotettiin kriisin alkuvaiheessa. Tänä vuonna tavaraviennin määrä kasvaa laskelmiemme mukaan vajaat 6 prosenttia ja ensi vuonna kasvuvauhti hidastuu hieman vajaan 5 prosenttiin.

Paperiteollisuuden vienti on tänä vuonna yllättäen noussut koronakuopasta rakettivauhtia, tehtaiden sulkemisista huolimatta. Paperin vienti ei kuitenkaan juuri ole lisääntynyt, vaan toimialan voimakas kasvu johtuu sellun ja kartongin suotuisasta viennin kehityksestä. Puutuoteteollisuuden vienti puolestaan kasvaa tänä vuonna erityisen paljon, kun rakentaminen Euroopassa elpyy.

Rakentaminen vauhdittaa tuntuvasti myös metallien jalostuksen vientiä, koska noin puo-

let alan tuotannosta menee rakennussektorin käyttöön. Koneiden ja laitteiden sekä sähkö- ja elektroniikkatuotteiden vienti kasvaa melko tasaisesti ennustejaksolla. Myös kulkuneuvoteollisuuden tilanne on erittäin hyvä. Vuosina 2021–2026 toimitetaan joka vuosi yksi iso ris-teilijä. Lisäksi pienempiä aluksia valmistuu vien-tiin vuosina 2021–2024.

Öljytuotteiden viennin voimakas supistu-minen tänä vuonna johtuu Nesteen öljynjalos-

tamon pitkästä huoltoseisokista. Kemikaalien viennin kasvu kuitenkin jatkuu vahvana.

Matkailun ja kuljetusten osuus palveluviennistä oli hyvin merkittävä ennen koronapandemiaa, joten näiden palveluerien elpymistähti ohjaa koko palve-luviennin kehitystä. Arvioimme, että palveluvien-ti jää tänä vuonna edellisvuoden lukemiin ja kasvaa noin 20 prosenttia vuonna 2022. Tavara- ja palve-luvienti yhteensä lisääntyy tänä vuonna runsaat 4 prosenttia ja ensi vuonna runsaat 9 prosenttia.

Tavara- ja palveluvienti

	Arvo ¹		Määrän muutos, % ²							
	Mrd. e	% osuus	Edellisestä vuodesta					Keskimäärin		
			2020	2020	2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016–20
Maa-, metsä- ja kalatalous	0,6	1,0	-2,3	-6,6	5,8	3,7	3,7		-2,3	4,0
Kaivannaistoiminta	0,6	1,1	0,6	-10,2	45,9	-0,4	1,0		18,4	8,4
Elintarviketeollisuus	1,4	2,5	11,4	-0,3	1,4	2,3	1,5		2,2	1,4
Tevanakeoteollisuus	0,7	1,2	0,1	-6,5	0,0	3,7	1,2		0,7	1,5
Puutavarateollisuus	2,4	4,2	-4,6	-4,7	15,5	1,8	3,0		0,1	4,7
Paperiteollisuus	7,9	13,7	-4,4	-11,8	9,6	0,9	1,3		-2,7	3,2
Öljynjalostus	3,5	6,1	6,8	-1,3	-24,1	32,4	4,9		4,2	2,5
Kemikaalit ml. lääkeaineet	5,7	9,9	1,3	3,5	6,0	2,5	2,6		-1,1	3,1
Kumi- ja muovituotteet	1,4	2,4	-1,5	-6,0	7,3	0,7	0,7		-0,6	2,5
Metallien jalostus	7,5	13,2	2,4	-8,0	7,9	1,1	2,0		2,6	3,5
Metallituotteet	1,3	2,3	0,2	-4,3	-0,3	2,6	1,9		-1,1	1,6
Sähkö- ja elektroniikkateoll.	6,8	11,8	-0,9	-6,9	4,1	4,8	5,2		0,7	4,7
Koneet ja laitteet	8,6	15,0	4,5	-5,6	3,9	3,0	3,0		1,5	3,7
Kulkuneuvot	4,9	8,5	20,4	-20,9	15,9	12,6	-2,4		4,5	4,5
Muu teollisuus	4,0	7,0								
Tavaravienti yhteensä ³	59,7	100,0	4,1	-2,4	5,8	4,9	2,2		2,8	3,6
Palveluvienti ³	25,8		13,2	-15,8	0,2	20,6	6,2		2,6	7,6
Tavara- ja palveluvienti ³	85,5		6,8	-6,7	4,2	9,3	3,4		2,7	4,8

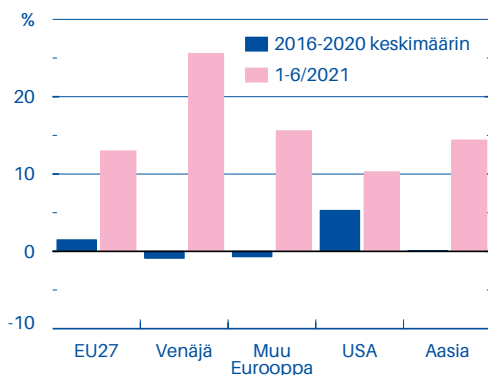
¹ Toimialojen viennin arvo tullitilaston mukaan. ² Määrän muutokset, Etlan laskelma.

ETLA S21.2/x01t

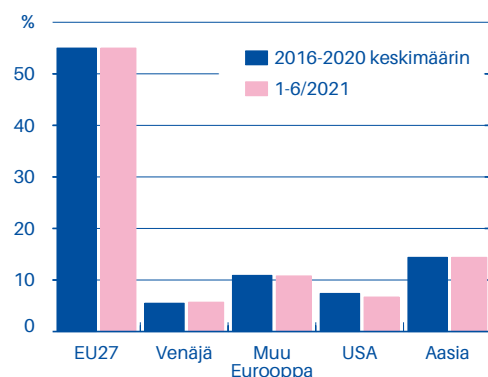
³ Kansantalouden tilinpidon mukaan. Lähteet: Tilastokeskus, Tulli, Etla.

Suomen vientimarkkinoiden kasvu ja vienti alueittain

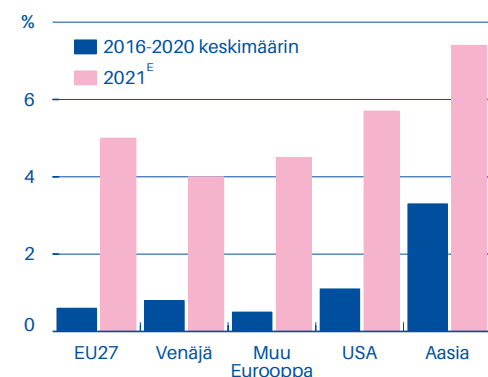
Tavaraviennin arvon kasvu alueittain

Osuus tavaraviennistä

Kokonaistuotannon muutos

Lähteet: Tulli, Etlä.

ETLA S21.2/x08

Tuotannollisten palvelujen vienti lisääntyi arvoltaan selvästi vuoden alkupuoliskolla

Televiestintä-, tietojenkäsittely- ja tietopalvelujen osuus palveluviennin arvosta oli viime vuonna 43,6 prosenttia. Teknisten, kaupankäyntiin liittyvien ja muiden liike-elämän palvelujen osuus oli 12,2 prosenttia. Henkisen omaisuuden käytöstä perittyjen maksujen osuus oli 10,3 prosenttia. Kuljetusten osuus oli 10 prosenttia ja tuotannollisten palvelujen osuus oli 6,3 prosenttia. Viiden suurimman palveluerän yhteenlaskettu osuus palveluviennin arvosta oli siten 82,4 prosenttia. Vuonna 2019 matkailun osuus oli 10,8 prosenttia, mutta viime vuonna se oli enää 4,3 prosenttia.

Suomen palveluvienti putosi viime vuonna arvoltaan 16,1 prosenttia edellisvuodesta kansantalouden tilinpidon elokuun lopulla julkaisujen tietojen mukaan. Kuluven vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla palveluvienti putosi vielä arvoltaan 5,7 prosenttia vuoden takaisesta.

Tilastokeskuksen elokuun puolivälissä julkaiseman tavaroiden ja palveluiden ulkomaankaupan pikaennakon mukaan matkailu jäi vuoden alkupuoliskolla arvoltaan 77 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi, kun matkustaminen Suomeen edelleen pysyi lähes pysähdyksissä koronapandemian takia. Huolto- ja korjauspalvelut sekä tutkimus- ja kehityspalvelut laskivat 22 prosenttia tammi-kesäkuussa. Kuljetusten viennin arvo supistui 17 prosenttia ja teknisten, kaupankäyntiin liittyvien ja muiden liike-elämän palvelujen viennin arvo supistui 3 prosenttia.

Asiantuntijoiden ja liikehallinnon konsulttipalvelut sen sijaan lisääntyivät arvoltaan 13 prosenttia edellisvuodesta ja tuotannolliset palvelut kohosivat 12 prosenttia ensimmäisellä vuosipuoliskolla. Henkisen omaisuuden käytöstä perittyjen maksujen, eli rojaltien ja lisenssimaksujen, viennin arvo kasvoi 3 prosenttia. Televiestintä-, tietojenkäsittely- ja tietopalvelut nousivat niin ikään 3 prosenttia.

Arvioimme, että ulkomaalaisten matkustaminen Suomeen jää vuonna 2021 arvoltaan noin 2,5 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi. Laskelma kuitenkin perustuu oletukseen, että matkailu lähtee käyntiin kolmannella neljänneksellä rokotustodistusten myötä. Kuljetusten viennin odotetaan nousevan arvoltaan 15 prosenttia. Televiestintäsektorin vienti näyttää jäävän muutaman prosentin edellisvuotista pienemmäksi.

Paperiteollisuuden vienti lähti hurjaan nousuun maaliskuussa

Koko paperiteollisuuden (ml. kartonki ja sellu) viennin määrä väheni viime vuonna 11,8 prosenttia, kun Tullin ilmoittama viennin arvo deflatoidaan Tilastokeskuksen vientihintaindeksillä. Metsäteollisuuden lakot vuoden alussa vaikuttivat tuntuvasti viennin laskuun. Kuluva vuoden maaliskuussa paperiteollisuuden vienti lähti hurjaan nousuun ja on siitä lähtien pysynyt vahvoissa lukemissa. Arvioimme, että toimialan viennin määrä kasvaa tänä vuonna vajaat 10 prosenttia vuoden takaisesta.

Paperin, kartongin ja sellun uusien tilausten arvo kohosi tammi-kesäkuussa yhteensä 24 pro-

senttia vuoden takaisesta. Kesäkuussa tilausten arvo oli peräti 45 prosenttia edellisvuotista suurempi. Paperiteollisuuden vientihinnat (ml. kar-

Tavaravienti alueittain tammi-kesäkuussa 2021

	Arvo, milj. e	Osuus, %	Muutos, %
Suomen koko tavaravienti	31 227	100,0	14
EU27	17 163	55,0	13
Saksa	4 228	13,5	18
Ruotsi	3 251	10,4	8
Alankomaat	1 925	6,2	-1
Viro	1 010	3,2	2
Belgia	991	3,2	18
Ranska	987	3,2	11
EU15	17 163	55,0	13
Euroalue	11 948	38,3	15
Vienti EU:n ulkopuolelle	14 064	45,0	15
Aasia (pl. Lähi- ja Keski-itä)	4 074	13,0	17
Kiina	1 827	5,8	25
Japani	703	2,3	19
Etelä-Korea	378	1,2	0
Muu Eurooppa (pl. EFTA-maat)	3 697	11,8	21
Venäjä	1 793	5,7	26
Iso-Britannia	1 172	3,8	16
Pohjois-Amerikka	2 527	8,1	15
USA	2 105	6,7	10
EFTA-maat	1 482	4,8	15
Norja	842	2,7	4
Afrikka	670	2,1	7
Etelä-Amerikka	586	1,9	-4
Brasilia	234	0,7	-2
Lähi- ja Keski-itä	409	1,3	-8

Lähde: Tulli.

ETLA S21.2/x02t

Vientimaiden teollisuustuotanto ja tavaraviennin määrä¹

¹ Laskettu neljän neljänneksen liukuvista summista.

² 11 OECD-maata Suomen vientiosuuksilla painotettuna.

Lähteet: Tulli, OECD, Etla.

ETLA S21.2/x01

tonki ja sellu) nousivat kesäkuussa 7 prosenttia ja heinäkuussa 10 prosenttia viimevuotisesta.

Metsäteollisuus ry:n tilastojen mukaan massa- ja paperiteollisuuden viennin määrä kasvoi 8,8 prosenttia tammi-kesäkuussa 2021. Paperin osuus oli 32,7 prosenttia, sellun 31,1 prosenttia ja kartongin 30,4 prosenttia. Kartongin viennin määrä nousi 14,4 prosenttia, sellun viennin määrä lisääntyi 12,8 prosenttia, mutta paperin vientimäärä kasvoi vain 1,6 prosenttia edellisvuodesta. Sanomalehtipaperin vientimäärä puolittui.

Öljytuotteiden viennin voimakas kasvu ensi vuonna johtuu tämänvuotisesta huoltoseisokista

Öljytuotteiden viennin arvo putosi kuluvan vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla 21 prosenttia vuodentakaisesta. Laskelmiemme mukaan viennin määrä väheni noin 40 prosenttia edellisvuodesta. Viime vuodelle suunniteltu viiden vuoden välein pidettävä Nesteen suuri huoltoseisokki jouduttiin koronapandemian takia siirtämään tämän vuoden toiselle neljännekselle. Arvioimme, että öljytuotteiden viennin määrä supistuu tänä vuonna noin 24 prosenttia seoskin seurauksena ja kasvaa vastaavasti noin 32 prosenttia ensi vuonna.

Kemianteollisuuden uusien tilausten arvo kohosi tammi-kesäkuussa arvoltaan 14 prosenttia edellisvuodesta. Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden (ml. lääkeaineet) viennin arvo lisääntyi 14 prosenttia ja lääkeaineiden ja lääkkeiden viennin arvo nousi 9 prosenttia. Arvioimme, että kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden viennin määrä kasvaa tänä vuonna 6 prosenttia viimevuotisesta. Kumi- ja muovituotteiden viennin odotetaan lisääntyvän 7 prosenttia.

Metallien jalostuksen vienti on tänä vuonna vahvassa kasvussa

Kansainvälinen teräsjärjestö (The World Steel Association) raportoi huhtikuussa 2021, että koko maailman teräksen kulutus supistui

vain 0,2 prosenttia vuonna 2020 covid-19-kriisistä huolimatta. Syy tähän oli yllättävän vahva elpyminen Kiinassa. Muualla maailmassa kysyntä supistui 10 prosenttia. Järjestö arvioi huhtikuussa, että teräksen kysyntä kasvaa 5,8 prosenttia vuonna 2021 ja 2,7 prosenttia vuonna 2022. Huhtikuun ennuste perustuu oletukseen, että kulutus tärkeimmissä kysyntämaissa kohta normalisoituu rokotuskattavuuden noustessa. Pois lukien Kiina, koko maailman teräksen kulutus kasvaa tänä vuonna 9,3 prosenttia.

Vuonna 2020 Suomen metallien jalostuksen vientimäärä jäi 8 prosenttia edellisvuotisesta pienemmäksi. Viennin laskuun vaikutti sekä koronakriisi että kaasuputkitoimitusten loppuminen. Kaasuputkitoimitukset Nord Stream 2 -hankkeeseen alkoivat vuoden 2018 viimeisellä neljänneksellä, jolloin metallien jalostuksen vienti kasvoi voimakkaasti. Vuonna 2019 kaasuputkia vietiin kaiken kaikkiaan 964 miljoonan euron arvosta.

Nord Stream 2 -hankkeen oli määrä valmistua vuoden 2019 loppuun mennessä, mutta kaasuputkia rakentava sveitsiläisyhtiö keskeytti työt samana vuonna joulukuun lopulla ja vetäytyi kokonaan hankkeesta, kun se joutui Yhdysvaltojen pakotteiden kohteeksi. Kaasuputken rakennustyöt jatkuivat pitkän tauon jälkeen kuluvan vuoden tammikuussa. Hanke valmistui lopulta syyskuussa 2021. Kaasutoimitukset Saksaan on tarkoitus aloittaa vuoden lopulla.

Suomen metallien jalostuksen vientimäärä nousi kuluvan vuoden tammi-kesäkuussa 5,9 prosenttia vuoden takaisesta. Viime kuukausina kasvu on ollut erityisen vahvaa, joten arvioimme että alan vientimäärä kasvaa tänä vuonna noin 8 prosenttia edellisvuodesta. Metallien jalostuksen vientihinnat nousivat tammi-heinäkuussa keskimäärin 18 prosenttia viimevuotisesta.

Kulkuneuvoteollisuuden kysyntätilanne on hyvä

Kone- ja metallituoteteollisuuden (koneet, metallituotteet, kulkuneuvot) uusien vientitilauksen arvo kohosi huhti-kesäkuussa 89 prosenttia vuoden takaisesta ja 19 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Kone- ja metallituoteteollisuuden vientitilauksenta oli kesäkuun lopulla 5 prosenttia korkeammalla tasolla kuin vuotta aiemmin ja 6 prosenttia korkeammalla tasolla kuin edellisellä neljänneksellä. Telakoiden osuus tilauksennasta on suuri.

Koneiden ja laitteiden vienti lisääntyi tammi-kesäkuussa 5,2 prosenttia viimevuotisesta. Arvioimme, että koko vuoden kasvuluku asettuu noin 4 prosenttiin.

Kulkuneuvojen osuus koko tavaraviennin arvosta oli kuluvaan vuoden tammi-kesäkuussa 7,2 prosenttia. Vuonna 2021 koko kulkuneuvoteollisuuden viennin määrä kasvaa noin 16 prosenttia ja vuonna 2022 noin 13 prosenttia.

Uudenkaupungin autotehtaalla Mercedes-Benzin GLC-mallin tuotanto aloitettiin helmikuussa 2017 ja Mercedes-Benz uuden A-sarjan autojen tuotanto käynnistyi heinäkuussa 2018. Uusi tuotantoennätys saavutettiin vuonna 2019, kun Uudenkaupungin tehtaalla valmistui 114 000 henkilöautoa. Vuoden 2022 alkupuoliskolla aloitetaan Lightyear One -sähköautojen tuotanto. Arviolta noin puolet autotehtaan tuotannosta menee Yhdysvaltoihin Saksan kautta.

Autonvalmistuksen lisäksi Valmet Automotive on panostanut 48 voltin akkujen tuotantoon, sarjatuotanto aloitettiin Salossa vuoden 2019 lopulla. Salon tehdasta on hiljattain laajennettu, ja tuotantoon tulevat vuoden lopulla myös autoteollisuuden korkeajänniteakut. Akkuliiketoiminta kasvaa ripeästi akkujen jatkuvasti kasvavan kysynnän myötä. Lisäksi Uudenkaupungin autotehtaalle valmistuu toinen akkutehdas loppuvuonna 2021. Lähivuosina akkujärjestelmien liikevaihto voi jopa saavuttaa ajoneuvovalmistuksen liikevaihdon.

Telakkateollisuudelle koronapandemia oli kova takaisku, varsinkin isoja risteilijöitä valmistaville telakoille Fincantieri ja Meyer Werft, jotka ovat markkinajohtajia. Meyer Turun telakan tilauksennassa on huomattava määrä aluksia. Meyer Turku on neuvotellut asiakkaidensa kanssa valmistumisajankohdan siirtämisestä eteenpäin. Tilaukskirjat ulottuivat ennen koronapandemiaa vuoteen 2025 asti, mutta neuvotte-lujen tuloksena viimeinen tilauksennassa oleva risteilijä luovutetaan vuonna 2026. Ennen koronakriisiä telakan suunnitelmiin kuului rakentamistahdin nostaminen, jolloin vuodesta 2023 alkaen yhden risteilijän sijasta valmistuisi kaksi risteilijää vuodessa. Koronatilanne pakotti telakan siirtymään takaisin yhden risteilijän vuosi-luovutustahtiin.

Costa Cruises varustamolle luovutettiin risteilyalus Costa Smeralda Turun telakalta joulukuussa 2019. Toinen Meyeriltä tilattu Suomessa rakennettava risteilijä Costa Toscana luovutetaan loppuvuonna 2021.

Carnival Corporation tilasi syyskuussa 2016 kolme LNG-risteilijää Meyeriltä, joista yksi Saksasta ja kaksi Turusta. Näistä ensimmäinen, Mardi Gras, luovutettiin joulukuussa 2020. Turun tilauksennassa oleva toinen alus Carnival Celebration valmistuu vuoden 2022 lopulla.

Royal Caribbean Cruises tilasi lokakuussa 2016 Turusta kaksi risteilijää, jotka myös käyttävät LNG:tä polttoaineena. Näistä ensimmäinen, Icon of the Seas, toimitetaan vuonna 2023 ja toinen luovutetaan näillä näkymin vuonna 2025. Varustamo tilasi heinäkuussa 2019 vielä kolmannen Icon-luokan risteilylaivan. Aluksen alkuperäinen luovutusajankohta oli vuonna 2025, mutta se siirtyi vuodelle 2026.

Saksalainen TUI Cruises tilasi puolestaan helmikuussa 2018 risteilyaluksen Turun telakalta. Toimitusajankohdaksi sovittiin tuolloin vuosi 2023, mutta luovutus siirtynee vuodelle 2024.

Helsingin telakan omistajavaihdoksen myötä telakka sai heti kaksi uutta tilausta kesällä 2019

ja kolmannen tilauksen lokakuussa 2020. Swan Hellenic varustamo (aiemmin Vodohod Ltd.) on sopinut kolmen luksustutkimusristeilyaluksen rakentamisesta Venäjän jokiristeilyjä varten. Ensimmäinen alus valmistuu syksyllä 2021, toinen keväällä 2022 ja kolmas syksyllä 2022.

AS Tallink Grupp ja Rauma Marine Constructions Oy ovat sopineet 250 miljoonan euron arvoisen matkustaja-autolautan rakentamisesta. Alus on tarkoitus toimittaa vuoden 2022 alussa. Tasmanialainen varustamo TT-Line Company tilasi kuluvan vuoden huhtikuussa kaksi matkustaja-autolauttaa Rauman telakalta. Niiden rakentaminen aloitetaan keväällä 2022. Ensimmäinen alus valmistuu loppuvuonna 2023 ja toinen loppuvuonna 2024.

Lisäksi Rauma Marine Constructions Oy ja Puolustusvoimat ovat allekirjoittaneet sopimuksen neljän taistelualuksen rakentamisesta. Ne rakennetaan vuosina 2022–2025 ja luovutetaan tilaajalle vuoteen 2028 mennessä. Sopimuksen arvo on noin 650 miljoonaa euroa. Koska alukset toimitetaan kotimaahan ne eivät näy vienti-

tilastoissa. Hankintasopimukset monitoimikorttien koneistosta on solmittu, ja niiden arvo on runsaat sata miljoonaa euroa. Laitteet tuodaan Saksasta ja Yhdysvalloista.

Elektronisten ja optisten laitteiden vienti kasvaa ripeästi

Teknolohiateollisuuden tilauskantatiedustelun mukaan elektroniikka- ja sähköteollisuuden (tietoliikennelaitteet, sähkökoneet, terveysteknologia) uusien vientitilausten arvo jäi huhti-kesäkuussa prosentin pienemmäksi kuin edellisvuoden toisella neljänneksellä. Uusien vientitilausten arvo nousi kuitenkin 12 prosenttia kuluvan vuoden edellisestä neljänneksestä. Kesäkuun lopussa kertyneen tilauskannan arvo oli prosentin edellisvuotista pienempi. Edellisestä neljänneksestä kertyi silti 6 prosenttia kasvua.

Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten laitteiden (toimiala C26) osuus koko tavara- ja palvelutuonnista oli vuoden alkupuoliskolla 5,4 prosenttia. Sähkölaitteiden (toimiala C27) osuus oli 6,0 prosenttia.

Tavara- ja palvelutuonti

BEC-tavaraluokitus	Arvo ¹		Määrän muutos, % ²						
	Mrd. e %-osuus		Edellisestä vuodesta					Keskimäärin	
	2020	2020	2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016–20	2021–25 ^E
Teollisuuden tuotantotarv.	21,9	36,9	-4,3	-4,5	6,5	2,5	2,3	3,0	2,8
Poltto- ja voiteluaineet	6,2	10,4	-0,5	-8,2	-4,7	8,7	2,3	-2,0	2,2
Inv.tavarat & kuljetusvälineet	14,6	24,5	1,2	-3,9	4,1	4,7	3,9	1,1	3,9
Kulutustavarat	16,8	28,1	2,4	-1,4	7,5	3,0	2,7	1,4	3,3
Kestokulutustavarat ml. henkilöautot	4,2	7,0	4,5	-4,0	19,0	3,0	3,9	3,1	5,8
Puolikestävät ja kertakulutustavarat	12,6	21,1	1,0	0,4	0,1	3,1	1,8	0,4	1,6
Tavaratuonti yhteensä³	56,7	100,0	-0,1	-2,5	2,4	3,8	3,1	2,5	2,7
Palvelutuonti ³	27,9		7,3	-14,0	1,7	16,1	6,9	1,6	6,4
Tavara- ja palvelutuonti³	84,6		2,3	-6,4	2,2	7,7	4,4	2,2	4,0

¹ Käyttötarkoituksen mukainen tuonnin arvo tullitilaston (c.i.f.) mukaan. ² Määrän muutokset Etlan laskelma.

ETLA S21.2/m01t

³ Kansantalouden tilinpidon mukaan. Lähteet: Tilastokeskus, Tulli, Etlä.

Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten laitteiden vientimäärä (toimiala C26) kohosi tammi-kesäkuussa laskelmiemme mukaan peräti 17 prosenttia vuoden takaisesta. Arvioimme, että kasvuvauhti on hidastumassa ja alan vienti kasvaa noin 10 prosenttia tänä vuonna. Mittaus-, testaus- ja navigointilaitteet ovat elektroniikkatuotteiden (toimiala C26) suurin alatoimiala.

Sähkölaitteiden viennin määrä (toimiala C27) kasvoi tammi-kesäkuussa 3,9 prosenttia. Alan viennin arvioidaan tänä vuonna lisääntyvän vajaat 3 prosenttia.

Tuonti

Koko tuonti kasvaa ensi vuonna lähes 8 prosenttia palvelutuonnin elpyessä

ETLAN LASKELMIEN MUKAAN tavaratuonti lisääntyy tänä vuonna 2,4 prosenttia tavaraviennin toipuessa koronakriisistä. Ensi vuonna tavaratuonnin kasvuvauhti voimistuu 3,8 prosenttiin. Yleensä tavaratuonti seuraa suurelta osin tavaraviennin kehitystä, koska noin kaksi kolmasosaa tavaratuonnista käytetään vientitavaroiden tuotantopanoksina. Tavara- ja palvelu-

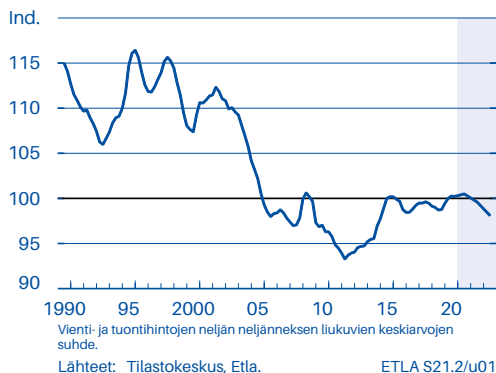
tuonti lisääntyy tänä vuonna yhteensä 2,2 prosenttia. Arvioimme, että palvelutuonnin määrä kasvaa tänä vuonna vain 1,7 prosenttia mutta kohoa ensi vuonna 16 prosenttia, kun koronapandemiasta pahasti kärsineet matkailu ja kuljetukset elpyvät. Koko tuonti kasvaa siten ensi vuonna 7,7 prosenttia.

Matkailu ulkomaille jää vielä tänä vuonna edellisvuotista pienemmäksi

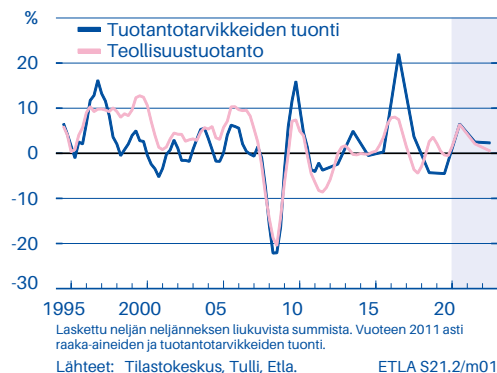
Teknisten, kaupankäyntiin liittyvien ja muiden liike-elämän palvelujen osuus palvelutuonnin arvosta oli viime vuonna 19,5 prosenttia. Kuljetusten osuus oli 16,9 prosenttia ja televiestintä-, tietojenkäsittely- ja tietopalvelujen osuus oli 16,1 prosenttia. Tutkimus- ja kehityspalvelujen osuus oli 10,8 prosenttia ja asiantuntijoiden ja liikehallinnon konsulttipalvelujen osuus oli 10,4 prosenttia. Tuotannollisten palvelujen osuus oli 7,1 prosenttia. Kuuden suurimman palveluerän yhteenlaskettu osuus palvelutuonnin arvosta oli siten 86,1 prosenttia. Matkailun osuus oli viime vuonna vain 5,3 prosenttia, kun se vuonna 2019 oli 15,5 prosenttia.

Palvelutuonti supistui viime vuonna arvoltaan 14,5 prosenttia kansantalouden tilinpidon elokuun lopulla julkaistujen tietojen mukaan.

Vaihtosuhte,
2015=100

Tuotantotarvikkeiden tuonnin ja
teollisuustuotannon muutos

Kuluvan vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla palvelutuonti laski 7,7 prosenttia vuoden takaisesta.

Tilastokeskuksen julkaiseman tavaroiden ja palveluiden ulkomaankaupan pikaennakon mukaan matkailu sukelsi vuoden alkupuoliskolla arvoltaan 83 prosenttia vuoden takaisesta, kun suomalaisten matkustaminen ulkomaille oli jäissä edelleen. Teknisten, kaupankäyntiin liittyvien ja muiden liike-elämän palvelujen tuonnin arvo laski 9 prosenttia. Asiantuntijoiden ja liikehallinnon konsulttipalvelujen tuonnin arvo puolestaan supistui prosentin. Kuljetusten tuonnin arvo jäi tammi-kesäkuussa edellisvuoden lukemiin.

Tutkimus- ja kehityspalvelujen tuonti lisääntyi arvoltaan prosentin. Myös televiestintä-, tietojenkäsittely- ja tietopalvelujen tuonnin arvo oli prosentin kasvussa edellisvuoteen verrattuna. Rahoituspalvelujen tuonti nousi 2 prosenttia ja henkisen omaisuuden käytöstä perityt maksut 17 prosenttia.

Arvioimme, että suomalaisten matkailu ulkomaille jää vuonna 2021 vielä arvoltaan 6 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi, vaikka yhteiskunta onkin syksyllä avautumassa koronarokotusten ansiosta. Laskelmiemme mukaan kuljetusten ja televiestintäsektorin tuonti lisääntyy arvoltaan noin 9 prosenttia. Tutkimus- ja kehityspalvelujen tuonnin arvon odotetaan nousevan noin 6 prosenttia tänä vuonna. Palvelutuonti kokonaisuudessaan kasvaa arvoltaan noin 4 prosenttia vuonna 2021.

Tuotantotarvikkeiden tuonti kasvaa tänä vuonna reippaasti

Teollisuuden tuotantotarvikkeiden tuonti kohoisi tammi-kesäkuussa 9,3 prosenttia edellisvuotisesta. Hyödykeryhmän tuonnin määrän arvioidaan tänä vuonna kasvavan vajaat 7 prosenttia teollisuustuotannon elpymässä.

Investointitavaroiden ja kuljetusvälineiden tuonnin määrä lisääntyi kuluvan vuoden alku-

puoliskolla 4,6 prosenttia edellisvuodesta. Niiden tuonnin odotetaan kasvavan reippaasti myös vuoden jälkipuoliskolla.

Finnair on tilannut yhteensä 19 kappaletta Airbus A350 -lentokonetta, joista ensimmäinen toimitettiin vuonna 2015 ja kuudestoista kone tuotiin viime vuoden syyskuussa. Lentokoneet, jotka Finnair tuo Suomeen, kirjataan kaikki investointitavaroiden tuontina. Kansantalouden tilinpidossa omaan omistukseen hankitut koneet on kirjattu investointeihin, mutta myynti- ja takaisinvuokraussopimuksella hankitut koneet on kirjattu vientiin.

Koronapandemian aiheuttaman lentoliikenteen voimakkaan supistumisen takia, kolmen viimeisen lentokoneen toimitusaikaa on siirretty eteenpäin. Neuvottelujen tuloksena seitsemästoista Airbus A350 -lentokone tuodaan Suomeen vuoden 2022 toisella neljänneksellä. Finnair on kuitenkin päättänyt siirtää sen osto-oikeuden kolmannelle osapuolelle ja takaisinvuokraa lentokoneen omaan käyttöönsä. Seuraava kone tuodaan vuoden 2024 neljännellä neljänneksellä ja viimeinen lentokone tuodaan vuoden 2025 ensimmäisellä neljänneksellä.

Fennovoima odottaa saavansa Hanhikivi 1 -ydinvoimalan rakentamisluvan vuonna 2022, jolloin rakentaminen voi alkaa kesällä 2023. Hallintorakennuksen rakentaminen aloitettiin kuitenkin jo viime kesänä. Itse ydinvoimalan rakentamisluvan saaminen edellyttää, että Säteilyturvakeskus ensin antaa myönteisen turvallisuusarvion. Ydinvoimalan vaikutus investointitavaroiden tuontiin näkyy vasta vuodesta 2023 eteenpäin. Voimalaitoksen kaupallinen käyttö alkaa näillä näkymin vuonna 2029.

Kestokulutustavaroiden ml. henkilöautojen tuonti kasvaa viisivuotisjaksolla 2021–2025 keskimäärin 5,8 prosenttia vuodessa. Puolikeskitysten ja kertakulutustavaroiden tuonti kasvaa yleensä yksityisen kulutuksen tahdissa. Vuosina 2021–2025 niiden tuonti lisääntyy keskimäärin 1,6 prosentin vuosivauhtia.

Maksutase

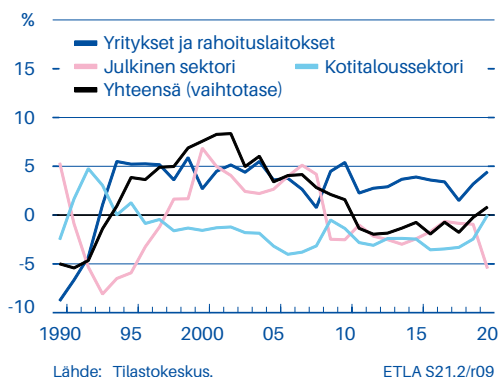
Vaihtotase pysyy lähivuosina ylijäämäisenä

VAIHTOTASE oli peräti 1,7 miljardia euroa ylijäämäinen vuonna 2020. Edellisen kerran vaihtotase oli ylijäämäinen vuonna 2010. Etla arvioi,

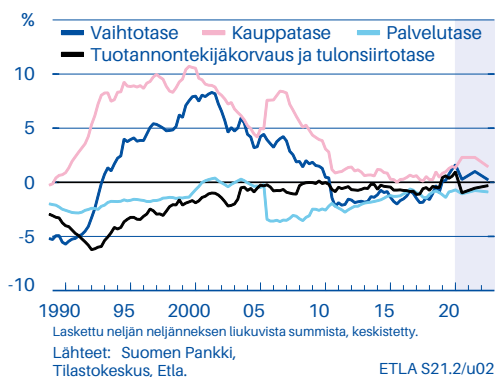
että vaihtotase pysyy ennustejaksolla edelleen ylijäämäisenä vahvan kauppataseen ansiosta.

Tavaraviennin arvo kasvaa tänä vuonna 16 prosenttia, kun vientihinnat nousevat keskimäärin 9,6 prosenttia. Muutamien toimialojen vientihinnat ovat kuluvana vuonna nousseet ennennäkemättömän korkealle. Puuteollisuus-

Vaihtotase ja sektoreittainen netto-luotonanto suhteessa bkt:hen

Vaihtotaseen ylijäämä komponentteittain suhteessa bkt:hen

Vaihtotase, mrd. euroa

	2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E
Tavaroiden vienti (fob)	64,9	59,7	69,2	74,1	74,6
Tavaroiden tuonti (fob)	62,6	56,7	63,5	68,1	70,7
Kauppataseen ylijäämä	2,3	3,0	5,7	6,0	3,9
Palveluvienti	30,7	25,8	26,4	32,1	34,4
Palvelutuonti	32,6	27,9	29,0	34,1	36,8
Palvelutaseen ylijäämä	-1,9	-2,1	-2,6	-2,0	-2,4
Tuotannon tekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen ylijäämä	-1,1	0,8	-2,4	-1,4	-0,8
Vaihtotaseen jäämä	-0,8	1,7	0,7	2,6	0,7
Vaihtotaseen jäämä/bkt, %	-0,3	0,7	0,3	1,0	0,2
Vaihtotaseen jäämä/viennin arvo, %	-0,8	2,0	0,7	2,5	0,6

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA S21.2/u01t

den vientihinnat kohosivat tammi-heinäkuussa keskimäärin 21 prosenttia vuoden takaisesta. Metallien jalostuksen vientihinnat nousivat 18 prosenttia, metallituotteiden 14 prosenttia ja kemikaalien sekä kemiallisten tuotteiden vientihinnat keskimäärin 8 prosenttia edellisvuodesta. Tavaratuonnin arvo kohoaa tänä vuonna 12 prosenttia viimevuotisesta, kun tuontihinnat nousevat keskimäärin 9,4 prosenttia vuoden takaisesta. Energiatuotteet kallistuivat tammi-heinäkuussa keskimäärin 44 prosenttia edellisvuodesta ja raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuontihinnat kohosivat 9 prosenttia. Kauppataseen ylijäämä kasvaa siten tänä vuonna 5,7 miljardiin euroon. Ylijäämä kasvaa vielä jonkin verran vuonna 2022.

Palvelutase on ollut alijäämäinen vuodesta 1982 lähtien. Alijäämä oli syvimmillään 6,8 miljardia euroa vuonna 2007. Vuonna 2020 alijäämä oli 2,1 miljardia euroa. Viime vuonna alijäämä palvelujen ulkomaankaupassa oli suurin teknisissä kaupankäyntiin liittyvissä ja muissa liike-elämän palveluissa, tutkimus- ja kehityspalveluissa, kuljetuksissa sekä asiantuntijoiden ja liikehallinnon konsulttipalveluissa. Tänä vuonna palvelutaseen alijäämä nousee noin 2,6 miljardiin euroon, mutta vuonna 2022 se pienee selvästi vajaan 2 miljardiin euroon.

Tavaroiden ja palveluiden taseen ylijäämä kohoaa tänä vuonna 0,9 miljardista eurosta 3,1 miljardiin euroon. Vuonna 2022 ylijäämä nousee vielä 4 miljardiin euroon.

Tuotannontekijäkorvausten nettomääräisesti suurimmat erät ovat korot, osingot, suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot sekä sijoitusrahastojen osuudenomistajien sijoitustulo. Tulonsiirroista suurin erä on arvonnalisäveroon ja bruttokansantuloon perustuvat EU:n

omat varat. Tämä erä on voimakkaasti alijäämäinen, mikä tuntuvasti heikentää tuotannon-tekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tasetta. Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tase oli tämänhetkisten tietojen mukaan viime vuonna 0,8 miljardia euroa ylijäämäinen. Ennustevuosi-na 2021–2023 se jää alijäämäiseksi.

Vuonna 2020 ulkomailta saadut omaisuus-tulot olivat ennakkotietojen mukaan 3,3 miljardia euroa suuremmat kuin ulkomaille maksetut omaisuusmenot. Nettomääräisesti korot ovat olleet alijäämäinen erä vuodesta 2008 lähtien, toisin sanoen ulkomaille on maksettu enemmän korkoja kuin Suomeen on saatu. Alijäämä oli 0,6 miljardia euroa vuonna 2020. Osinkojen suunnat ovat nettomääräisesti usein vaihtuneet vuodesta toiseen. Vuonna 2020 osinkoja maksettiin 1,1 miljardia vähemmän ulkomaille kuin Suomeen maksettiin.

Suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleen-sijoitetut voitot pysyivät Suomen näkökulmasta nettomääräisesti ylijäämäisinä vuosina 2018–2020. Vuonna 2019 uudelleensijoitet-tujen voittojen erä oli 1,7 miljardia euroa ylijäämäinen ja vuonna 2020 1,1 miljardia euroa ylijäämäinen.

Suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleen-sijoitetut voitot voivat sekä tulo- että meno-puolella olla joko plus-merkkinen tai miinus-merkkinen erä. Se on laskennallinen erä kansantalouden tilinpidossa eikä siten kuvasta todellisia rahavirtoja Suomen ja ulkomaiden välillä.

Nettomääräiset palkansaajakorvaukset, tukipalkkiot sekä sijoitusrahastojen osuudenomistajien sijoitustulot ovat vuoteen 2020 asti kaikki olleet ylijäämäisiä eriä. •

Investoinnit

Julkisten investointien roima kasvu viime vuonna paikkasi yksityisten investointien pudotusta. Kokonaisuudessaan investoinnit supistuivat maltillisesti. Tänä vuonna yksityiset kone- ja laiteinvestoinnit vetävät kansantalouden investoinnit jo uudelleen kasvuun.

Investoinnit kasvavat 2,8 prosenttia tänä vuonna

JULKISET INVESTOINNIT paikkasivat yksityisten jättämää aukkoa viime vuonna. Tilastokeskuksen tarkistettujen tietojen mukaan kansantalouden kokonaisinvestoinnit vähenivät yhteensä vain 0,7 prosenttia viime vuonna. Tilanteeseen nähden hyvä kehitys johtui sekä julkisten investointien aiempaa ennakoitua kovemmasta 11 prosentin kasvusta että yksityisten investointien pienemmästä 3,4 prosentin laskusta. Nykytietojen valossa julkiset investoinnit ajoittuivat siis erinomaisesti suhdanne-elvytyksen näkökulmasta.

Teollisuuden investoinnit vetävät yksityiset investoinnit kasvuun tänä vuonna

Kuluvana vuonna kansantalouden kokonaisinvestointien ennustetaan kasvavan jo 2,8 prosenttia vuodentakaisesta. Julkiset investoinnit pysyvät viime vuonna saavutetulla korkealla tasolla, mutta varsinainen kasvu syntyy yksityisistä investoinneista, joiden ennustetaan kasvavan 3,4 prosenttia. Yksityisten investointien taustalla on kuitenkin eri kehityskulkuja pääomatavararyhmittäin.

Rakentamisen kokonaisuudessaan ennustetaan kasvavan hienoisesti kuluvana vuonna. Rakennusyritysten liikevaihto ja myynti ovat kasvaneet kevään mittaan, ja rakennusyritysten luottamus palautui elokuussa, vaikkakin muita toimialoja hitaammin. Rakennusteollisuuden asuntotuotantokyselyssä rakennusalan yritykset ennakoivat asuntotuotannon pysyvän korkealla tasolla koko vuoden.

Asuinrakentaminen ja muun talonrakentamisen kehitys on tänä vuonna kulkenut hieman eri suuntiin. Tilastokeskuksen viimeisimmät tiedot vahvistavat asuntotuotannon jatkuneen jonkin verran viime vuotta parempana. Vaikka kuluvan vuoden aikana sekä myönnetty rakennus-

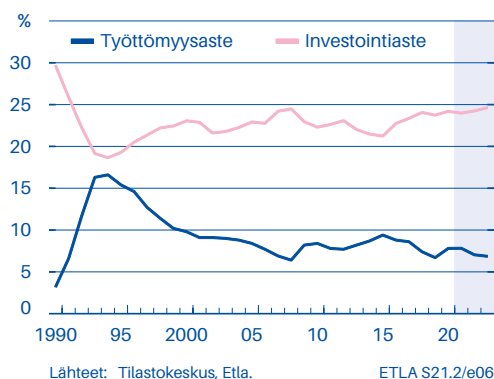
luvut että aloitetut rakennushankkeet ovat kasvaneet vuodentakaisesta, on taustalla lähinnä asuinrakentamisen kova kasvu. Sen sijaan muiden talonrakennushankkeiden näkymät ovat lupien ja aloitusten perusteella edelleen hidastumaan päin. Myönnettyistä luvista huolimatta on mahdollista, että raaka-aineiden hintojen nousu ja työvoiman saatavuus rajoittavat asuntorakentamisen aloituksia. Asuinrakentamisen ennustetaan kasvavan 2,8 prosentin ja muun talonrakentamisen supistuvan 1,5 prosenttia tänä vuonna.

Viime vuoden kaltaisia julkisia lisäinvestointeja ei tänä vuonna nähdä. Julkiset investoinnit kuitenkin pysyvät yhä korkealla tasolla. Infrainvestointien ja talonrakentamisen vaisujen näkymien vuoksi maa- ja vesirakentamisen ennustetaan laskevan reilun prosentin kuluvaan vuonna.

Yritysten kone- ja laiteinvestoinneissa nähtiin viime vuonna 5 prosentin supistuminen. Tänä vuonna yritysten hyvä taloudellinen tilanne näkyy taas yksityisten investointien kasvuna. Erityisesti teollisuusyritysten luottamus on hyvällä tasolla ja edelleen nousussa. EK:n inves-

tointitiedustelussa yritysten investointiaikeet ovat nousseet selvästi, ja etenkin teollisuuden kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat voimakkaasti kuluvaan vuonna. Myös viime vuotta suurempia t&k-panostuksia on suunnitteilla. Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestointien ennustetaan kasvavan 8,6 prosenttia ja aineettomien investointien 3 prosenttia kuluvaan vuonna.

Työttömyysaste ja investoinnit suhteessa bkt:hen

Kiinteän pääoman bruttomuodostus pääomatavararyhmittäin

Pääomatavararyhmä	2020		Määrän muutos, %					
	Mrd. e	%-osuus	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016-20	2021-25 ^E
Rakennukset	30,3	58,5	-0,4	0,6	2,2	1,9	3,4	1,6
Talonrakennukset	25,1	48,4	-2,3	-0,4	2,3	1,9	3,6	1,4
Asuinrakennukset	14,2	27,5	-2,5	2,8	2,2	1,9	2,5	2,0
Muut talonrakennukset	10,9	21,0	-2,0	-1,5	2,4	2,0	5,1	1,2
Maa- ja vesirakennukset	5,2	10,1	10,7	-1,1	1,8	1,5	3,0	1,1
Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	11,8	22,7	-0,6	8,6	6,4	3,3	3,3	4,5
Muut kiinteät investoinnit	9,7	18,8	-2,0	3,0	3,4	2,7	1,5	2,6
Kiinteän pääoman bruttomuodostus yht.	51,9	100,0	-0,7	2,8	3,4	2,4	3,0	2,4

Lähteet: Tilastokeskus, ETLA.

ETLA S21.2/i01t

Investointien kasvu kiihtyy 3,4 prosenttiin ensi vuonna

Julkiset investoinnit vähenevät 2,1 prosenttia vuonna 2022, kun infrarakentaminen vähenee. Yksityisten investointien 4,8 prosentin kasvu pitää silti kokonaisinvestoinnit kasvussa myös ensi vuonna.

Yleinen toimintaympäristö on voimakkaasti investointeja tukeva koko ennustejakson ajan. EKP:n kevyt rahapolitiikka pyrkii tukemaan investointeja pitämällä rahoituskustannuksia alhaalla. Hallituksen päätösperäiset lisäykset mm. väyläinvestointeihin poistuvat vuonna 2023, ja siksi julkisten investointien odotetaan edelleen supistuvan. Teollisuuden isot investointihankkeet näkyvät erityisesti kone- ja laiteinvestoin-

teina, mutta myös maa- ja vesirakentamisen hyvänä kasvuna usean vuoden ajan ennusteen loppupuolella. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen rahoituksen odotetaan tukevan mm. t&k-investointeja tulevina vuosina. Yhteensä kokonaisinvestointien ennustetaan kasvavan 2,4 prosenttia vuonna 2023.

Investointiaste kasvaa ennustejaksolla

Investointiaste nousee hienoisesti koko ennustejakson ajan. Yksityisten investointien osuus kokonaisinvestoinneista nousee asteittain.

Koko kansantalouden nettopääomakanta kasvaa kohtalaisen hitaasti koko ennustejakson ajan saavuttaen 1,8 prosentin kasvun. •

Yksityinen kulutus

Yksityinen kulutus on palautumassa voimalla. Kulutus kasvaa tänä vuonna kolme prosenttia viime vuodesta, kun rokotekattavuuden nousu on vähentänyt viranomaisrajoituksia ja reaalisen ostovoiman kasvu on tukenut kysyntää. Kasvu on ensi vuonna keskimäärin vielä hieman nopeampaa, mihin vaikuttaa hyvä kasvuperintö kuluvalta vuodelta. Reaalinen ostovoima kasvaa jatkossa edelleen ja säästämisaste alenee.

Kuluttajien luottamus hyvällä tasolla

YKSITYISEN KULUTUKSEN rakenne muuttui viime vuonna selvästi tavaroiden suuntaan, kun moniin palvelualoihin iskivät erilaiset viranomaisrajoitukset ja kuluttajien oma kulutuskäyttäytymisen muutos pandemian aikana. Tilanne jatkui näin kuluvan vuoden alussa, mutta

rokokattavuuden noustessa tilanne on alkanut kesästä alkaen palautua kohti normaalia. Kokonaisuutena ottaen palautuminen ulottuu kuitenkin vielä ennustejakson loppupuolelle.

Kuluttajien luottamus oli huhti-elokuussa suhteellisen vakaa ja ylitti pitkän aikavälin keskiarvonsa. Luottamus oli viimeksi nykyisellä tasollaan kevättalvella 2018. Rokotuskattavuuden edelleen noustessa luottamus pysyy hyvällä tasolla, ellei covid-19-pandemia onnistu kiertämään rokotteiden antamaa suojaa.

Kulutus kasvaa tänä ja ensi vuonna selvästi

YKSITYINEN KULUTUS kasvaa ennusteemme mukaan tänä vuonna kolme prosenttia viime vuodesta. Vuosineljänneksittäin tarkasteltuna kulutuksen kovin kasvu ajoittuu kuluvan vuoden kesään ja syksyyn. Viime vuodelta tulee kasvuperintöä puoli prosenttiyksikköä. Kasvuperintö kertoo, kuinka paljon kulutus kasvaisi, vaikka kuluvan vuoden aikana ei tulisi kasvua neljänneksittäin lainkaan. Perintö voi olla myös negatiivinen.

Ensi vuonna yksityinen kulutus kasvaa ennustemme mukaan noin 3,6 prosenttia. Sitä tukee erittäin hyvä kahden prosenttiyksikön kasvuperintö kuluvalta vuodelta. Vuonna 2023 kulutuksen kasvu hidastuu vajaan kahteen prosenttiin.

Ostovoima kasvaa monesta syystä

REAALINEN OSTOVOIMA kasvaa tänä vuonna inflaation kiihtymisestä huolimatta noin yhden prosentin viime vuodesta, kun ansiotaso nousee, työllisyys paranee ja muut tulot kasvavat. Lisäksi säästämisaste alenee viime vuodesta ennustemme mukaan noin 1,7 prosenttiyksikköä. Myös velkaantumisasteen nousu tukee yksityistä kulutusta.

Ensi vuonna reaalinen ostovoima kasvaa ennustemme mukaan nopeammin kuin kuluvana vuonna, melkein kaksi prosenttia. Kasvua tukee ennustettu ansiotason hieman nopeampi nousu sekä edelleen työllisyyden paraneminen ja muiden tulojen kasvu. Ostovoiman kasvu hidastuu

vuonna 2023 noin yhteen prosenttiin. Tällöin säästämisasteenkin arvioidaan olevan alentunut vain hieman nollan yläpuolelle.

Kulutuksen rakenne palautumassa

Kestokulutustavaroiden kysyntä kasvoi läpi pandemian

Kestokulutustavaroiden (mm. autot, huonekalut ja tietokoneet, paino käypähintaisessa yksityisessä kulutuksessa 8 prosenttia) kysynnän määrä kasvoi viime vuonna yli kaksi prosenttia, vaikka esimerkiksi uusien henkilöautojen kysyntä aleni selvästi. Kuluttajat ostivat muun muassa erilaisia elektronisia laitteita, urheilu- ja vapaa-ajan välineitä sekä huonekaluja.

Tänä vuonna kestokulutustavaroiden kysyntä kasvaa ennustemme mukaan viime vuodesta keskimäärin yli kuusi prosenttia. Tämä on pitkälti erinomaisen viiden prosenttiyksikön kasvuperinnön ansiota.

Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot								
Tuloerä	Mrd. e				Muutos, %			
	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E
Palkat	92,8	97,0	101,0	104,4	-0,4	4,5	4,1	3,4
Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut	17,6	20,4	21,3	22,0	-6,1	16,0	4,1	3,4
Toimintaylijäämä ja sekatalo	18,1	18,5	19,0	19,3	-1,7	2,1	2,7	1,8
Omaisuuksien tulot, netto	8,4	9,0	9,8	10,0	-14,2	6,8	8,4	2,0
Tulonsiirrot kotitalouksille	53,1	53,2	53,9	55,0	5,3	0,1	1,4	2,0
Tulonsiirrot julkiselle sektorille	63,1	67,7	70,2	72,7	-1,1	7,3	3,7	3,5
Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot	127,0	130,3	134,7	138,0	0,1	2,7	3,3	2,5

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA S21.2/c01t

Puolikestävien tavaroiden kysyntä elpyy tänä ja ensi vuonna

Puolikestävien tavaroiden (mm. vaatteet, kirjat ja urheiluvälineet, paino 7 prosenttia) kysynnän kasvu aleni viime vuonna yli kymmenen prosenttia erityisesti vaatetuksen ja jalkineiden kaupan romahduksen seurauksena. Ennusteemme mukaan puolikestävien tavaroiden kysyntä elpyy tänä vuonna yli seitsemän prosentin kasvuun. Elpyminen hidastuu ensi vuonna, mutta kasvu jatkuu edelleen noin viiden prosentin vauhtia.

Lyhytikäisten tavaroiden kysynnän kasvu hidastuu

Lyhytikäisten tavaroiden (mm. elintarvikkeet, lääkkeet ja polttoaineet, paino 29 prosenttia) kysyntä kasvoi viime vuonna kaksi prosenttia, vaikka esimerkiksi polttoaineiden kysyntä väheni.

Etätyöskentely sekä ravintolakysynnän väheneminen siivitti päivittäistavaroiden kysynnän kasvun poikkeuksellisiin mittoihin. Elintarvikkeiden ja alkoholittomien juomien kysynnän määrä kasvoi 5,1 prosenttia edellisvuodesta, mikä oli nopein vauhti vuodesta 1975 alka-

Yksityiset kulutusmenot ja kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen ostovoima

Kulutuserä	Mrd. e 2020	Määrän muutos, %					
		Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
		2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016-20	2021-25 ^E
Kestävät kulutustavarat	9,8	2,4	6,4	3,0	2,5	3,3	3,4
Puolikestävät tavarat	8,5	-10,7	7,4	4,8	2,3	-0,7	3,6
Lyhytikäiset tavarat	34,8	2,0	2,5	0,4	0,2	0,5	0,7
Palvelut	62,6	-7,8	2,0	5,0	2,3	-0,1	2,6
Muut ¹	5,0	-10,1	2,6	7,9	2,4	-3,8	3,7
Yksityiset kulutusmenot	120,7	-2,4	2,6	2,8	0,3	-0,9	1,2
Kotitalouksien reaalin ostovoima ²		-0,4	1,1	1,8	1,1	1,2	1,2

Kulutuserä	Arvon muutos, %					
	Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016-20	2021-25 ^E
Kestävät kulutustavarat	0,3	4,7	1,1	0,6	1,0	
Puolikestävät tavarat	-10,9	7,3	4,4	1,9	-1,6	
Lyhytikäiset tavarat	2,1	4,8	2,2	2,1	1,4	
Palvelut	-6,6	3,8	6,9	4,2	0,5	
Säästämisaste (kotitaloudet), %	4,9	3,2	1,5	0,7	0,8	1,1
Säästämisaste, %³	4,7	3,0	1,3	0,6	0,4	1,0

¹ Muut = kotitalouksien nettokulutusmenot ulkomailla sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus.

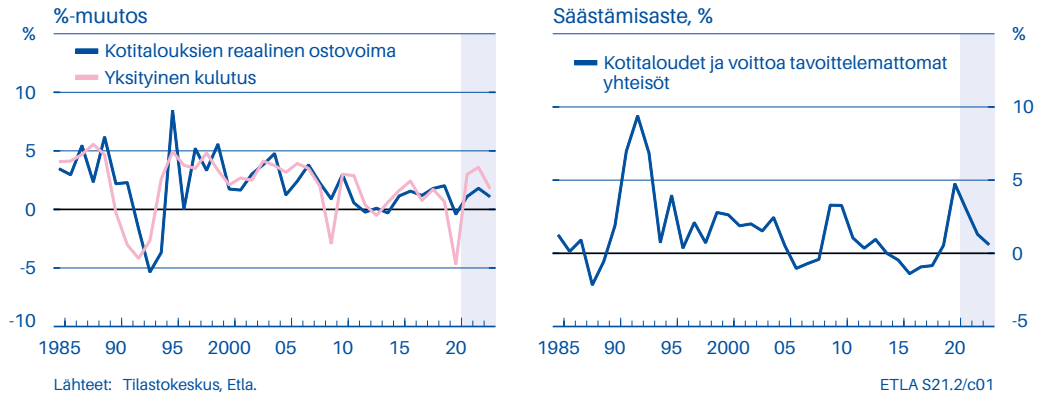
ETLA S21.2/c02t

² Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo jaettuna yksityisten kulutusmenojen hintaindeksillä.

³ Säästämisaste: kotitaloudet ja niitä palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt.

Lähteet: Tilastokeskus, ETLA.

Yksityisen kulutuksen määrä, kotitalouksien reaalin ostovoima ja säästämisaste

Kansantulo ja bruttokansantuote

Tuloerä	Mrd. e 2020	Muutos, %				Osuus kansantulosta, %			
		2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E
Työtulot	110,5	-1,4	6,3	4,1	3,4	57,0	58,0	57,5	58,0
Palkat ja palkkiot	92,8	-0,4	4,5	4,1	3,4	48,0	47,9	47,5	47,9
Työnantajan sos.turvamaksut	17,6	-6,1	16,0	4,1	3,4	9,1	10,1	10,0	10,1
Toimintaylijäämä ja sekatalo	50,9	-2,3	6,2	4,0	-0,6	26,3	26,7	26,4	25,6
Yrityssektori	32,7	-2,4	8,4	4,6	-1,8	16,9	17,5	17,4	16,7
Julkisyhteisöt	0,2	-27,9	3,9	2,4	2,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Kotitaloudet ^{1, 2}	18,1	-1,7	2,1	2,7	1,8	9,3	9,1	8,9	8,9
Omaisuuksien tulot, netto	3,3	294,7	2,9	10,7	-2,5	1,7	1,7	1,8	1,7
Yrityssektori	-10,0	-31,3	14,2	5,9	3,9	-5,2	-5,7	-5,7	-5,8
Julkisyhteisöt	4,9	-12,3	19,2	4,8	3,0	2,5	2,9	2,9	2,9
Kotitaloudet ¹	8,4	-14,2	6,8	8,4	2,0	4,4	4,5	4,6	4,6
Tuotannon ja tuonnan verot miinus tukipalkkiot	28,9	-6,9	9,9	6,6	3,0	14,9	15,7	15,9	16,0
Kansantulo	193,6	-1,2	4,6	5,0	2,5	100	100	100	100
Poistot	46,2	2,0	2,5	4,5	3,5				
Ensitalo ulkomailta	3,7	200,8	-87,9	255,1	40,2				
Bruttokansantuote markkinahintaan	236,2	-1,6	5,6	4,5	2,5				

¹ Kotitaloudet sekä niitä palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt.

ETLA S21.2/c03t

² Kotitalouksien toimintaylijäämä on asunnonomistajien omistusasumisen tulo. Sekatalo on ne tuloerät, joita ei voida erotella yrittäjäkotitalouden ja sen omistaman yrityksen välillä. Yrityssektorilla ja julkisyhteisöillä ei ole sekataloa.

Lähteet: Tilastokeskus, Etlä.

neen mittaushistorian aikana. Muuten kasvu oli 2010-luvulla keskimäärin alle yhden prosentin vuodessa. Kulutuskäyttäytymisen palaaminen kohti normaalia näkyy lähivuosina vastaavasti elintarvikkeiden kysynnän vähenemisenä, joskin pandemia on todennäköisesti jättänyt osin pysyvän vaikutuksen kysynnän rakenteeseen.

Ennustemme mukaan lyhytikäisten tavaroiden kysynnän määrän kasvu on kuluvana vuonna vielä keskimäärin noin 2,5 prosenttia viime vuodesta ja pysyy edelleen aavistuksen positiivisena lähivuosina.

Palvelujen kysyntä on alkanut palautua

Palvelujen (paino 52 prosenttia, mistä asumisen osuus hieman yli puolet) kysynnän määrä ale ni viime vuonna melkein kahdeksan prosenttia viranomaisrajoitusten ja kotitalouksien omien päätösten seurauksena. Tilanne jatkui näin myös kuluvan vuoden alussa. Rokotekattavuuden nousun myötä tilanne kuitenkin muuttuu. Ennustemme mukaan palvelujen kysynnän määrä kasvaa tänä vuonna noin kaksi prosenttia viime vuodesta ja edelleen noin viisi prosenttia ensi vuonna. ●

Julkinen talous

Talouskasvun ja parantuneen työllisyystilanteen myötä vero- ja maksutulot kasvavat tänä vuonna ripeästi. Julkiset menot kasvavat vielä tänä vuonna tuloja enemmän covid-19-pandemiaan liittyvien automaattisten ja päätösperäisten menolisäysten vuoksi. Tulevina vuosina julkinen talous pysyy alijäämäisenä ikääntymiseen liittyvien menojen kasvun takia.

Pandemian hoito kasvattaa julkisia menoja vielä tänä vuonna

JULKISEN TALOUDEN n. 13 mrd. euron alijäämä koostui viime vuonna lähes kokonaan valtionhallinnon alijäämästä. Pandemian ja siihen liittyvien rajoitustoimien vuoksi verojen ja pakollisten sosiaaliturvamaksujen kertymä pieneni 2,2 prosenttia. Erityisesti välillisten verojen tuotto aleni, kun yksityinen kulutus supistui. Euromääräisesti merkittäviä olivat rahapelitoiminnan voittovarojen melkein 800 miljoonan euron supistuminen sekä auto- ja moottoripyöräveron noin 700 miljoonaa euroa pienempi kertymä. Kotitaloudet maksoivat viime vuonna tuloveroja 1,6 prosenttia edellisvuotta enemmän. Sitä vastoin yhteisöjen tuloverokertymä pieneni 20 prosenttia.

Valtion verokertymä supistui huomattavasti, 5,4 prosenttia edellisvuodesta, kun taas paikallishallinnon kasvoi 5,7 prosenttia. Syitä ovat yhtäältä se, että paikallishallinnon verokertymästä iso osa koostuu kotitalouksien tuloveroista, jotka kasvoivat, ja toisaalta valtion ja kuntien vä-

lisen yhteisöveron jako-osuuden muutos, jolla hallitus tuki kuntia.

Julkisen talouden kokonaismenot kasvoivat viime vuonna melkein 6 prosenttia. Julkiset kulutusmenot, jotka muodostavat melkein puolet julkisista menoista, kasvoivat verraten vähän, alle 4 prosenttia. Kun kiireetöntä terveydenhoitoa lykättiin ja julkista palveluntarjontaa supistettiin rajoitusten takia, kulutusmenot kasvoivat lopulta odotettua vähemmän. Näin ollen julkisen kulutus kasvoi hallituksen budjetoimista huomattavista menolisäyksistä huolimatta vain vähän vuonna 2020. Tämä näkyi erityisesti paikallishallinnon rahoitusasemassa, joka oli viime vuonna lievästi ylijäämäinen. Työttömyysturvamenot kuitenkin kasvoivat voimakkaasti, yli 40 prosenttia, samoin yritystuet, yli 60 prosenttia. Kyseiset menoerät ovat euromääräisesti kulutusmenoja huomattavasti pienempiä, jolloin sama euromääräinen kasvu näkyy merkittävästi isompana kasvuprosenttina.

Heikossa taloustilanteessa suuri osa julkisesta alijäämästä syntyy siitä, että taantumassa verotulot automaattisesti supistuvat ja suhdanneherkät menot kuten työttömyysturvamenot

kasuvat ilman erillistä päätöstäkin. Suomen laajan hyvinvointivaltion takia automaattisilla vakauttajilla on merkittävä taloutta elvyttävä rooli. Tämän lisäksi alijäämää kasvattivat halli-

tuksen päätösperäiset muutokset mm. yritysten tukemiseksi sekä hallituksen hybridistrategian toteuttamiseksi. Kansantalouden tilinpidon viimeisten tietojen perusteella hallitus myös

Julkisyhteisöjen tulot ja menot v. 2019–2023 sekä rahoitusasema ja velka, % bkt:sta

	Mrd. e					Muutos, %			
	2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E
Omaisuus- ja yrittäjätulot	7,6	6,5	7,2	7,3	7,1	-14,0	9,4	2,5	-3,3
Välittömät verot	39,1	38,7	40,3	41,8	42,9	-1,1	4,1	3,9	2,6
Välilliset verot	33,7	33,0	34,2	35,6	36,3	-2,1	3,5	4,1	2,1
Sosiaalivakuutusmaksut	28,5	27,6	30,8	31,6	32,3	-3,4	11,6	2,8	2,1
Muut tulot ¹	16,6	16,7	17,6	17,9	18,3	1,1	4,9	1,9	2,0
Tulot yhteensä	125,6	122,6	129,9	134,3	136,9	-2,4	6,0	3,4	1,9
Kulutusmenot	55,6	57,7	60,5	61,8	62,6	3,6	5,0	2,0	1,4
Tukipalkkiot	2,6	4,2	3,3	2,7	2,6	62,4	-21,9	-18,1	-3,7
Sos.vak.etuudet ja -avustukset	43,8	46,4	46,6	47,4	48,4	6,1	0,4	1,7	2,2
Työeläkkeet	28,8	29,7	30,6	31,8	32,7	3,1	3,0	3,7	3,0
Työttömyysturva	3,4	4,7	4,2	3,9	3,8	40,7	-11,1	-8,1	-1,1
Muut menot	11,6	12,0	11,8	11,8	11,9	3,5	-1,6	-0,1	1,0
Korkomenot	2,0	1,6	1,1	1,1	1,1	-18,6	-29,6	-2,4	3,5
Kiinteät investoinnit	10,5	11,7	11,9	11,9	11,9	11,1	2,2	0,2	0,0
Muut menot ²	13,3	13,8	15,2	15,8	15,3	3,6	9,8	4,5	-3,4
Menot yhteensä	127,8	135,4	138,7	140,7	142,0	5,9	2,4	1,5	0,9
Bruttokansantuote (mh)	240,1	236,2	248,3	260,9	269,2	-1,6	5,1	5,1	3,2
	% bkt:sta								
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä	-0,9	-5,4	-3,5	-2,5	-1,9				
Valtio	-1,1	-5,5	-4,2	-2,8	-2,3				
Paikallishallinto	-1,2	0,0	-0,6	-1,0	-0,7				
Sosiaaliturvarahastot	1,4	0,1	1,2	1,4	1,2				
Julkisyhteisöjen perusjäämä	-0,1	-4,8	-3,1	-2,0	-1,5				
Julkisyhteisöjen EMU-velka	59,5	69,5	70,8	71,0	71,9				
Veroaste	42,2	42,0	42,4	41,8	41,4				

¹ Liiketoiminnan tulot sekä poistot ja muut tulonsiirtotulot. ² Liiketoiminnan kustannukset ml. kehitysapu ja EU-menot sekä muut tulonsiirtomenot. ML varastojen muutos ja maanostot. Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

onnistui ajoittamaan investointilisäykset suhdanteen näkökulmasta oikea-aikaisesti: julkiset investoinnit kasvoivat peräti 11 prosenttia viime vuonna.

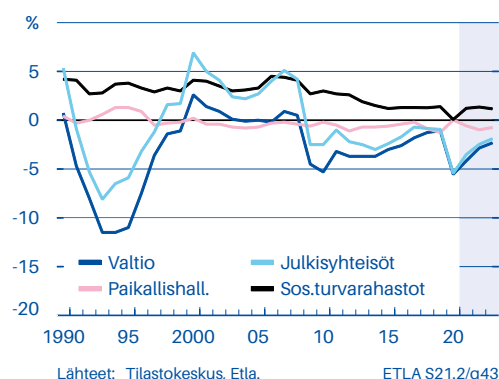
Julkiset investoinnit ovat olleet viime vuosina korkealla tasolla, noin 4 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Osuuden ennustetaan kasvavan edelleen 5 prosenttiin ennustejaksolla. Ensi vuonna hallitusohjelman investointilisäykset poistuvat, mutta julkisten

investointien korkeaa tasoa tukevat EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä rahoitettavat lisäykset.

Vielä tänäkin vuonna julkiseen talouteen ennustetaan melkein 9 mrd. euron alijäämää, vaikka talous ja sitä myötä vero- ja maksutulot kasvavat jo hyvää vauhtia. Kotitalouksien ja yhteisöjen maksamat verot kasvavat tänä ja ensi vuonna työllisyyden, palkkasumman sekä yritysten voittojen kasvun mukana. Yritysten hyvä tuloskehitys kasvattaa myös julkisen talouden omaisuustuloja. Yksityisen kulutuksen reipas kasvu tänä ja ensi vuonna vauhdittaa välillisten verojen kertymää. Sosiaaliturvamaksut kerryttävät tänä vuonna poikkeuksellisessa määrin tuloja kertaluonteisen maksujen korotuksen takia. Julkisyhteisöjen kokonaistulojen ennustetaan kasvavan runsaat 7 mrd. euroa tänä vuonna.

Samaan aikaan kokonaismenot kasvavat vielä 3 mrd. euroa viime vuodesta. Vaikka lomautusten määrä on lähtenyt huomattavaan laskuun, pysyvät työttömyysaste ja siten työttömyysturvamaksut vielä korkealla tasolla kuluvana vuonna. Myös yritysten tukeminen kasvattaa yhä poikkeuksellisia, pandemiaan liittyviä menoja. Vielä tänä vuonna julkisia kulutusmenoja kas-

Julkisyhteisöjen rahoitusasema suhteessa bkt:hen

Veroaste, % bkt:sta

	2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E
Välittömät verot	16,3	16,4	16,2	16,0	15,9
Kotitaloudet	13,8	14,3	14,2	14,0	14,0
Yhteisöt	2,5	2,0	2,0	2,0	1,9
Välilliset verot	14,1	14,0	13,8	13,6	13,5
Sosiaalivakuutusmaksut	11,9	11,7	12,4	12,1	12,0
Vakuutetut	4,5	4,6	4,7	4,6	4,6
Työnantajat	7,4	7,1	7,7	7,5	7,3

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA S21.2/g02t

vattavat hoitovelan purkaminen, testaus ja rokkottaminen. Suuria investointilisäyksiä ei tälle vuodelle ole tehty, mutta tulevien investointihankkeiden aikaistaminen tälle vuodelle osaltaan auttaa ylläpitämään julkisten investointien tasoa korkealla.

Tulevina vuosina julkinen talous pysyy yhä alijäämäisenä. Pandemian jälkeisten vuosien jälkeen julkiset kulutusmenot kasvavat erityisesti väestön ikääntymiseen liittyvän palvelutarpeen kasvun myötä. Väestön ikärakenteen muutos näkyy myös eläkemenojen kasvuna.

Vuonna 2020 julkisen talouden alasektoreista heikkeni erityisesti valtiontalouden johtuen yritysten tukemisesta sekä kunnille lisätyistä tulonsiirroista ja yhteisövero-osuuden korotuksesta. Kuntien – vuodesta 2023 eteenpäin hyvinvointialueiden – osuus menoista kasvaa ja valtion hie-man pienenee.

Valtio tukee kuntia väliaikaisesti vielä kuluvana vuonna. Valtio tuki kuntia koronaviruksen aikana kasvattamalla valtionosuuksia ja -avustuksia sekä korottamalla kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta. Yhteensä hallitus lisäsi valtion tukia kuntataloudelle noin 5 mrd. eurolla vuosina 2020–2022. Tilapäisten toimien ohella

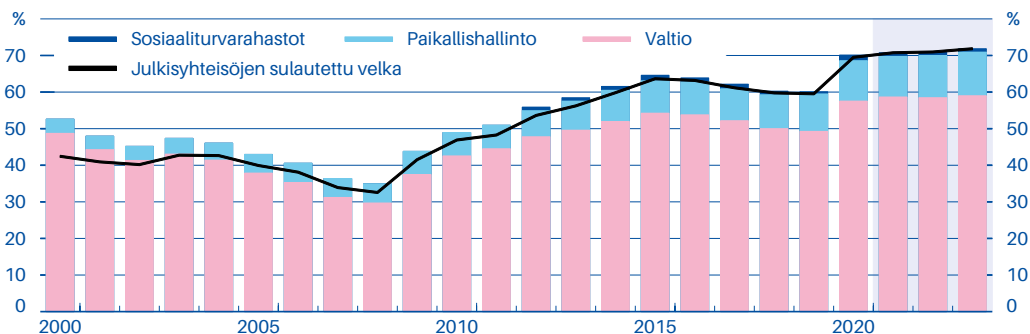
hallitus korotti pysyvästi kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta kuluva vuodesta eteenpäin. Korotuksella korvataan varhaiskasvatusmaksujen alentamisesta johtuvat maksutulosten menetykset. Vuodesta 2022 eteenpäin tilapäiset avustukset poistuvat, ja kuntien talous heikkenee uudelleen.

Julkinen velkasuhde oli viime vuonna juuri ja juuri alle 70 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Valtion ja kuntien suurien alijäämien vuoksi julkinen velkasuhde ylittää tuon rajan tänä vuonna ja jatkaa kasvuaan koko enustajakson.

Kaikki elvytystoimet eivät näy julkisen talouden rahoitusasemassa

COVID-19-PANDEMIAN aikana taloutta on elvytetty päätösperäisesti menolisäyksillä, verojen ja maksujen lykkäyksillä ja alennuksilla sekä tukemalla yrityksiä pääomituksilla, lainoilla ja valtiontakauksilla. Eri tukimuodoilla on erilainen vaikutus julkisen sektorin rahoitusasemaan ja velkaan. Menojen lisäykset ja vero- ja maksu-

Julkisyhteisöjen velka suhteessa bkt:hen

Lähteet: Tilastokeskus, Etlä.

ETLA S21.2/g60

tulojen alennukset kasvattavat välittömästi julkista alijäämää, toisin kuin valtion myöntämät takaukset. Takausvastuut kuitenkin kasvattavat valtiontalouden riskejä, sillä lauetessaan ne tulevat valtion maksettavaksi kasvattaen julkista velkaa. Pandemian aikaiselle elvytykselle on ollut Euroopassa tunnusomaista juuri valtion epäsuorien vastuiden voimakas kasvu.

Jo ennen covid-19-pandemiaa Suomen valtiontakausten määrä oli kansainvälisesti korkea. Vuonna 2019 Suomen valtiotakaukset olivat

peräti 21,6 prosenttia suhteessa kokonaistuotantoon. Seuraavaksi eniten ko. vastuita oli euromaista Itävallalla, Saksalla ja Luxemburgilla, kullakin noin 11 prosenttia suhteessa bkt:hen. Pandemiaa edeltäneinä vuosina 2010–2019 Suomen valtiotakaukset kasvoivat nopeammin kuin muissa euromaissa, joissa niiden määrä suhteessa bkt:hen pääasiassa laski. Pandemian aikana yritysten tukeminen on kasvattanut valtion epäsuoria vastuita huomattavasti erityisesti Italiasa, Saksassa ja Ranskassa. •

ERITYISTEEMA – RAKENTEELLINEN BUDJETTITASAPAINO

Potentiaallinen tuotanto, tuotantokuilu ja rakenteellinen budjettitasapaino

TERO KUUSI

Rakenteellinen budjettitasapaino tarkoittaa julkisten tulojen ja menojen välistä eroa talouden resurssien ollessa tasapainossa eli niin sanotun potentiaalisen tuotannon tasolla. Rakenteellinen budjettitasapaino on yksi keskeisistä EU-sääntöjen asettamista finanssipolitiikan mittareista, ja sen laskentatapa käydään läpi seuraavassa lyhyesti. Sen jälkeen esitellään Etlan ennusteen mukainen rakenteellisen alijäämän kehitys sekä pohditaan tulosten merkitystä EU:n finanssipoliittisten sääntöjen kannalta.

POTENTIAALISELLA TUOTANNOLLA viitataan siihen kansantalouden tuotannonmäärään, joka saavutetaan, kun kaikki tuotannontekijät (työvoima ja pääoma) hyödynnetään niin sanotulla tasapainotasollaan. Tasapainotaso ylläpitää vakaata inflaatiota keskipitkällä aikavälillä. Finanssipolitiikan sääntöjen mukainen poten-

tiaalisen tuotannon arvio pohjautuu ns. tuotantofunktiomenetelmään. Tämän menetelmän mukaan potentiaallinen tuotanto muodostetaan yhtälöstä

$$(1) \quad Y_{pot} = TFP * L^{\alpha} K^{1-\alpha},$$

missä L on potentiaalinen talouden käytettävissä oleva työvoima työtunneilla mitattuna, K on kansantalouden pääomakanta ja TFP on näiden tuotannontekijöiden kokonaistuottavuus, kun tuotantokapasiteetti on täyskäytössä.

Tuotantokuilulla mitataan talouden suhdannetilannetta, t.s. kuinka kaukana toteutunut taloudellinen aktiviteetti on potentiaalisesta aktiviteetin tasosta. Kun potentiaalisen aktiviteetin taso on arvioitu, tuotantokuilu voidaan laskea kaavasta

$$(2) \quad Y_{kuilu} = \frac{Y - Y_{pot}}{Y_{pot}},$$

missä Y on toteutunut/ennustettu bruttokansantuote. Positiivinen tuotantokuilu viittaa korkeasuhdanteeseen, kun taas negatiivinen tuotantokuilu viittaa taantumaa.

Rakenteellinen budjettitasapaino (RBT) mittaa julkisen talouden suhdanneneutraalia sekä kertaluonteisista meno- ja tuloeristä puhdistettua rahoitustasapainoa, ts. julkisen talouden rahoitustasapainoa, jos tuotanto olisi potentiaalisella tasollaan kullakin hetkellä. Indikaattori muodostetaan tuotantokuilun arvion pohjalta ottaen huomioon verotulojen ja julkisten menojen historiallinen herkkyys suhdannevaihteluille:

$$(3) \quad RBT = BB - \varepsilon Y_{kuilu}$$

missä BB on julkisen sektorin nettoluotonanto puhdistettuna yksittäisistä meno- ja tuloeristä ja ε on budjetin suhdanneherkkyys.

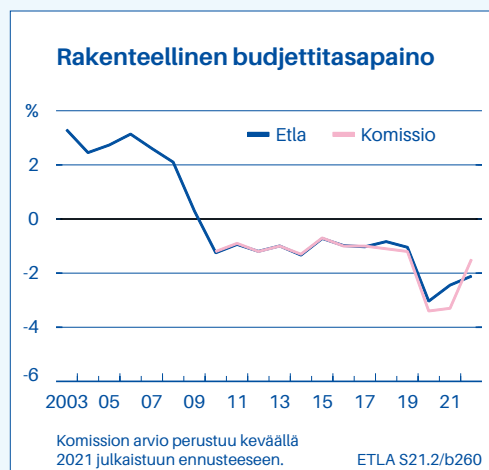
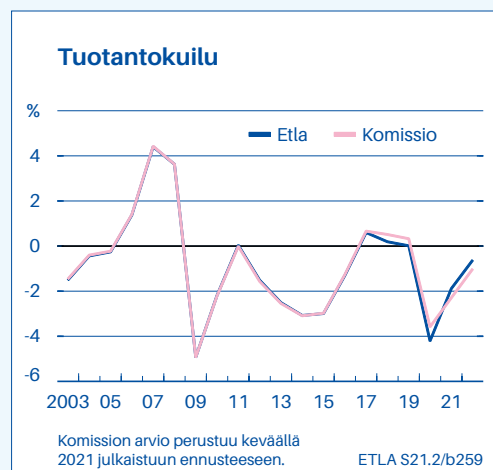
Etlan ennuste

Komission tuotantokuilumenetelmää on sovellettu seuraavassa Etlan ennusteeseen.¹ Arviomme mukaan Suomi oli vuonna 2020 tuotannon määrällä mitattuna tuotantopotentiaalitason alapuolella noin 4,2 prosenttia ja vielä vuonna

2021 noin 1,9 prosenttia. Vuonna 2022 tuotanto on lähes saavuttanut potentiaalitasonsa, tuotantokuilun suuruus on enää 0,6 prosenttia tuotantopotentiaalista. Arvion taustalla on voimakas kansantalouden tuotantokapasiteetin käyttöasteen pudotus ja siitä seuraava kokonaistuottavuuden suhdanneluonteinen lasku. Käyttöasteen pudotuksen lisäksi kiiluun vaikuttaa myös kansantalouden työtuntien lasku potentiaalimäärän alapuolelle.

Etlan arvio on hieman myönteisempi kuin Euroopan komission kevään 2021 ennusteessa, joskin vuoden 2020 tuotantokuilu oli vielä aikaisempia arvioitakin suurempi. Komission syksyn arvion mukaan tuotanto olisi ollut vuonna 2020 keskimäärin 3,6 prosenttia, vuonna 2021 2,3 prosenttia ja vuonna 2022 1,0 prosenttia potentiaalisen tuotannon alapuolella. Erityisesti vuoden 2022 osalta Etlan näkymä on valoisampi kuin aikaisemmin Euroopan komissiolla.

Arvio julkisen talouden rakenteellisen budjettitasapainon heikentymisestä vuonna 2020

¹ Arviossa käytettiin Etlan ennusteesta laskettua kokonaistuottavuussarjaa sekä Komission arvioimaa potentiaalisen työpanoksen tasoa, joka suhteutettiin Etlan ennusteen työpanokseen.

säilyy suurena. Vuoden 2019 tasolta, joka oli uusien arvioiden mukaan -1,0 prosenttia kokonaistuotannosta, päädytään ennusteen mukaan noin -3,0 prosenttiin vuonna 2020. Vuonna 2021 rakenteellisen budjettitasapainon odotetaan olevan noin -2,4 prosenttia ja 2022 vielä -2,1 prosenttia.

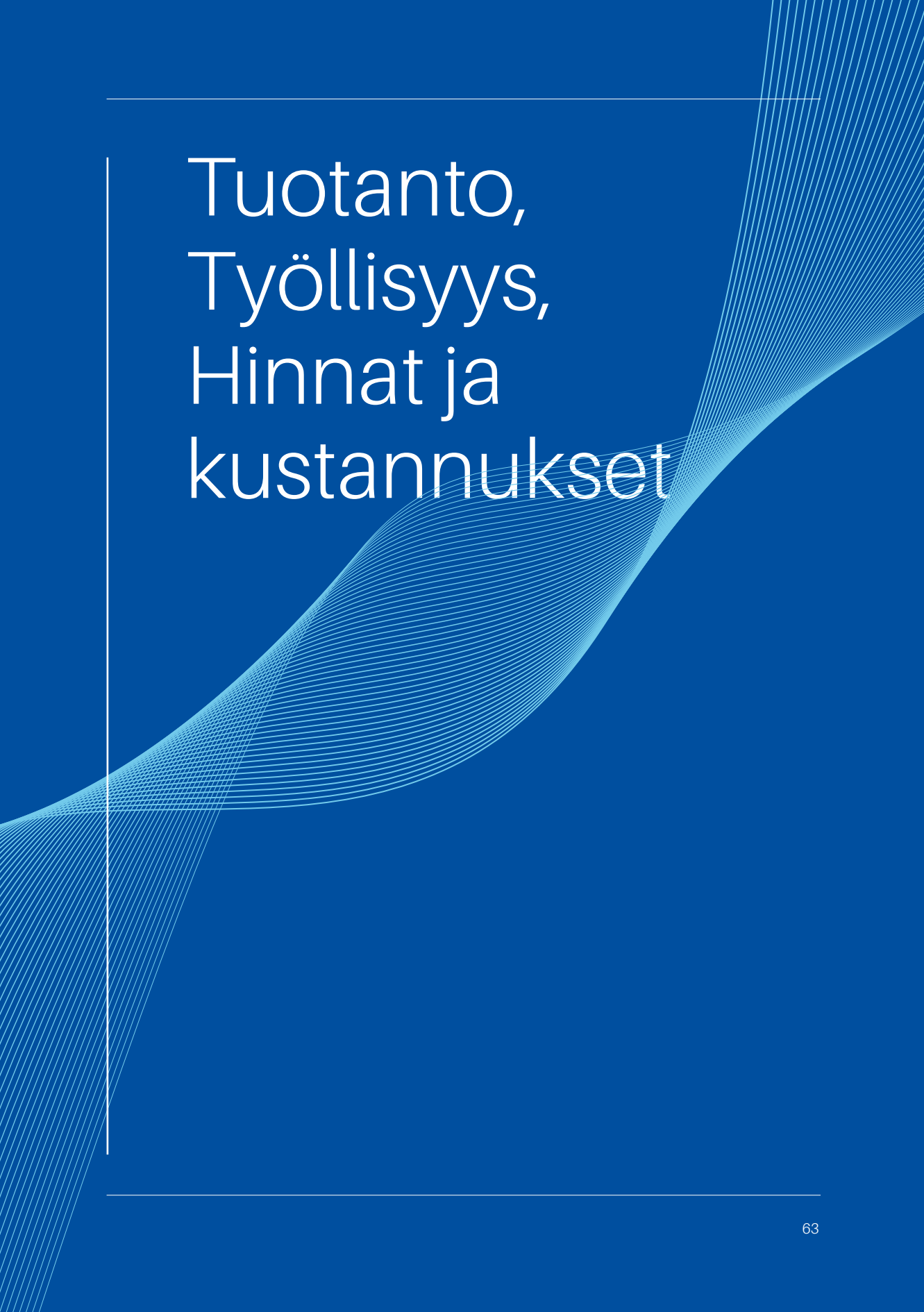
Rakenteellisen rahoitusvajeen suuruus ja sen muutoksen määrä ovat samansuuntaisia Euroopan komission kevään arvioiden kanssa. Komission kevään 2021 ennusteessa rakenteellisen budjettitasapainon todettiin olevan -3,4 prosenttia vuonna 2020, -3,3 prosenttia vuonna 2021 ja -1,5 vuonna 2022.

Kaiken kaikkiaan rakenteellisen budjettitasapainon arviot näyttävät vakiintuneen kriisin osalta, mutta muutokset epidemian kulussa voivat niihin vielä jonkin verran vaikuttaa.

EU:n finanssipoliittiset säännöt

Koronaviruksen synnyttämien poikkeuksellisten taloudellisten olosuhteiden seurauksena Euroopan unioni on ottanut käyttöön yleisen poikkeuslausekkeen EU:n finanssipoliittisiin sääntöihin. Sen perusteella säännöt eivät tällä hetkellä rajoita jäsenmaiden reagoimista kriisin välittömään hoitoon.

Keskipitkällä aikavälillä finanssipolitiikan sääntöperusteinen ohjaaminen tulee joka tapauksessa jälleen käynnistymään, joskin sääntöjä tullaan uudistamaan kriisin jälkeen. Joka tapauksessa Etlan julkisen talouden ennusteen heikon velka- ja alijäämäkehityksen perusteella on varsin selvää, että Suomen tulee keskipitkällä aikavälillä sopeuttaa finanssipolitiikkaansa. Ennustettu kehitys vuosille 2020–2022 indikoi rakenteellisen rahoitusaseman paranemista, ja kehityskulkua tulisi jatkaa kohti keskipitkän aikavälin tavoitetta eli tasoa, jolla rakenteellinen alijäämä ei ylitä puolta prosenttia tuotannon tasosta. •

Tuotanto, Työllisyys, Hinnat ja kustannukset

Tuotanto

Bkt kääntyy tänä vuonna 3,5 prosentin kasvuun, arvioi Etlä syyskuun alussa käsillä olevan tilastoinformaation pohjalta. Jo ensimmäisellä vuosipuoliskolla kasvua kertyi 2,8 prosenttia vuoden takaisesta. Talous on toipunut keväällä odotettua nopeammin viime vuoden koronakuopasta. Vuonna 2022 Suomen bkt:n kasvuvauhti hidastuu hieman, Etlan näkemyksen mukaan 3 prosenttiin. Keväällä ennustimme ensi vuodelle 2,4 prosentin kasvua. Seuraavana vuonna 2023 bruttokansantuote kasvaa laskelmiemme mukaan 1,7 prosenttia. Kasvuluku on sama kuin edellisessä ennusteessa.

Suomen bkt kasvaa tänä vuonna 3,5 prosenttia ja ensi vuonna 3 prosenttia

TÄNÄ VUONNA kaikki kysyntäerät, toisin sanoen vienti, investoinnit ja kulutus kasvattavat bruttokansantuotetta. Ensi vuonna julkinen kulutus ja julkiset investoinnit vähenevät tämänvuotisesta. Kaikki muut kysyntäerät kasvavat edelleen.

Teollisuussektorin arvonlisäyksen volyymi kasvaa tänä vuonna huomattavasti keväällä arvioitua reippaammin, runsaan 6 prosentin tahtia. Ensi vuonna kasvuvauhti hidastuu runsaaseen 2 prosenttiin. Palvelusektorin arvonlisäyksen volyymi kohoaa noin 3,5 prosenttia sekä tänä että ensi vuonna. Rakentaminen supistuu vielä tänä vuonna 0,5 prosenttia, mutta kääntyy ensi vuonna vajaan 2 prosentin kasvuun. Alkutuo- tanto lisääntyy tänä vuonna lähes 3 prosenttia, mutta ensi vuonna kasvuvauhti hiljenee vajaan prosenttiin.

Bruttokansantuote perushintaan kasvaa Etlan ennusteen mukaan viisivuotisjaksolla 2021–2025 keskimäärin 2,4 prosenttia, eli huomattavasti nopeammin kuin edellisellä viisivuotisjaksolla. Teol-

lisuuden ja palvelualojen arvonlisäyksen volyymi kasvaa seuraavalla viisivuotisjaksolla selvästi enemmän kuin edellisellä jaksolla. Myös rakentamisen kehitys on edellistä jaksoa suotuisampi.

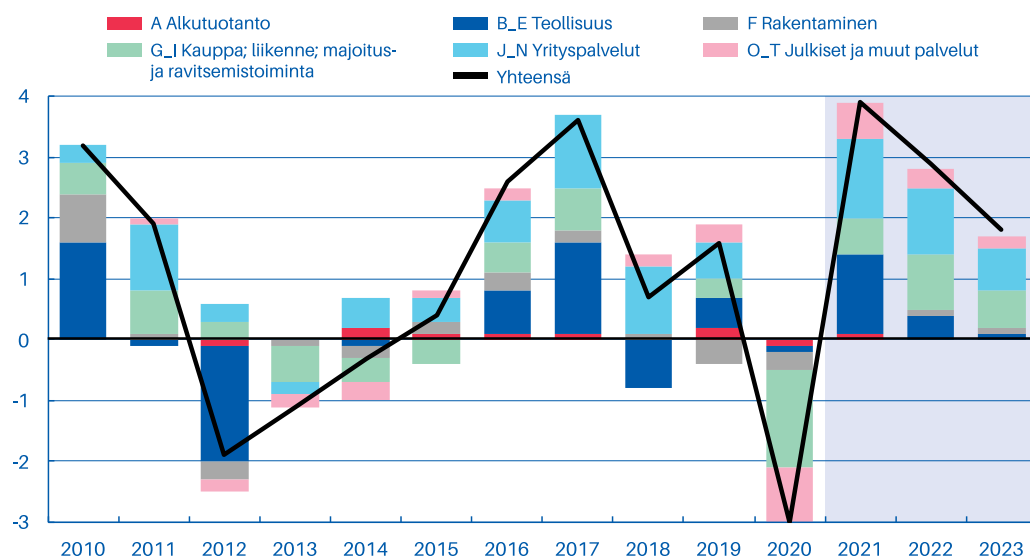
Arvonlisäys toimialoittain

	Arvo		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	2020 %-osuus	Edellisestä vuodesta					Keskimäärin	
			2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016–20	2021–25 ^E
Alkutuotanto	5,8	2,8	9,0	-2,8	2,7	0,7	1,4	1,9	0,9
Teollisuus	41,4	20,3	2,6	-0,4	6,4	2,1	0,5	1,9	2,7
Rakentaminen	15,4	7,5	-5,1	-4,1	-0,5	1,8	1,6	-0,2	1,2
Palvelut	141,6	69,4	1,7	-3,6	3,5	3,4	2,2	1,0	2,4
Arvonlisäys perushintaan	204,2	100,0	1,6	-3,0	3,9	3,0	1,8	1,1	2,4

Lähteet: Tilastokeskus, Etlä.

ETLA S21.2/t01t

Kontribuutio arvonlisäykseen, %-yksikköä

J_N Yrityspalvelut: Informaatio ja viestintä (J), Rahoitus ja vakuutus toiminta (K), Kiinteistöalan toiminta (L), Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta (M), Hallinto ja tukipalvelutoiminta (N). O_T Julkiset ja muut palvelut: hallinto sekä koulutus, terveystieteet ja sosiaalipalvelut (O_Q), taiteet, viihde ja virkistys sekä muut palvelut (R_T).

Lähteet: Tilastokeskus, Etlä.

ETLA S21.1/t17

Teollisuussektorin tuotanto lisääntyy tänä vuonna noin 4 prosenttia

ETLAN TUOREIDEN LASKELMIEN mukaan teollisuustuotanto kasvaa tänä vuonna tuotoksella mitattuna 3,7 prosenttia edellisvuodesta. Vain kemianteollisuuden tuotanto jää edellisvuotista pienemmäksi. Vuonna 2022 tuotannon

kasvuvauhti hidastuu noin 3 prosenttiin, ja vuonna 2023 tuotos lisääntyy 2 prosentin tahtia.

Kemianteollisuuden tuotos vähenee vielä tänä vuonna, koska Kilpilahden öljynjalostamolla oli huoltoseisokki toisella neljänneksellä. Normaalisti viiden vuoden välein pidettävä pitkä huoltoseisokki jouduttiin viime vuoden koronatilanteen takia siirtämään tälle vuodelle. Kumi- ja muovituotteiden valmistus kääntyy tänä

Teollisuustoimialojen tuotos

	Arvo		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	%-osuus	Edellisestä vuodesta					Keskimäärin	
	2020	2020	2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016-20	2021-25 ^E
Metalliteollisuus	58,8	44,8	5,3	-0,3	4,9	3,2	2,7	2,6	3,4
Metallien jalostus	8,7	6,6	-5,1	0,0	8,0	0,4	1,5	1,0	2,6
Metallituotteet	7,9	6,0	-0,4	-1,5	1,1	0,5	0,5	2,0	1,1
Koneet ja laitteet	20,1	15,3	4,7	-3,0	3,2	3,9	2,0	2,1	3,1
Kulkuneuvot	4,4	3,4	6,9	-2,8	5,5	5,4	3,7	5,5	3,8
Sähkö- ja elektr.teollisuus	17,7	13,5	15,7	4,0	6,8	4,3	4,8	3,7	4,8
Metsäteollisuus	18,7	14,3	-0,7	-7,0	7,4	1,5	1,5	-0,2	2,7
Puutavateollisuus	6,1	4,7	-3,3	-2,8	9,7	1,5	1,7	1,1	3,0
Paperiteollisuus	12,6	9,6	0,4	-8,7	6,4	1,4	1,4	-0,8	2,6
Graafinen teollisuus	0,9	0,7	-4,0	-10,2	0,0	0,6	-0,1	-3,9	0,5
Kemianteollisuus	20,2	15,4	5,4	-7,7	-0,7	5,8	2,5	2,9	2,2
Elintarviketeollisuus	11,0	8,4	-2,2	-2,3	1,5	0,8	0,8	-0,3	0,9
Tevanakeollisuus	1,0	0,8	2,5	-3,4	3,1	2,1	-0,1	-0,6	1,6
Rakennusaineteollisuus	3,2	2,5	-1,3	-0,6	8,3	0,8	1,4	2,1	2,4
Muu valmistus	1,8	1,4	1,9	-7,7	3,2	2,2	2,5	0,6	2,1
Tehdasteollisuus yhteensä	115,7	88,3	3,2	-3,3	4,0	3,0	2,2	1,7	2,8
Tehdasteollisuus pl. sähkö- ja elektroniikkateollisuus	98,1	74,8	1,4	-4,5	3,5	2,8	1,7	1,4	2,4
Mineraalien kaivu	2,5	1,9	-5,4	1,6	0,0	0,8	1,3	5,0	1,0
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	12,9	9,8	-1,0	-3,5	2,5	1,1	-1,8	-0,4	0,7
Koko teollisuus	131,1	100,0	2,6	-3,3	3,7	2,8	1,8	1,6	2,5

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA S21.2/t02t

vuonna noin 4 prosentin kasvuun. Muista kemi-ansektorin alatoimialoista poiketen kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistus oli kasvussa myös koronavuonna 2020. Arvioimme, että alan tuotanto kasvaa noin 5 prosenttia tänä vuonna.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotannon kasvuvauhdin odotetaan tänä vuonna kiihtyvän viime vuoden 4 prosentista vajaan 7

prosenttiin. Elektroniikkateollisuuden tuotos nousi viime vuonna koronapandemiasta huolimatta 6,5 prosenttia, mutta sähkölaitteiden valmistus väheni 1,5 prosenttia.

Moottoriajoneuvojen tuotanto supistui viime vuonna 8,5 prosenttia, mutta muiden kulkuneuvojen tuotanto oli 3 prosentin kasvussa. Arvioimme, että kulkuneuvoteollisuuden tuotos

Bkt kasvoi 2,8 prosenttia vuoden alkupuoliskolla

SUOMEN BRUTTOKANSANTUOTE supistui 2,9 prosenttia vuonna 2020 kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan. Tuotettujen tavaroiden ja palveluiden yhteenlaskettu arvonlisäys oli käyvin hinnoin 236 miljardia euroa.

Kansantalouden tilinpidon elokuun lopulla julkaistujen tietojen mukaan Suomen bruttokansantuote supistui kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 2 prosenttia vuoden takaisesta. Kausitasoitettuna bkt nousi 0,1 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Toisella neljänneksellä bkt kohosi 7,7 prosenttia edellisvuodesta. Kausitasoitettuna kasvua kertyi 2,1 prosenttia ensimmäisestä neljänneksestä.

Bkt lisääntyi siten kansantalouden tilinpidon mukaan ensimmäisellä vuosipuoliskolla 2,8 prosenttia vuoden takaisesta. Teollisuuden arvonlisäyksen volyymi nousi 2,8 prosenttia ja palvelualojen arvonlisäyksen volyymi kasvoi 2,2 prosenttia viimevuotisesta. Alkutuotannon arvonlisäys lisääntyi 5,4 prosenttia. Rakentamisen arvonlisäyksen volyymi sen sijaan laski 2,3 prosenttia edellisvuodesta.

Teollisuustoimialoista sähkö- ja elektroniikkateollisuuden arvonlisäyksen volyymi kohosi tammi-kesäkuussa 8,7 prosenttia vuoden takaisesta. Metsäteollisuuden arvonlisäyksen volyymi kasvoi lähes yhtä paljon, 8,1 prosenttia. Metalliteollisuuden arvonlisäyksen volyymi, pois lukien sähkö- ja elektroniikkateollisuus, nousi 2,3 prosenttia. Kemianteollisuuden tuotanto väheni 4,1 prosenttia. Energiahuollon tuotanto puolestaan oli 2,5 prosentin kasvussa.

Kaupan arvonlisäyksen volyymi kasvoi ensimmäisellä vuosipuoliskolla 6,3 prosenttia edellisvuodesta. Majoitus- ja ravitsemistoiminta on kärsinyt koronapandemiasta merkittävästi, kuluvan vuoden tammi-kesäkuussa alan tuotanto on toipunut 8,3 prosenttia viime vuoden vastaavan ajanjakson syvästä kuopasta.

Informaatio ja viestintä lisääntyi 7,1 prosenttia. Koulutus sekä terveyspalvelut lisääntyivät 2,7 prosenttia, rahoitus- ja vakuutustoiminta kasvoi 1,8 prosenttia ja kiinteistöalan toiminta nousi 1,6 prosenttia. Taiteen, viihteen ja virkistykseen palvelut lisääntyivät vain 1,2 prosenttia vuoden alkupuoliskolla. Kuljetus ja varastointi supistui 3,2 prosenttia.

kasvaa tänä vuonna 5,5 prosenttia, kun muiden kulkuneuvojen tuotannon kasvuvauhti nousee tuntuvasti. Telakkateollisuuden tilauskannassa on runsaasti laivatilauksia. Suurten risteilijöiden tilauksia ei ole peruttu, mutta muutaman aluksen toimitusajankohtaa on hieman siirretty eteenpäin pandemian takia.

Koneiden ja laitteiden tuotannon arvioidaan kasvavan noin 3 prosenttia vuonna 2021 ja vaajaat 4 prosenttia ensi vuonna. Metallituotteiden valmistus kasvanee prosentin tänä vuonna.

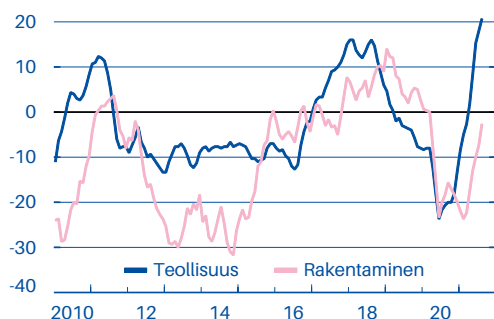
Koko paperiteollisuuden tuotanto, mukaan lukien sellu ja kartonki, kääntyy tänä vuonna

runsaan 6 prosentin kasvuun viimevuotisen lakkoilun ja koronan aiheuttaman syvän pudotuksen jälkeen.

Puutavarateollisuuden tuotanto kohoaa tänä vuonna 10 prosenttia, kun rakentaminen kääntyy vahvaan kasvuun Euroopassa. Niinpä myös rakennusaineteollisuuden tuotanto nousee 8 prosenttia. Myös metallien jalostuksen tuotanto voimistuu tänä vuonna 8 prosentin kasvuun, osittain juuri vahvan rakentamisen ansiosta.

Elintarviketeollisuuden tuotoksen arvioidaan kääntyvän 1,5 prosentin kasvuun kulvana vuonna. Tekstiilien valmistuksen ansiosta koko tevanake-teollisuuden tuotannon arvioidaan lisääntyvän kolmisen prosenttia tänä vuonna ja pari prosenttia ensi vuonna.

Teollisuuden ja rakentamisen luottamusindikaattorit (saldo) 3kk liuk. ka.

Lähteet: EC Business and Consumer Survey, Etlan tietokanta.

ETLA S21.2/t16

Rakennustuotanto edelleen vaisua

RAKENNUSTUOTANNON viime vuodet ovat olleet vaisuja. Kokonaisuudessaan rakentaminen kasvoi vuonna 2019 alle prosentin, ja viime vuoden pudotus jäi suurin piirtein samansuuruiseksi. Tämän vuoden kehityksestä odotetaan viime vuoden kaltaista. Edellisinä vuosina maarakentamisen kasvu on täydentänyt talonrakennustuotannon heikkoutta. Tänä vuonna molempien odotetaan kehittyvän heikosti.

Rakentamisen tuotos

	Arvo		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	% osuus	Edellisestä vuodesta					Keskimäärin	
			2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016-20	2021-25 ^E
Rakentaminen	36,0	100,0	0,6	-0,7	-0,5	1,8	1,6	3,4	1,2
Talonrakentaminen	26,4	73,2	-0,5	-2,2	-0,3	2,1	1,6	3,3	1,3
Maa- ja vesirakentaminen	9,6	36,6	4,0	3,5	-1,0	1,0	1,5	3,7	1,0

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA S21.2/t04t

Talonrakentamisen osalta asuin- ja muu talonrakentaminen kehittyvät tänä vuonna hie- man eri tavoin. Uudisrakentamisen tuotanto on hidastunut entisestään kulu- van vuoden aika- na. Asuinrakentamisen uudisrakentamisessa on nähty kasvua, mutta muu talonrakentaminen on supistunut koko alkuvuoden ajan. Tilavuudel- la mitattuna asuinrakennushankkeita on tänä vuonna valmistunut 4,4 prosenttia viime vuotis- ta vähemmän, kun taas muu talonrakentaminen on supistunut 11,4 prosenttia. Yhteensä raken- nuksia on valmistunut tilavuudella mitattuna 9 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2020.

Aloitukset ja myönnetyt rakennusluvut kui- tenkin kirkastavat loppuvuoden näkymiä. Asuin- rakennushankkeita on ensimmäisen puolen vuoden aikana aloitettu melkein 38 prosenttia ja uusia lupia myönnetty jo 19 prosenttia viime vuoden vastaavaa ajankohtaa enemmän. Muiden talonrakennushankkeiden tilanne sen sijaan on heikompi. Alkuvuonna lupia myönnettiin vielä runsaasti, mutta viime kuukausina tahti on hie- man hidastunut. Aloituksia on ollut 5 prosenttia viime vuottakin vähemmän.

Maa- ja vesirakentaminen oli liikevaihdon ja myynnin määrällä mitattuna vahvassa kasvussa viime vuonna. Erityisesti julkiset infrahankkeet kiihdyttivät maa- ja vesirakentamisen hyvään kasvuun. Suunta on jatkunut vielä tämän vuo- den puolella. Talonrakentamisen tilanne sen si- jaan oli heikohko. Talonrakentamisen liikevaiht- o ja myynnin määrä ovat laskeneet edelleen tämän vuoden aikana.

Rakennusyritysten luottamus on asteittain parantunut kesän aikana. Luottamus oli elo- kuussa jo hyvällä tasolla, vaikkakin edelleen EU-maiden keskiarvoa heikompi.

Infra- ja korjausrakentaminen supistuvat väliaikaisesti

Maa- ja vesirakentaminen hidastuu vahvan vii- me vuoden jälkeen, kun julkinen infrarakenta-

minen vähenee. Vuodelle 2021 odotetaan 1 pro- sentin laskua, kun väyläverkon kehittämiseen ja korjausrakentamiseen varatut lisämäärärahat alenevat. Ensi vuonna rakennustuotanto on jo uudelleen hyvässä 1,8 prosentin kasvussa.

Yksityisten palvelualojen paluu kohti normaalia alkanut

YKSITYISTEN PALVELUALOJEN yhteenlas- kettu arvonlisäyksen määrä aleni viime vuonna 3,5 prosenttia vuodesta 2019. Tuotoksen määrä aleni vielä enemmän, 4,1 prosenttia. Eri toimi- alojen kehitys oli hyvin erilaista riippuen muun muassa viranomaisrajoitusten vaikutuksista yh- teiskunnan eri aloilla. Seuraavassa tarkasteltu- jen yksityisten palvelualojen osuus Suomen ko- ko työllisyydestä on noin 40 prosenttia.

Arvonlisäyksen määrä koko *kaupan alal- la* kasvoi viime vuonna 3,2 prosenttia. Vähit- täiskaupassa kasvua kertyi yli viisi prosenttia ja tukkukaupassa yli neljä prosenttia, mutta moot- toriajoneuvoliiketoiminnan arvonlisäys aleni yli kolme prosenttia. Ennusteemme mukaan kaksi ensimmäistä näistä kasvavat tänä vuonna hie- man hitaammin kuin viime vuonna, mutta vii- meinen elpyy noin kuuden prosentin kasvuun. Koko kaupan alan kasvu olisi siten melkein neljä prosenttia eli enemmän kuin viime vuonna. Ensi vuonna kasvuvauhti puoliintuu. Kaupanalan si- sällä pandemian jälkeinen paluu normaaliin tu- kee pandemiassa kärsineitä aloja ja päinvastoin.

Kuljetus- ja varastointialan arvonlisäys vähe- ni viime vuonna keskimäärin noin 26 prosenttia. Maaliikenne aleni 11 prosenttia ja vesiliikenne 41 prosenttia. Ilmaliikenteen arvonlisäys aleni 133 prosenttia ja päättyi miinukselle. Myös va- rastoinnin ja liikennettä palvelevan toiminnan arvonlisäys väheni 20 prosenttia. Posti- ja kurii- ritoiminnan arvonlisäys poikkeuksellisesti kas- voi hieman.

Ennustemme mukaan koko kuljetus- ja varastointialan arvonlisäyksen määrä kasvaa tänä vuonna keskimäärin noin yhden prosentin viime vuodesta. Varsinainen elpyminen ajoittuu vuosille 2022–2023. Erityisesti kansainvälisen matkustamisen elpyminen on pidempikestoinen prosessi eikä se todennäköisesti kokonaisuudessaan tapahdu vielä ennustevuosien aikana.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan yhteenlaskettu arvonlisäys aleni viime vuonna 34 prosenttia. Vielä ei ole tilastoja siitä, miten tämä jakaantui näiden välillä. Liikevaihdon määrä kuitenkin aleni majoitusallalla 43 prosenttia ja ravitsemisallalla 25 prosenttia. Molempien elpyminen

on tänä kesänä päässyt hyvään vauhtiin, mutta erityisesti majoitusallalle voidaan odottaa uutta laskua syksyllä, kun liikematkustaminen ei vielä palaa normaaliksi.

Ennustemme mukaan majoitus- ja ravitsemistoiminnan yhteenlaskettu arvonlisäys kasvaa tänä vuonna kahdeksan prosenttia viime vuodesta. Varsinainen elpyminen ajoittuu ensi vuoteen. Erityisesti kansainvälisen matkustamisen osalta se on edelleen epävarmaa, eikä tämä ala normalisoidu vielä ensi vuoden aikana, vaikka elpyminen pääseekin käyntiin.

Informaatio- ja viestintäala pääsi viime vuonna reippaaseen 4,6 prosentin kasvuun, joskin

Palvelutoimialojen tuotos

	Arvo		Määrän muutos, %							
	Mrd. e	% osuus	Edellisestä vuodesta					Keskimäärin		
			2020	2020	2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016–20
Kauppa	35,1	14,5	1,2	0,8	3,1	1,2	1,5		1,7	1,6
Moottoriajoneuv. kauppa	5,9	2,4	1,3	-3,5	6,4	1,6	2,7		2,5	2,7
Tukkukauppa	15,6	6,4	-0,2	-0,1	1,4	0,2	1,0		1,0	0,7
Vähittäiskauppa	13,6	5,6	2,9	4,1	3,6	2,2	1,6		2,4	2,0
Kuljetus ja varastointi	20,7	8,6	3,3	-17,5	1,8	9,8	5,1		-1,9	4,1
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	6,2	2,6	3,0	-26,7	8,0	16,9	4,4		-3,6	6,4
Informaatio ja viestintä	24,5	10,1	1,7	3,2	6,3	4,4	2,1		3,9	3,7
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	13,0	5,4	0,9	-2,8	4,5	1,3	1,0		1,7	1,7
Kiinteistöalan toiminta	34,2	14,2	1,4	0,6	1,8	2,2	2,0		1,6	1,8
Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	18,8	7,8	3,2	-0,5	6,4	4,5	2,4		2,8	3,6
Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	12,5	5,2	8,2	-7,1	5,8	6,3	3,3		4,5	3,9
Muut sosiaaliset ja yhteiskunnalliset palvelut ¹	11,4	4,7	1,2	-6,2	2,7	5,9	3,5		0,0	2,8
Yksityiset palvelut	176,4	73,0	2,3	-4,1	3,9	4,4	2,6		1,5	2,9
Julkiset palvelut ²	65,2	27,0	1,1	-0,8	2,5	0,8	0,7		0,7	1,1
Palvelutoimialat yhteensä	241,6	100,0	2,0	-3,2	3,5	3,5	2,1		1,3	2,4

¹ Taiteet, viihde ja virkistys sekä muu palvelustoiminta ja kotitalouspalvelut. ² Julkinen hallinto sekä koulutus-, terveys- ja sosiaalipalvelut. Lähde: Tilastokeskus, Etla.

audiovisuaalinen toiminta heikkeni melkein kymmenen prosenttia. Tänä vuonna koko toimiala kasvaa ennustemme mukaan viime vuottakin enemmän hyvän kasvuperinnön siivittämänä.

Rahoitus- ja vakuutustoiminnan arvonlisäys aleni hieman viime vuonna rahoitustoiminnan painamana. Sen sijaan vakuutustoiminnassa oli kovaa kasvua. Ennustemme mukaan toimialan arvonlisäys elpyy tänä vuonna kasvuun. Toimialan kehitystä on kuitenkin vaikea ennakoida, koska sen arvonlisäyksen kehitykseen vaikuttavat sen volatiilit sijoitustuotot.

Kiinteistöalan kehitys on suhteellisen tasaista. Ennustemme mukaan kasvu on parin prosentin tasolla vuodessa.

Ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan (josta 36 % on teknisiä palveluja, 21 % pääkonttorien toimintaa ja 15 % lakiasiain- ja laskeutustoimen palveluja) arvonlisäys aleni viime vuonna 1,5 prosenttia mainostoiminnan ja markkinatutkimuksen sekä muiden liike-elämän palvelujen painamana. Nämä elpyvät tänä vuonna, ja ennustemme mukaan koko toimiala kasvaa yli kuusi prosenttia viime vuodesta. Ensi vuonna kasvu hidastuu.

Hallinto- ja tukipalvelustoiminnan (josta 30 % on kiinteistön ja maisemanhoitoa, 25 % työllistämistoimintaa ja 19 % vuokraus- ja leasingtoimintaa) arvonlisäys aleni viime vuonna melkein seitsemän prosenttia erityisesti matkatoimistojen arvonlisäyksen puoliintuessa. Ennustemme mukaan toimialalla päästään tänä ja ensi vuonna noin kuuden prosentin kasvuun. •

Palvelualojen luottamusindikaattorit (saldo) 3 kk liukuva keskiarvo

Lähteet: EC Business and Consumer Survey, Etlan tietokanta.

ETLA S21.2/t15

ERITYISTEEMA - KASVIHUONEKAASUPÄÄSTÖENNUSTE

Kasvihuonekaasupäästöjen ennustettu kehitys vuoteen 2025 asti ja Suomen hiilineutraalisuustavoite

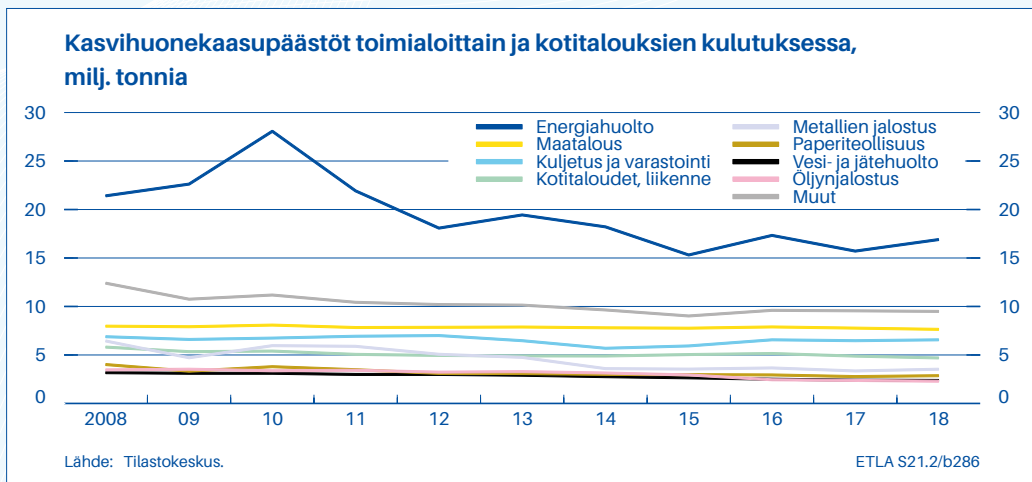
VILLE KAITILA

SUOMEN kasvihuonekaasupäästöjen CO₂-ekv. määrä alenee vuosina 2020–2025 ennusteen perusteella keskimäärin 3,7 prosenttia vuodessa. Suurin vaikutus on energihuollon päästöjen kehityksellä. Ennustetta ei tehdä yksittäisille vuosille.

Suomen hallituksen tavoite on saavuttaa hiilineutraalisuus vuoteen 2035 mennessä. Kasvi-

huonekaasupäästöjen määrän on tällöin oltava korkeintaan yhtä suuri kuin Suomen luonnollinen hiilinielu, missä tärkein on metsä.

Etlä ennustaa tätä kehitystä viisi vuotta eteenpäin Suhdanteessa tehdyn toimialojen tuotannon ja kotitalouksien kulutuksen määränennusteen sekä muutaman päästöintensiteetin ke-

hitystä kuvaavan teknologiaskenaarion avulla. Tuotantorakenteen ennustettu muutos otetaan siten huomioon.

Kehitystä verrataan hiilineutraalisuustavoitteeseen. Tarkempi kuvaus käytetystä menetelmästä on Kaitila (2020a ja 2020b), joista jälkimmäisessä on kehitetty teknologiaoletusta.

Kasvihuonekaasupäästöt keskittyvät tietyille toimialoille ja yleisesti fossiilisten polttoaineiden käyttöön. Suurimmat päästölähteet ovat edellisen sivun kuviossa. Hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisen kannalta kehitys näillä aloilla korostuu.

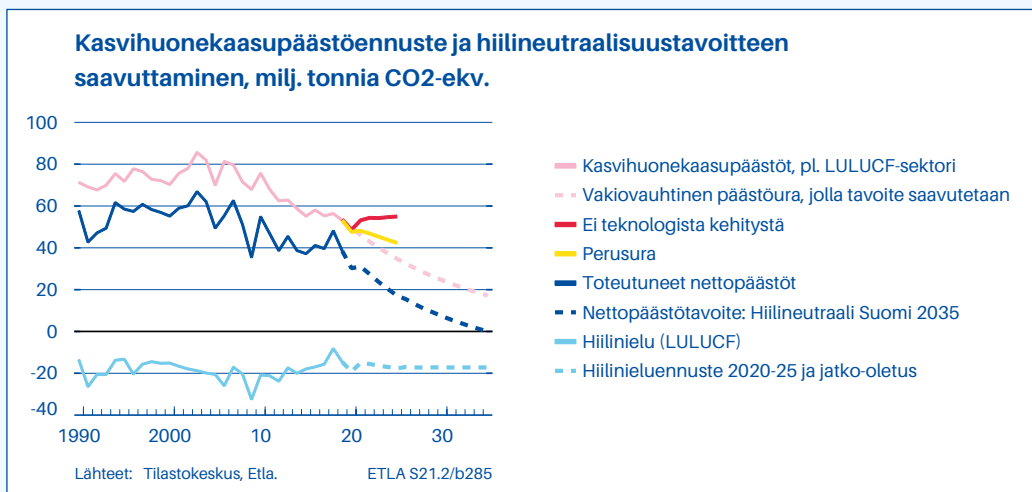
Perusurana on tuotantoennuste ja päästointensiteetin viimeisten kolmen tilastoidun vuoden keskimääräinen muutos. Jos intensiteetti kuitenkin on noussut, on käytetty viimeistä havaintoa. Siten intensiteetti ei nouse millään toimialalla. Poikkeuksia on kaksi. Energiahuollon toimialalle on tehty toteutuneen polttoainekäytön perusteella erikseen päästöarvio vuosille 2019–2020 sekä lisäksi arvio fossiilisten polttoaineiden käytön kehityksestä vuoteen 2025 julkisuudessa esitettyjen tavoitteiden pohjalta. Toiseksi kotitalouksien liikenteen päästöt on ar-

vioitu uudella tavalla, joka ottaa huomioon ensirekisteröityjen autojen päästöjen nopean alenemisen (ks. Kaitila, 2021).

Perusuralla päästöjen määrä alenee keskimäärin 3,7 prosenttia vuodessa 2019–2025 (ks. kuvio alla). Ilman teknologista kehitystä päästöt kasvaisivat, kun päästöintensiteetti ei alene mutta tuotanto kasvaa.

Myös Suomen kasvihuonekaasupäästöt ja hiilinielu sekä näiden kokonaiskehitys (eli hiilineutraalisuustavoite) on esitetty vuodesta 1990 alkaen alla olevassa kuviossa. Hiilinielu on vuoteen 2019 asti tilastoitu luku, vuosille 2020–2025 ennuste ja siitä eteenpäin kaavamainen viimeisten kolmen vuoden keskiarvo. Sinisellä katkoviivalla kuvattu kehitys lasketaan hiilinielun ja hiilineutraalisuustavoitteen saavuttavan päästökehityksen avulla.

Päästöjen vähennystarve on näillä oletuksilla keskimäärin 6,8 prosenttia vuodessa. Tämä on enemmän kuin edellisessä Suhdanteessa arvioitiin. Siihen vaikuttaa muun muassa hiilinielujen kehitys, joka jää uudessa ennusteessa aiempaa pienemmäksi. Koska tuotanto kasvaa, päästointensiteetin on alennuttava hieman tätä enemmän.

Kiristynvä päästökauppa luo yrityksille aiempaa suuremman kannusteen vähentää päästöjään. Lisätoimenpiteitä kuitenkin tarvitaan, jotta hiilineutraalisuustavoite voidaan saavuttaa.

Päästöjen vähentäminen vaikeutuu ajan myötä, kun helpoimmat vähennyskohteet on käytetty, eli mm. kivihiilen ja turpeen energiakäyttö on lopetettu. Lisäksi päästökaupassa on poikkeuksia, eivätkä kaikki toimialat ole siinä mukana.

Perusuralla erityisesti maa-, metsä- ja kalatalouden sekä kuljetuksen ja varastoinnin toimialan osuus kaikista Suomen kasvihuonekaasupäästöistä kasvaa vuosina 2018–2025. •

Kirjallisuus

Kaitila, V. (2020a). Suomen CO₂-päästöt 2019–2023 ja hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen. Etla Muistio No 84.

Kaitila, V. (2020b). Hiilineutraali Suomi 2035 on kova tavoite. Etla Muistio No 90.

Kaitila, V. (2021). Skenaariolaskelmia kotitalouksien liikennepäästöjen kehityksestä, Suhlidanne 2021 Syksy, Artikkel.

Työllisyys

Työmarkkinoiden tilanne muuttui yhtä nopeasti kuin mitä talous nousi pandemian ja rajoitusten aiheuttamasta taantumasta. Työn tarjonta on ennätyskorkealla ja työllisyys on nopeasti noussut korkealle tasolle. Työmarkkinat ovat kuitenkin jakautuneet johtuen eri toimialojen eriaikaisesta palautumisesta. Samaan aikaa pitkäaikaistyöttömyys on lisääntynyt ja työttömien määrä laskee hitaasti.

Työmarkkinoita vaivaa samanaikainen työttömyys ja työvoimapula

TYÖN TARJONTA eli työllisten ja työttömien määrä on Suomessa noussut poikkeuksellisen korkealle. Työmarkkinoille osallistuvien määrä on laskusuhdanteiden aikaisia notkahduksia lukuun ottamatta noussut vuodesta 2017 saak-

ka. Viime vuonna työmarkkinoilta poistui yllättävän vähän ihmisiä, vain 0,5 prosenttia. Vaikka työvoima supistui viime vuonna vain vähän, on työvoiman määrä kasvanut kuluvana vuonna hämmästyttävää vauhtia. Työmarkkinoille osallistuminen on siten saavuttanut uuden, entistä korkeamman tason.

Tilastokeskuksen kuukausitiedoista käy ilmi, että vuoden 2021 tammi-heinäkuussa työmarkkinoiden ulkopuolisten naisten ja miesten määrä väheni käytännössä koko maassa. Viime vuonna samaan aikaan suunta oli päinvastainen. Nyt naisia siirtyi työmarkkinoille kaikista ikäryhmistä. Miehistä vain 25–34-vuotiaiden työvoiman ulkopuolisten määrä kasvoi. Sukupuolten välillä näkyy kuitenkin selkeä ero työmarkkinoille siirtyneiden ikäryhmien välillä. Työmarkkinoille hakeutuneista naisista melkein puolet oli 25–34-vuotiaita. Sitä vastoin aktivoituneista miehistä yli puolet oli 55–74-vuotiaita.

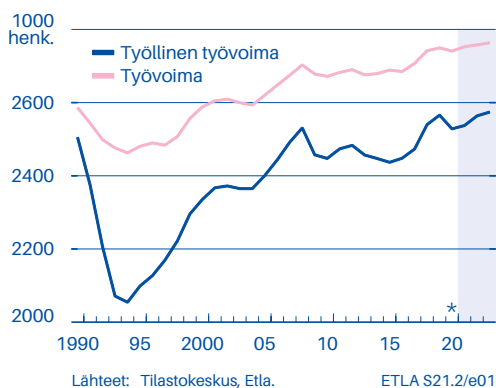
Työllisten ja työttömien määrät ovat kehittyneet tänä vuonna hieman eri tavoin. Työllisten määrä on noussut nopeasti pandemiaa edeltävälle tasolle. Tilastokeskuksen työvoimatutki-

mukassa työttömien määrä ei kuitenkaan ole vähentynyt vaan ollut vielä kasvussa. Kokoaikaisesti lomautettujen määrä on sitä vastoin vähentynyt huomattavasti. Kuluvan vuoden aikana lomautettujen määrä on puolittunut viime vuodesta. Lomautusten huomattava väheneminen näkyy myös työ- ja elinkeinoministeriön rekisterityöttömien määrän supistumisena. Viime

vuonna pitkäaikaistyöttömyys nousi nopeasti, kun jo ennen pandemiaa työttömänä olleiden mahdollisuudet työllistyä vähenivät entisestään, koska avoimia työpaikkoja ei ollut. Pitkäaikaisyöttömien määrä on kuitenkin jatkanut nousuaan. Heinäkuun lopussa Suomessa oli 114 000 pitkäaikaistyötöntä eli määrä on melkein kaksinkertaistunut pandemian aikana.

Samaan aikaan, kun työllisyys on kehittynyt myönteisesti ja työttömien määrä on lisääntynyt, osaa toimialoista rasittaa jo työvoimapula. Tilastokeskuksen mukaan avoimien työpaikkojen määrä palautui heinäkuussa jo koronapandemiaa edeltävälle tasolle. Työnantajan arvion mukaan vaikeasti täytettäviä työpaikkoja oli erityisesti terveys- ja sosiaalipalveluiden, rakentamisen sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnan aloilla. Myös yrityskyselyissä erityisesti palvelualojen yritykset ovat viime aikoina raportoineet osaavan työvoiman puutteesta kasvun esteenä. Palvelualalla työvoiman saatavuusongelmia oli jo ennen koronaa, mutta nyt tilanne on heikentynyt nopeasti. Samoin rakennusalan yrityksissä ammattityövoiman puute on noussut

Työvoiman tarjonta ja kysyntä

Työvoimatase, 1 000 henkilöä

Erä	2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E
Väestö	5 525	5 534	5 534	5 540	5 545
Työikäinen väestö ¹	4 128	4 133	4 122	4 110	4 099
Työvoima	2 717	2 703	2 753	2 758	2 763
Työlliset	2 533	2 494	2 537	2 564	2 574
Työttömät	183	209	215	194	189
Tehdyt työtunnit (milj.)	4 249	4 124	4 198	4 244	4 274
Osallistumisaste, %	65,8	65,4	66,8	67,1	67,4
Työllisyysaste², %	71,6	70,7	72,1	72,9	73,2
Työttömyysaste, %	6,8	7,7	7,8	7,0	6,9

¹ 15–74-vuotiaat. ² Työllisten osuus työikäisestä (15–64-vuotiaat) väestöstä. Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

suurimmaksi tuotannon kasvun esteeksi. Henkilöstön määrän ei myöskään odoteta kasvavan lähikuukausina.

Lyhytaikaisten lomautusten takia työtunnit vähenivät viime vuonna selvästi enemmän kuin työllisten määrä. Tänä vuonna työtuntien ennakoidaan kasvavan 1,7 prosenttia vuodentakaiseen verrattuna. Kuluva vuoden talouskasvun myötä työllisyysasteen ennustetaan nousevan 72,1 prosenttiin ja työttömyysasteen pysyvän 7,8 prosentissa.

Työttömyys vähenee ensi vuodesta alkaen

AKTIIVISEN TYÖNHAUN odotetaan pysyvän vilkkaana myös ensi vuonna. Työmarkkinoille

osallistuminen pysyy korkealla. Talous kasvaa edelleen hyvää vauhtia ja yhteiskunnan toimintojen normalisoitumisen myötä myös työttömien määrä vähenee. Myös työllisten määrä kasvaa ensi vuoden aikana talouskasvun myötä. Työllisyysasteen ennustetaan nousevan 72,9 prosenttiin. Työttömyysasteen ennustetaan ensi vuonna laskevan 7,0 prosenttiin, mutta laskevan vuoden 2019 tason alapuolelle vasta ennustejakson loppupuolella.

Työikäisten (15–64-v.) määrä on Suomessa vähentynyt jo useita vuosia ja vähenee tulevana vuosina edelleen. Koronakriisin ja sen välitöiden työmarkkinavaikutusten jälkeenkin työikäisen väestön määrän väheneminen rajoittaa työvoiman eli työn tarjonnan kasvumahdollisuuksia jo lähivuosina. Tällöin työllisyysaste voi kasvaa, vaikka työllisten määrä ei muuttuisi. •

Hinnat ja kustannukset

Hintojen nousu on kiihtynyt tänä vuonna. Kuluttajahinnat nousivat tänä vuonna melkein kaksi prosenttia, kun maailmantalouden elpymisen covid-19-pandemiasta on nostanut raaka-aineiden hintoja ja kuljetuskustannuksia. Ennustemme mukaan hintojen nousuvauhti kuitenkin laantuu ensi vuodesta alkaen. Suomen hintakilpailukyky heikkenee selvästi tänä ja ensi vuonna.

Elpyminen pandemiasta purkautunut hintoihin

KULUTTAJAHINTOJEN nousu on kiihtynyt kuluvana vuonna, mikä johtuu pitkälti maailmantalouden palautumisesta covid-19-pandemian aiheuttamasta häiriöstä vuonna 2020. Viime vuoteen verrattuna raakaöljyn ja monien muiden raaka-aineiden hinnat ovat nousseet selväs-

ti maailmantalouden elpymisen seurauksena. Tilannetta on kärjistänyt globaalin logistiikan kompastelu, kun kuljetuskapasiteettia on väärissä paikoissa, kipuilu tuotannon palauttamisessa normaaliksi pandemia-aaltojen edelleen vaiva- tessa eri tahtiin ympäri maailmaa sekä puhtaan teknologian murroksen aiheuttama rakenteellinen muutos monien komponenttien kysynnäs-

Keskeisten hintaindeksien muutokset

sä. Arvioimme kuitenkin, että hintapaineet heijastavat ensi vuonna, vaikkakin muun muassa komponenttipula voi osin jatkua pidempäänkin.

Tuotannon kasvattaminen kuitenkin tasapainottaa tämän ylikysyntätilanteen ajan myötä.

Kuluttajahintainflaatio eräissä tuotteissa

Lähteet: Tilastokeskus, Etlä.

ETLA S21.2/p05

Laskelma kansantalouden hinta- ja kustannustasoon vaikuttavista tekijöistä

Tekijä	Muutos, %					
	2020	Edellisestä vuodesta			Keskimäärin	
		2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2016–20	2021–25 ^E
1. Ansiotaso	1,9	2,2	2,5	2,3	1,4	2,3
2. Työpanos ¹	-3,0	1,8	1,1	0,7	0,3	0,9
3. Työvoimakustannukset	-1,4	6,3	4,1	3,4	1,6	4,0
Palkkasumma	-0,4	4,5	4,1	3,4	2,3	3,6
Työnantajan sova-maksut	-6,1	16,0	4,1	3,4	-1,6	5,9
4. Bkt:n määrä	-2,9	3,5	3,0	1,7	1,1	2,2
5. Yksikkötyökustannukset ([3] / [4])	1,6	2,7	1,1	1,7	0,5	1,7
6. Tuontihinnat	-5,1	7,0	2,5	0,8	0,0	2,7
7. Tuotantokuitu, % bkt:sta	-4,2	-1,9	-0,6			
8. Bkt:n hintaindeksi	1,3	2,0	1,5	0,8	1,1	1,4
9. Yksityisen kulutuksen hinta	0,5	1,5	1,5	1,4	0,8	1,4
10. Reaaliansiotaso ([1] / [9])	1,6	0,3	0,9	0,9	0,7	0,7
11. Työn tuottavuus ([4] / [2])	0,1	1,7	1,8	1,0	0,8	1,3

¹ Tehdyt työtunnit. Lähteet: Tilastokeskus, Etlä.

ETLA S21.2/p01t

Inflaatio kiihtyy tänä vuonna

ENNUSTEEMME mukaan kuluttajahintainflaatio on tänä vuonna 1,8 prosenttia, mistä hieman yli kolmasosa tulee liikenteen sekä asumisen hinnoista kummastakin. Taustalla on pitkälti energian hinnan nousu vuoden 2020 kevään syvästä kuopasta. Muitakin tekijöitä on, kuten uuden asunnon hankinnan ja peruskorjausten sekä autojen kallistuminen. Muilta osin inflaatio syntyy tänä vuonna alkoholin ja tupakan veronkorotuksista. Myös majoituspalvelujen hinnat ovat alkaneet elpyä ensimmäisen pandemiavuoden sokistaan.

Ensi vuonna inflaatio hidastuu 1,6 prosenttiin, kun energian hintoja korottava vaikutus laantuu. Asumisen osuus inflaatiosta nousee mutta liikenteen supistuu. Myös elintarvikkeiden ja alkoholittomien juomien inflaatio, joka on tänä vuonna lähellä nollaa, kiihtyy yli yhden prosentin. Tupakan veronkorotukset jatkuvat.

Arvioimme, että kuluttajahintainflaatio hidastuu edelleen vuonna 2023. Näin kuluvan vuoden hintapaineet olisivat väliaikaisia. Myös korkotaso pysyy edelleen nollassa ennustevuosina.

Pohjainflaatio kokonaisinflaatiota hitaampaa

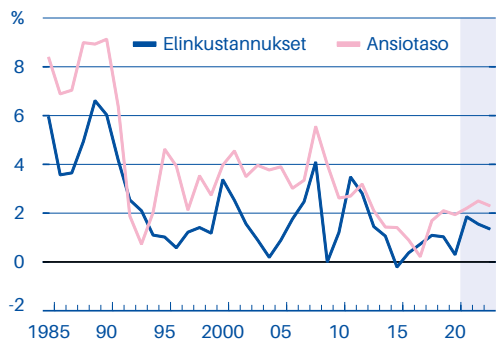
POHJAINFLAATIO, eli pl. elintarvikkeiden ja energian volatiilit hinnat, on ennustemme mukaan tänä vuonna keskimäärin 1,5 prosenttia ja ensi vuonna 1,3 prosenttia. Tämäkin on nopeampi tahti kuin edeltävinä viitenä vuotena.

Inflaatio hitaampaa kuin euroalueella

SUOMEN yhdenmukaistettu kuluttajahintainflaatio on tänä vuonna 1,7 prosenttia ja ensi vuonna 1,6 prosenttia. Ennustemme koko euroalueen vastaaville luvuille on 2,1 ja 1,6 prosenttia, joten kuluvana vuonna inflaatio on Suomessa hitaampaa kuin euroalueella. Tähän vaikuttaa mm. arvonlisäveron alennus Saksassa viime vuonna.

Yhdenmukaistetussa kuluttajahintaindeksissä ei ole mukana omistusasumista, rahapelejä, kulutus- ja muiden luottojen korkoja, omakotitalon palovakuutusta, ajoneuvoveroa eikä kalastus- ja metsästysmaksuja.

Ansiotason ja elinkustannusten muutokset

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA S21.2/p02

Ansiotaso reilun kahden prosentin nousussa

NIMELLINEN ANSIOTASO nousi viime vuonna 1,9 prosenttia. Ennustemme mukaan ansiotasoindeksi nousee tänä vuonna keskimäärin 2,2 prosenttia viime vuodesta. Ensi vuodelle ennuste on 2,5 prosenttia ja sitä seuraavana vuonna 2,3 prosenttia. Lukujen voidaan ajatella sisältävän noin puolen prosenttiyksikön liukumaa.

Perushintaindeksi nousee tänä vuonna selvästi

PERUSHINTAINDEKSI aleni viime vuonna 3,5 prosenttia. Tänä vuonna se nousee ennustemme mukaan keskimäärin 8,2 prosenttia ja ensi vuonna 4,2 prosenttia. Muun muassa raaka-aineiden hintojen nousu maailmanmarkkinoilla ajaa tätä kehitystä.

Kotimarkkinoiden perushintaindeksi mittaa Suomessa käytettävien tavaroiden hintakehitystä niiden lähtiessä markkinoille. Se sisältää sekä kotimaisia että tuontitavaroita. •

ERITYISTEEMA – SUOMEN KUSTANNUSKILPAILUKYKY

Suomen kansainvälinen kustannuskilpailukyky

VILLE KAITILA

Kustannuskilpailukyky heikkenee selvästi

Suomen tuotannon kustannuskilpailukyky heikkenee tänä vuonna melkein neljä prosenttia ja edelleen ensi vuonna yhden prosentin suhteessa laskemaamme kilpailijamaaryhmään. Suhteessa euroalueeseen kilpailukyky heikkenee tänä vuonna samoin lähes neljä prosenttia ja ensi vuonna melkein kaksi prosenttia.

Kehitys nähdään viereisen sivun kuviosta. Kuviossa on lisäksi tarkasteltu erikseen kilpailuvuon kehitystä suhteessa euroalueeseen, Saksaan, Ruotsiin ja Yhdysvaltoihin.

Työvoimakustannukset painavat kilpailukykyä

Koska kustannuskilpailukyky on suhteellinen käsite, siihen vaikuttaa kehitys muissa maissa. Kustannuskilpailukyky on hajotettu kuviossa neljään osatekijään: tuottavuuteen, työvoimakustannuksiin (palkat ja työnantajan sosiaaliturvamaksut) sekä valuuttakurssiin. Työvoimakustannusten kokonaisvaikutus saadaan laskemalla yhteen sen kaksi komponenttia.

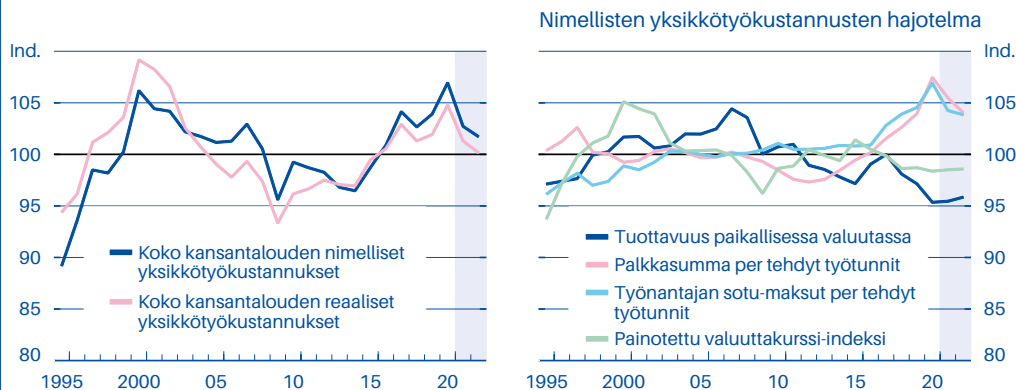
Kuviosta nähdään, että kustannuskilpailuvuon heikkeneminen ennustevuosina johtuu työvoimakustannusten suhteellisesta kehityksestä työtuntia kohti. Näihin lukuihin liittyy pandemian johdosta nyt poikkeuksellista epävarmuutta. On kuitenkin selvää, että työnantajien soutu-maksujen korotus on tänä vuonna nostanut kustannuksia viime vuoteen verrattuna.

Kustannuskilpailukyky tukee vientiä

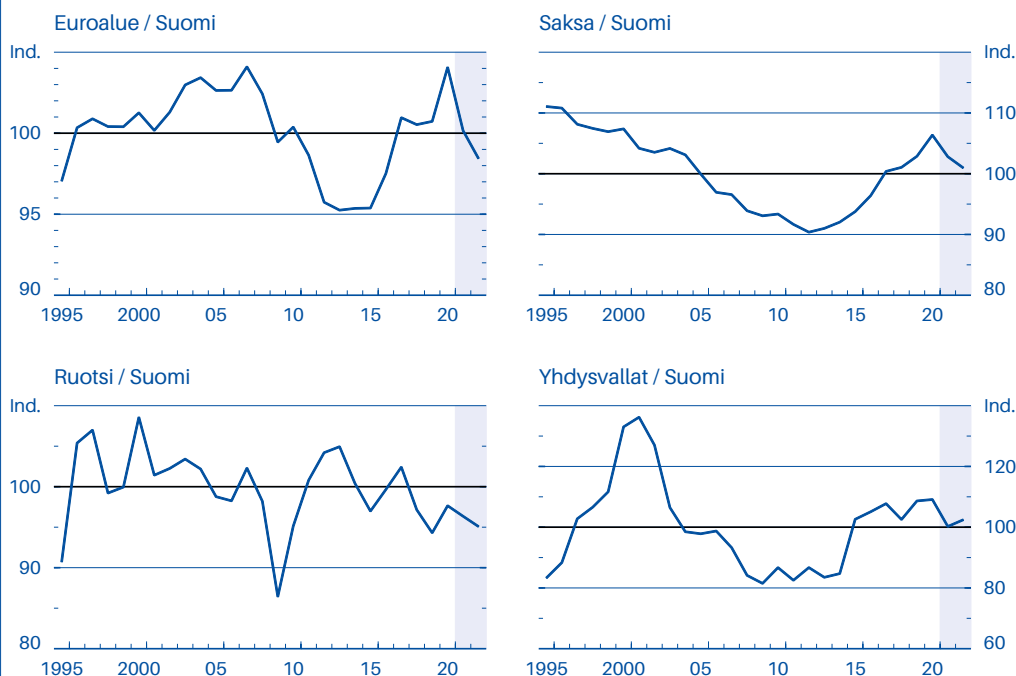
Kustannuskilpailuvuon seuraaminen on tärkeää, koska kilpailukyky tukee viennin kehitystä ja siten talouskasvua ja työllisyyttä. Kaitilan (2021) mukaan kustannuskilpailuvuon paraneminen yhdellä prosentilla vuosina 1995–2019 nosti tavaraviennin määrää 0,95 prosenttia. Vientimarkkinoiden yhden prosentin kasvu puolestaan nosti vientiä 1,02 prosenttia. Tarvemmin kustannuskilpailuvuon käsitteistä ja mittaamisesta ks. esim. Maliranta (2014).

Päinvastoin kuin vientimarkkinoiden koko, yksikkötyökustannusten perusteella laskettu kustannuskilpailukyky ei kuitenkaan voi ikuises-

Kilpailijamaiden yksikkötyökustannukset suhteessa Suomeen (kun käyrä nousee, Suomen tuotannon kilpailukyky paranee)

Koko kansantalouden nimelliset yksikkötyökustannukset

Koko kansantalouden nimelliset ja reaaliset yksikkötyökustannukset samassa valuutassa, 1995-2019 = 100. Kilpailijamaille on käytetty BIS:n laskemia kaksoisvientipainoja, jotka vaihtuvat kolmen vuoden välein. Laskelmassa on 33 maata. Nimellisten yksikkötyökustannusten hajotelmassa on 24 maata (EU, UK, USA).

Nimelliset yksikkötyökustannukset saadaan jakamalla käypähintaiset työvoimakustannukset kiinteähintaisella bruttokansantuotteella. Reaalisissa yksikkötyökustannuksissa, joka on enemmän suhteellisen kannattavuuden mittari, molemmat ovat käyvin hinnoin.

Lähteet: AMECO, BIS, Etlä (ennusteet Suomelle).

ETLA S21.2/p03

ti parantua, koska työmarkkinat tasapainottuvat työllisyyden määrän ja työn hinnan kautta.

Käytetyt maapainot ja tilastot

Laskentamenetelmä on selitetty tarkemmin julkaisussa Kaitila (2021). Kilpailijamaaryhmässä maapainoina käytetään Kansainvälisen järjestelypankin BIS:n laskemia Suomen kaksoisvienti-painoja.

Euroaluelaskelmassa maita ei ole painotettu Suomen vientiosuuksilla. Vertailu euroalueeseen liittyykin enemmän EKP:n rahapolitiikan ja sitä kautta euron vaihtokurssin sopivuuteen Suomelle suhteessa koko euroalueeseen.

Laskelmassa on käytetty Euroopan komission uusimpia ennusteita muille maille ja Etlan tuoreita ennusteita Suomelle.

Käyttämämme Britannian, Japanin, Ruotsin ja Yhdysvaltojen valuuttojen vaihtokurssit euron suhteen ovat Etlan ennusteita, mutta muut valuuttakurssit ovat em. komission ennusteita.

Valuuttakurssien merkitys on nykyisin pienempi kuin aikaisemmin, koska tuotannossa käytetään enemmän tuontipanoksia.

Tavaraviennin kilpailukyvyn kannalta myös kotimaisten palvelulojen kustannuskehitys on tärkeää, koska vientitavaroihin on sitoutunut paljon palveluloilta ostettua tuotosta. Kaiken kaikkiaan kustannuskilpailukyvyn analysointiin vaikuttaa se, mitä mittaria, kilpailijamaaryhmää ja ajankohtaa tarkastellaan. •

Kirjallisuus

Kaitila, V. (2021). Kustannuskilpailukyky ja viennin kehitys, ETLA Muistio No. 95. <https://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-95.pdf>.

Maliranta, M. (2014). Kustannuskilpailukyky kasvumenestyksen ehtona: Mittausta, osatekijöitä ja tulkintaa, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, B264, Taloustieto Oy, Helsinki.

Miten Etlan Suhdanne ja Toimialakatsaus tehdään?

Etlan tekemä Suomen makrotalouden ennuste julkaistaan kahdesti vuodessa maaliskuun ja syyskuun loppupuolella. Ennuste on pitkälti kysyntälähtöinen, ja sen tekemisessä on tukena Etlan makromalli. Kysyntä kanavoituu tuotannoksi eri toimialoilta kansantalouden panostuotusmallin mukaisesti ja käytettävissä olevien tuotantotekijöiden määrien asettamissa rajoissa. Makroennusteen pohjalta tehdään sen kanssa sopusoinnussa oleva Toimialakatsaus. Tässä selosteessa kerrotaan lyhyesti ennusteen rakentumisesta.

Vienti ja tuonti

Suomen kilpailukyky, kansainvälinen taloustilanne, yksittäisten vientimarkkinoiden kehitys ja toimialojen vientitilaukset selittävät Suomen viennin kehitystä. Kansainvälisen ennusteen

tekemisessä käytetään apuna brittiläistä NiGEM-maailmantalouden mallia.

Tuonti määräytyy viennin sekä kotimaisen kulutuksen ja investointien perusteella.

Viennin ja tuonnin kehitykseen liittyy paljon erityistekijöitä, kuten suuret yksittäiset toimitukset, tuotantoseisokit jne. Nämä tekijät otetaan huomioon mm. yrityksiltä saatavan tiedon pohjalta.

Yksityinen kulutus

Yksityistä kokonaiskulutusta ennustetaan mallilla, jossa pääasiallisina selittäjinä ovat kotitalouksien reaaliseen ostovoimaan vaikuttavat tekijät sekä säästämisasteen kehitys.

Yksityinen kulutus hajotetaan tavaroiden ja palvelujen kysynnäksi suhteellisen pieniin osiin käyttäen apuna muun muassa logit-mallia. Tässä yhteydessä käytetään kuluttajahintainflaatioennusteen antamaan tietoa suhteellisten hintojen kehityksestä. Näin saadaan ennusteet kestävien kulutustavaroiden, puolikestävien tavaroiden, lyhytikäisten tavaroiden ja palvelujen kysynnän kasvulle.

Julkinen kulutus ja investoinnit

Julkistalouden ja julkisen kulutuksen kehitys määräytyy verotuloennusteen sekä julkisen sektorin tekemien menopäätösten ja Etlassa tehtyjen meno-oletusten pohjalta. Julkisen talouden tasapaino ja velkaantuminen arvioidaan Etlan julkisen talouden laskentakehikon avulla.

Etlassa tehdään myös ennuste Suomen julkisen sektorin rakenteellisen rahoitusjäämän kehityksestä käyttäen Euroopan komission laskentatapaa.

Investoinnit perustuvat rakennusalan näkymiin, yritysten investointitarpeisiin ja julkisen sektorin investointipäätöksiin. Suuret investointihankkeet kartoitetaan erikseen yrityksiltä saatavan tiedon pohjalta.

Rajoitteita

Kysynnän, tuotannon ja investointien rajoitteina ovat muun muassa kansainvälisen kysynnän, kotimaisten tuotantokustannusten ja kotitalouksien ostovoiman kehitys, käytettävissä olevien tuotantopanosten määrä sekä työ-, hyödyke-, asunto- ym. markkinoiden toimintakyky.

Vaihtoehtoiset skenaariot

Kunkin ennusteen yhteydessä pyritään tekemään vaihtoehtoiset, sekä ennustettua paremmat että sitä huonommat, kehitysurat. Arvioita laadittaessa käytetään hyväksi mm. kansainvälisen talouden NiGEM-mallia, Etlan omaa makrotaloudellista mallia sekä julkisen talouden laskentakehikoita.

Panostuotosmallista Toimialakatsaukseen

Viennin, yksityisen kulutuksen, julkisen kulutuksen ja investointien kasvu sekä varastokonttribuution muutos kanavoituvat panos-tuotosmallin avulla tuotannon kasvuksi Suomessa eri toimialoilla.

Panostuotosmallissa eri toimialojen tuotosta käytetään eri suhteissa joko välituotteina muilla toimialoilla tai lopputuotekäytössä kulutuksessa ja investoinneissa.

Panostuotosmallilla saadaan Etlan tekemän kansantalouden makroennusteen kanssa sopu- soinnussa oleva ennuste tuotoksen ja arvonlisäyksen kehitykselle 35 eri toimialalla. Nämä ovat TOL 2008 -toimialaluokittelussa kaikki kirjaintason toimialat sekä kaikki tehdasteollisuuden ja kaupan alan 2-numerotoimialat. Tämän tiedon pohjalta tehdään Etlan Toimialakatsaus, joka julkaistaan Suhdanteen jälkeen.

Viiden vuoden ennusteskenaariot Suomes- sa tuotettujen kasvihuonekaasupäästöjen (CO2 ekv.) kehitykselle lasketaan ennustetun toimialakohtaisen tuotannon ja kotitalouksien kulu- tuksen sekä historialliseen kehitykseen perus- tuvan teknologisen päästöintensiteettioletuksen avulla.

Työpanos

Käytämme toimialakohtaisia ekonometrisia malleja toimialan työpanosnäkymien (tehtyjen työtuntien) määrän ennustamiseen. Tärkeim- pinä selittävinä muuttujina ovat panostuotos- mallin antama tuotoksen määrän kasvu sekä työtunnin kustannuskehitys. Nämä ennusteet raportoidaan Etlan Toimialakatsauksessa.

Tuottavuus ja kannattavuus

Tuotoksen ja työpanoksen avulla lasketaan ke- hitys toimialan työn tuottavuudessa. Kokonais- tuottavuuden laskemiseen käytetään lisäksi bruttopääomakannan kehitystä, joka lasketaan toimialoittain investointien ja poistojen avulla.

Toimialan keskimääristä kannattavuutta ja sen kehitystä mitataan bruttotoimintaylijäämäl- lä, joka on suhteutettu toimialan tuotokseen. •

Artikkelit

Taloustiede ja työvoimapula	88
Antti Kauhanen	
Skenaariolaskelmia kotitalouksien liikennepäästöjen kehityksestä	92
Ville Kaitila	

Taloustiede ja työvoimapula

 Antti Kauhanen, tutkimusjohtaja, Etlä

Viime aikoina on käyty vilkkaasti keskustelua työvoimapulasta. Suomessa on tällä hetkellä yhtä aikaa runsaasti avoimia työpaikkoja mutta myös paljon työttömiä työnhakijoita. Miksi työnhakijat eivät löydä työtä ja työnantajat työntekijöitä? Onko kyse kannustinloukuista, huonoista työsuhteen ehdoista, työntekijöiden heikoista taidoista vai jostain muusta? Onko kyseessä lyhytaikainen vai pitkäaikainen ilmiö? Käyn tässä kirjoituksessa läpi taloustieteellistä ajattelua näistä kysymyksistä.

Työvoimapula on hankala käsite

Lukijalle saattaa tulla yllätyksenä, että työn taloustiede ei oikein tunnista käsitettä ”työvoimapula”, ainakaan siinä mielessä kuin sitä usein yhteiskunnallisessa keskustelussa käytetään¹. Tyypillisesti käytetty määritelmä työvoimapulasta on seuraavanlainen²: työn kysyntä tietyssä ammatissa on suurempaa kuin niiden työntekijöiden tarjonta, jotka ovat päteviä, saatavilla ja

halukkaita kyseiseen työhön. Usein tähän liitetään vielä eksplisiittisesti maininta ”vallitsevilla työsuhteen ehdoilla”.

Miksi palkat eivät sopeudu?

Taloustieteilijä jää ihmettelemään, miksi työn hinta ei markkinoilla sopeudu, jos kysyntä ylittää tarjonnan. Tämä on mielestäni mielenkiintoinen kysymys, ja siihen on varmaankin useita syitä. Kaksi tulee nopeasti mieleen. Ensiksi, palkkojen korottaminen uusien rekrytointien kohdalla johtaa paineeseen myös korottaa jo talossa olevien työntekijöiden palkkoja. Palkkojen sopeuttaminen ylöspäin voi siis tulla kalliimmaksi kuin heti ajattelisi. Toiseksi, jos ei ole selvää, onko kysynnän kasvussa tarjontaan nähden kyse lyhyt- vai pitkäaikaisesta tilanteesta, yritykset eivät välttämättä uskalla nostaa palkkoja, koska niiden laskeminen myöhemmin on hankalaa. Tästä syystä työmarkkinoilla ei nähdä samanlaisia hinnanmuutoksia kuin esimerkiksi puutuotemarkkinoilla aiemmin tänä vuonna.

On kuitenkin selvää, että osa työvoimapulan ratkaisua tulisi olla työsuhteen ehtojen parantaminen, jos kyseessä on pitkäkestoinen epätasapaino työmarkkinoilla. Seuraavassa selitän miksi.

Palkat ohjaavat resurssien kohdentumista tehokkaimpaan käyttöön

Taloustieteilijän lähtökohta on se, että hinnat (ml. palkat) kertovat paljon siitä, mihin yhteiskunnan resurssien tulisi kohdistua. Resurssien tulisi kohdistua tuottavimpaan käyttöön, ja todennäköisesti tuottavin käyttö on sitä, missä työvoiman käytöstä voidaan maksaa korkeinta palkkaa. Jos siis yritys toteaa, että se ei saa haluamaansa työvoimaa sillä palkkatasolla, jonka se pystyy tarjoamaan, niin on hyvin mahdollista, että tämän työvoimaresurssin tulisi kohdistua johonkin toiseen yritykseen.

Yhteiskunnan kannalta ei ole ongelmallista se, että jokin yritys ei saa työvoimaa nykyisillä työsuhteen ehtoilla. Ongelmallista on se, jos työvoimaresurssit jäävät käyttämättä korkean työttömyyden tai alhaisen työvoiman tarjonnan kautta.

Työvoimapulaa tulisi ratkoa siis myös toimenpiteillä, jotka vähentävät työttömyyttä ja lisäävät työn tarjontaa. Seuraavaksi esittelen lyhyesti työttömyyden taustalla olevia syitä.

Työttömyys ja kohtaanto-ongelma

Työttömyyden ja kohtaanto-ongelman taustalla ovat osaltaan työmarkkinoilla esiintyvät erilaiset kitkat. Työnhakijat eivät ole tietoisia kaikista heille sopivista työpaikoista eivätkä yritykset kaikista heille sopivista työntekijöistä. Työmarkkinoilla täytyy siis etsiä sopivaa työtä ja työntekijää. Tämä vaatii aikaa ja panostusta markkinoiden molemmilla puolilla. Lisähaasteen tuo se, että työnhakijat eivät aina tunne omaa osaamistaan eivätkä yritykset välttämättä tiedä tarkalleen, minkälaisilla taidoilla tai niiden yhdistelmällä avoinna olevaa tehtävää voi hoitaa.

Meneillään oleva pandemia on muuttanut työmarkkinoiden dynamiikkaa ja niillä tapahtuvaa etsintää. Pandemia on kohdellut hyvin eri tavoin eri toimialoja, mikä on johtanut työvoiman toimialojen välisen liikkuvuuden lisääntymiseen³. Tämä on omiaan lisäämään työmarkki-

nakitkoja, sillä on uskottavaa, että työn etsintä on hitaampaa, kun se kohdistuu uudelle alalle. Työnhakijalla voi esimerkiksi olla vähemmän kontakteja uudelle alalle tai heikompi käsitys työtehtävien tarkasta sisällöstä.

Esimerkiksi ravintola-alan työntekijät ovat alkaneet kohdistaa työn etsintäänsä uusille aloille ravintola-alaa koskevan epävarmuuden jatkuessa. Ravintola-alan työllisyysnäkyvät ovat hyvin epävakait, ja muilla aloilla on runsaasti avoimia työpaikkoja. Tällainen työn etsinnän muutos saattaa selittää kasvanutta kohtaanto-ongelmaa.

Pandemian luoma voimakas rakennemuutos voi ylipäättään johtaa tilanteeseen, jossa taloudessa kysytään erilaista osaamista kuin aiemmin. Työmarkkinat eivät pysty heti reagoimaan tähän kysynnän muutokseen, sillä osaamisen tarjonta muuttuu usein hitaammin kuin sen kysyntä. Tämä johtaa kohtaanto-ongelman pahenemiseen.

Työmarkkinoiden dynamiikka palautunee lähemmäksi normaalia pandemian laantuessa. Tilanteen normalisoituminen nostaa jälleen esille yhteiskunnan resurssien käytön kannalta tärkeän kysymyksen rakennetyöttömyydestä.

Katse rakennetyöttömyyteen

Yhteiskunnan työvoimaresurssin tehokas käyttö edellyttää alhaista rakennetyöttömyyttä. Rakenteellinen työttömyys on suhdanteista riippumatonta työttömyyttä. Taloustieteilijöiden perusmalleissa rakenteelliseen työttömyyteen vaikuttavat työmarkkinoiden etsintäkitkat (kitkaisemmilla markkinoilla työttömyys on korkeampi), ammattiliittojen neuvotteluvoima (neuvotteluvoima nostaa palkkoja ja lisää työttömyyttä), työttömyysturvajärjestelmä (anteliaampi järjestelmä nostaa työttömyyttä)⁴, tuottavuuskasvu (korkeampi tuottavuuskasvu laskee työttömyyttä) ja työpaikkojen tuhoutumisaste (korkeampi tuhoutumisaste nostaa työttömyyttä)⁵.

Karkeasti ottaen voidaan sanoa, että näissä malleissa rakennetyöttömyys on alhaista silloin, kun työpaikkoja kannattaa luoda (pitkän aikavälin näkymä työllistämisen kannattavuudesta on hyvä) ja työpaikka kannattaa ottaa vastaan (palkka ylittää riittävästi sosiaaliturvan tarjoaman hyvinvoinnin).

Mallien tekijöistä politiikkatoimenpiteillä voidaan lähinnä vaikuttaa työmarkkinoiden etsintäkitkoihin ja työttömyysturvajärjestelmään. Tuottavuuskasvuun voidaan vaikuttaa pidemmällä aikavälillä esimerkiksi koulutus- ja innovaatiopolitiikalla.

Suunnitteilla oleva pohjoismaisen työnhaun malli todennäköisesti vähentäisi etsintäkitkoja Suomen työmarkkinoilla, joskaan vaikutus työllisyysasteeseen ei ole kovin suuri. Tämä johtuu siitä, että aktiivisen työvoimapolitiikan toimenpiteillä on ns. syrjäytysvaikutuksia, eli ne voivat vaikuttaa negatiivisesti toimenpiteisiin osallistumattomien työllistymismahdollisuuksiin⁶.

Työttömyysturvajärjestelmän kehittäminen työllistymistä paremmin tukevaksi edellyttää usein tinkimistä työttömyysturvan vakuutusroolista. Suomen osalta ei tiedetä, minkälainen olisi optimaalinen työttömyysturvan taso ja kesko. Tämä olisi tärkeä tutkimuskohde.

Kannustinloukkujen osalta toimenpiteiden arvioidut työllisyysvaikutukset ovat melko pieniä (Kannustinloukut ja alueellinen liikkuminen – työryhmän selvityksiä, 2017). Ns. kannustinloukkutyöryhmä selvitti laajasti toimenpiteitä, joilla kannustinloukkuja voitaisiin vähentää.

Työryhmän raportissa on useita toimenpide-mahdollisuuksia, mutta kokonaisuudessaankin ne parantaisivat työllisyyttä ennemmin tuhansilla henkilöillä kuin kymmenillä tuhansilla.

Koulutus- ja innovaatiopolitiikkaan kohdistuvat leikkaukset ovat lyhytnäköisiä, sillä ne heikentävät tulevaisuuden edellytyksiä kannattavien työpaikkojen luomiseen.

Suomen kaltaisessa pienessä avotaloudessa kilpailukyvyistä huolehtiminen on tärkeää. Poliittikkatoimenpiteillä ei juuri voida vaikuttaa siihen, miten palkkataso kehittyy suhteessa tuottavuuteen verrattuna kilpailijamaihin. Tässä työmarkkinaosapuolilla on merkittävä rooli rakennetyöttömyyden alentamisessa.

Lopuksi

Työvoimapula on työmarkkinoiden epätasapainotila, jonka korjaantuminen edellyttää sekä kysyntä- että tarjontapuolelta tulevia muutoksia. Ansioiden nousu ohjaa työvoimaresursseja tuottavimpaan käyttöön, ja rakennetyöttömyyttä alentavat toimenpiteet parantavat työvoimaresurssin hyödyntämistä koko talouden tasolla. Poliittikkatoimenpiteillä ei kuitenkaan ole välttämättä huomattavaa vaikutusta rakennetyöttömyyden tasoon tai työllisyysasteeseen. Pidemmällä aikavälillä työvoiman hyvästä koulutustasosta huolehtiminen ja työperäisen maahanmuuton edistäminen nostavat Suomessa käytettävissä olevan työvoimaresurssin määrää ja laatua. •

Lähteet

- Abraham, K. G. (2015). Is skill mismatch impeding U.S. Economic recovery? *ILR Review*, 68(2), 291–313.
- Arrow, K. J. ja Capron, W. M. (1959). Dynamic shortages and price rises: The engineer-scientist case. *Quarterly Journal of Economics*, 73, 292–308.
- Cahuc, P., Carcillo, S. ja Zylberberg, A. (2015). *Labor economics*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Cappelli, P. H. (2015). Skill gaps, skill shortages, and skill mismatches: Evidence and arguments for the united states. *ILR Review*, 68(2), 251–290.
- Kannustinloukut ja alueellinen liikkuminen – työryhmän selvityksiä (2017). (https://vm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/tyoryhma-selvitti-kannustinloukkujen-purkamista-laajasti-paatoksia-puolivalitarkastelussa).
- Kauhanen, A. (2020). Aktiivisen työvoimapolitiikan mahdollisuudet työllisyysasteen kasvattamisessa. *Työpoliittinen aikakauskirja*, 63(3), 8–18.

Viitteet

- ¹ Hyvä, ja varhainen, artikkeli taloustieteilijöiden näkemyksistä työvoimapulasta on Arrow ja Capron (1959). Tuoreempia artikkeleita ovat mm. Cappelli (2015) ja Abraham (2015).
- ² Esim. U.S. Bureau of Labor käyttää tällaista määritelmää.
- ³ Labour market reallocation in the wake of Covid-19. Lena Anayi, Jose Maria Barrero, Nicholas Bloom, Philip Bunn, Steven Davis, Julia Leather, Brent Meyer, Myrto Oikonomou, Emil Mihaylov, Paul Mizen, Gregory Thwaites. VoxEU.org 13 August 2021. <https://voxeu.org/article/labour-market-reallocation-wake-covid-19>
- ⁴ Yleisemmin tässä voidaan ajatella kaikkea sosiaaliturvaa, joka heikentää työn vastaanottamisen kannusteita.
- ⁵ Nämä tulokset löytyy esim. kirjasta Cahuc ym. (2015, luku 9.)
- ⁶ Näistä keskustelelee esim. Kauhanen (2020).

Skenaariolaskelmia kotitalouksien liikennepäästöjen kehityksestä¹

 Ville Kaitila, tutkija, Etlä

Skenaarioiden valossa kotitalouksien oman liikenteen, eli lähinnä autoilun, aiheuttamien kasvihuonekaasupäästöjen kehitys tukee nykykehityksen jatkuessa suhteellisen hyvin Suomen kansallisen hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamista. Kehitystä tulee kuitenkin edistää varmistamalla kotitalouksien oman ja julkisen sähköautojen latausinfrastruktuurin riittävä rakentaminen. Kotitalouksien valintoihin voitaisiin vaikuttaa esimerkiksi jyrkentämällä auto- ja ajoneuvoveron CO₂-progressiota, mikä lisäisi kotitalouksien kannustimia vaihtaa vähempipäästöisiin autoihin. Auton omistamiseen ja käyttöön liittyvään verotukseen pitää myös tehdä vähintään inflaatiokorjaukset.

Henkilöautojen käyttö ja kotitalouksien muu liikenne tuotti 8,3 prosenttia kaikista Suomen kasvihuonekaasupäästöistä vuonna 2018. Sektorin päästöt ovat vähentyneet, mutta jokseenkin samassa tahdissa kuin koko kansantaloudessa, joten niiden osuus kaikista päästöistä on pysynyt suhteellisen vakaana.

Kun sähköautojen ja aiempaa tehokkaampien polttomoottori- ja hybridautojen osuus ensirekisteröinneistä on aivan viime aikoina alkanut selvästi kasvaa, ovat myös ensirekisteröityjen autojen keskimääräiset CO₂-päästöt alkaneet alentua ripeästi. Mutta ensirekisteröintien suhde koko autokantaan on suhteellisen matala, vain 4,2 prosenttia vuonna 2019. Onko muutosvauhti riittävä Suomen hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisen kannalta?

Kolme skenaariota ja tehdyt oletukset

Tässä tarkastelussa tehdyt skenaariot kotitalouksien oman liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen kehityksestä perustuvat seuraaviin oletuksiin:

- ensirekisteröityjen henkilöautojen keskimääräiset mitatut CO₂-päästöt alenevat 5, 10 tai 15 prosenttia vuodessa ja muodostavat näin kolme eri skenaariota (hidas, perusura ja nopea),
- keskipäästöjen muutos kuvaa polttoaineiden kulutuksen ja siten päästöjen todellista muutosta,
- nykyinen autojen keskimääräinen romutusikä (poistuminen liikennekäytöstä),
- nykyinen autokannan ikärakenne suhteessa ajokilometreihin,
- latausinfrastruktuuri ei luo rajoitteita sähköautojen yleistymiselle ja
- polttoaineiden sekoitevelvollisuus nousee 2020-luvulla, kuten on päätetty.

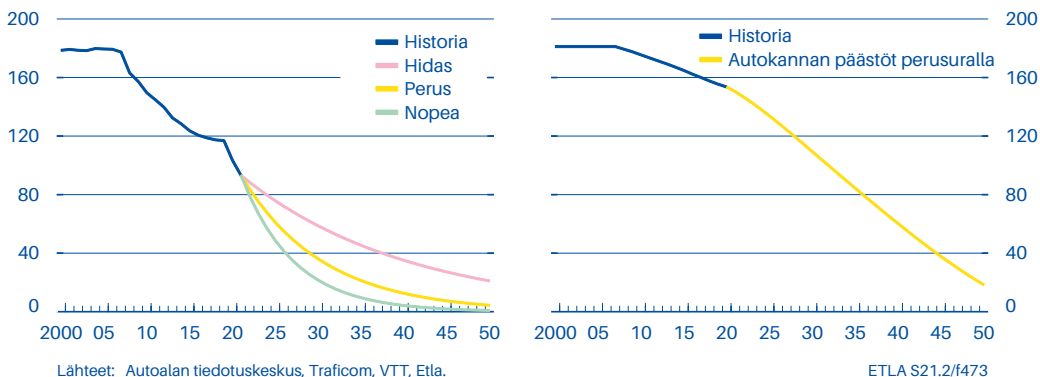
Sähköautojen hinnat alenevat, kun niiden tekniikka vakiintuu ja valmistusmäärät kasvavat. Samoin akkuteknologia kehittyy ja sähköautojen käytettävyys paranee. Monet valmistajat lopettavat polttomoottoriautojen valmistamisen kokonaan jo vuoteen 2030 mennessä. Nämä tekijät lisäävät sähköautojen kysyntää nykyiseen verrattuna ja alentavat ensirekisteröityjen autojen keskipäästöjä.

Ensirekisteröityjen henkilöautojen keskipäästöt ovat pitkään alentuneet hitaasti. Kehitys kuitenkin kiihtyi selvästi sähkö- ja hybridi-autojen osuuden kasvun myötä vuonna 2020, jolloin keskipäästöt alenivat melkein 12 prosenttia edellisvuodesta. Vuoden 2021 tammi-heinäkuussa päästöt alenivat 16 prosenttia vuoden 2020 vastaavasta ajasta. Varovainen oletuksemme vuoden 2021 kokonaisvähennyksestä on 10 prosenttia.

Oletuksena on, että keskipäästöt kuvaavat autokannan todellisia keskipäästöjä, vaikka valmistajien mittaukset on tehty optimaalisissa olosuhteissa. Skenaariot on kuitenkin tehty muutosten eikä tasojen avulla, joten asian ei pitäisi suuresti vaikuttaa lopputuloksiin. On käytännöstä kiinni, kuinka ympäristöystävällisesti hän ajaa ja käyttääkö hän hybridi-autossaan vain polttomoottoria.

Tämän kehityksen perusteella ensirekisteröityjen autojen keskipäästöjen perusuraksi on valittu kymmenen prosentin vuotuinen alenema vuodesta 2022 alkaen (ks. kuvio alla). Hitaassa skenaariossa alenema on viisi prosenttia vuodessa ja nopeassa 15 prosenttia. Hidas skenaario on hyvin epätodennäköinen, koska au-

Ensirekisteröityjen autojen keskimääräiset hiilidioksidipäästöt eri skenaarioissa sekä autokannan keskipäästöt perusuralla, g/km (NEDC)

Huom. Vuosien 2007–2012 osalta autokannan keskipäästöjen kehitys on laskettu vuosien 2013–2020 tilastoidun kehityksen pohjalta. Sitä ennen sen on oletettu pysyneen muuttumattomana VTT:n Lipasto-tietokannan lukujen perusteella. Vuosi 2021 on arvio tammi-heinäkuun tietojen perusteella.

tonvalmistajat ovat lopettamassa uusien polttomoottoriautojen tuottamisen ja koska Suomen ajoneuvoverotus ja -maksut sekä polttoaineverotus ohjaavat voimakkaasti kulutusta kohti vähäpäästöisiä ajoneuvoja. Periaatteessa on mahdollista, että kilometrisuorite kasvaa sähköautoilla, koska ajaminen on suhteellisen edullista. Se ei näkyisi päästöissä, mutta kylläkin liikenteen määrässä.

Autokannasta oletetaan romutettavan vuosittain 3,3 prosenttia, mikä vastaa tämän vuosisadan keskitahtia, kun poistuma lasketaan ensirekisteröintien ja liikennekäytössä olevan autokannan muutoksen kautta. Romutettujen autojen keski-ikä on nyt noin 21 vuotta ja se on ollut hitaassa kasvussa. Oletuksena on, että keskimääräinen romutusikä on jatkossa nykyisellä tasollaan ja liikennekäytöstä poistuvien autojen keskipäästöt ovat siten 21 vuoden takaisen autokannan mukaiset.

Vuosina 2010–2019 ensirekisteröitiin vuosittain keskimäärin 114 000 henkilöautoa. Laskelmassa ensirekisteröintien oletetaan olevan 105 000 autoa tänä vuonna ja 115 000 autoa vuosina 2022–2025, mutta vähenevän sen jäl-

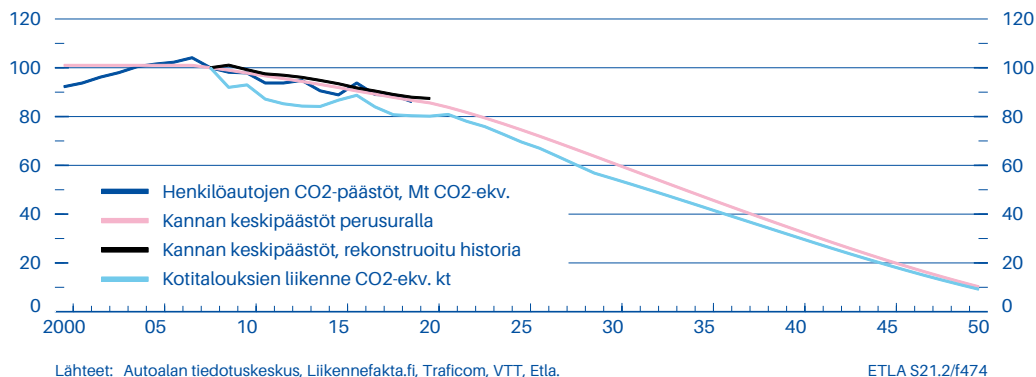
keen tuhannella autolla vuosittain väestökehityksen vuoksi. Tehdyillä oletuksilla autokanta alkaa hitaasti vähentyä 2040-luvulla.

Autokannan keskipäästöjen aleneminen kiihtyy

Näillä oletuksilla liikennekäytössä olevan autokannan keskipäästöt alenevat vuoden 2020 tasolta 154 g/km (NEDC²) melkein puoleen vuoteen 2035 mennessä, eli tasolle 84 g/km, ja edelleen tasolle 18 g/km vuonna 2050 (ks. edellisen sivun kuvio). Prosentuaalinen alenema kiihtyy koko ajan, kun ensirekisteröityjen autojen päästöt vähenevät ja selvästi isompipäästöistä vanhaa autokantaa romutetaan. Lukema ei mene nollaan, koska myös polttomoottorisia autoja pidetään rekisterissä. Niillä ajaminen on kuitenkin vähäistä, kuten vanhoilla autoilla yleensäkin. Ilmastotavoitteiden kannalta niillä ei ole merkitystä. Nopeassa skenaariossa keskipäästöt ovat vuonna 2035 noin 77 g/km ja hitaassa skenaariossa noin 93 g/km.

Kuinka hyvin käytetyllä laskentamenetelmällä voidaan arvioida autokannan päästöjen kehitystä? Alla olevassa kuviossa on esitetty ti-

Henkilöautojen CO₂-päästöt, autokannan keskipäästöt ja tavoitemuuttuja eli kotitalouksien liikenteen CO₂-ekv. päästöt, 2008=100

Huom. Henkilöautojen CO₂-päästöt 2000–2019, autokannan keskipäästöt kuten edellisen sivun kuviossa ja niiden taaksepäin rekonstruoitu kehitys tässä artikkelissa käytetyllä laskentamenetelmällä (ks. teksti) sekä kotitalouksien liikenteen CO₂-ekv. päästöttilastot 2008–2018. Ennusteet 2019–2050 tehdyillä oletuksilla.

lastot henkilöautojen CO₂-päästöistä vuosina 2000–2019 sekä tavoitemuuttujamme eli kotitalouksien liikenteen CO₂-ekv. päästötilastot 2008–2018 indekseinä siten, että vuosi 2008 on perusvuosi. Nämä käyrät seuraavat toisiaan suhteellisen hyvin. Lisäksi kuviossa on autokannan tilastoidut keskipäästöt vuosina 2013–2020 sekä niille itse laskettu ura vuosille 2000–2012.

Kuviossa on myös tehty robustisuustesti rekonstruoidulla autokannan keskipäästöt käyttämällä menetelmällä vuosille 2008–2020. Se seuraa hyvin kannan tilastoituja keskipäästöjä. Käytämme pääomakannan laskemisesta tuttua menetelmää eli laskemme autokannan keskipäästöt olemassa olevan autokannan, investointien (uusien autojen) ja poistojen (romutusten) sekä niiden vastaavien keskipäästöjen funktiona. Kuvioista nähdään, että tällä tavalla laskettuna kannan keskipäästöt kuvaavat suhteellisen hyvin kotitalouksien liikenteen CO₂-päästöjen kehitystä.

Kun otetaan huomioon polttoaineiden sekoitevelvollisuuden nousu, liikenteen päästöt alenevat autokannan keskipäästöjä nopeammin. Sekoitevelvollisuus nousee koko 2020-luvun

ajan. Biopolttoaineiden polttamisesta aiheutuvia hiilidioksidipäästöjä ei lasketa mukaan sektorin päästöihin, sillä kasvillisuuden on oletettu sitovan hiiltä kasvunsa aikana. Lisäksi sekoitevelvollisuuden korotus saattaa nostaa myös polttoaineen hintaa, mikä edelleen lisää kannustimia siirtyä vähempi- tai nollapäästöisiin autoihin.

Alla olevassa kuviossa on esitetty kotitalouksien liikenteen aiheuttamien kasvihuonekaasupäästöjen kehitys eri skenaarioissa. Aleneminen kiihtyy täyssähköautojen yleistyessä, koska romutettavan autokannan keskimääräiset päästöt ovat jatkuvasti yhä suuremmat verrattuna ensirekisteröityihin autoihin.

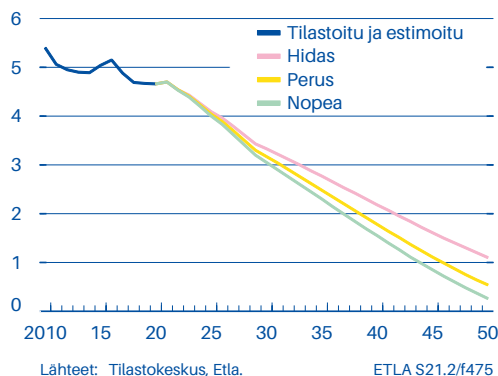
Tavoite voidaan suunnilleen saavuttaa nykykehityksellä

Hallituksen tavoitteena on puolittaa tieliikenteen päästöt vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä ja saavuttaa nollapäästöt vuoteen 2045 mennessä.³ Tavoitteessa on mukana myös ammattimaisesti harjoitettu tieliikenne, johon ei tässä artikkelissa oteta kantaa. Henkilöautojen osuus liikenteen kokonaispäästöistä on hieman yli puolet. Oletamme, että tavoite on yhtäläisesti henkilöautoille ja raskaammalle kalustolle.

Skenaariolaskelmassamme kotitalouksien liikenteen päästöt alenevat perusuralla vuosina 2008–2030 yhteensä 45 prosenttia, millä päästään hyvin lähelle hallituksen tavoitetta.⁴ Vuoteen 2035 mennessä alenema on 57 prosenttia ja vuoteen 2045 mennessä 81 prosenttia. Tässä on huomattava, että vuonna 2045 polttomootoriautojen keski-ikä on jo huomattavan korkea, joten niiden ajosuorite jää vähäiseksi, ja todellinen päästövähennys on todennäköisesti suurempi kuin 81 prosenttia.⁵

Arvioitu kehitys on riittävä Suomen hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttamisen kannalta.⁶ Poliitikalla voidaan varmistaa kotitalouksien ja julkisen sähköautojen latausinfrastruktuurin riittävyys. Kotitalouksien valintoihin voitaisiin

Kotitalouksien liikenteen kasvihuonekaasupäästöt, Mt CO₂-ekv.

Lähteet: Tilastokeskus, ETLA.

ETLA S21.2/f475

Huom. Tilastokeskuksen tilastot 2010–2018, estimoitu 2019–2020, skenaariot 2021–2050.

vaikuttaa esimerkiksi jyrkentämällä auto- ja ajoneuvoveron CO₂-progressiota, mikä lisäisi kotitalouksien kannustimia vaihtaa vähempipäästöisiin autoihin. Auton omistamiseen ja käyttöön liittyvään verotukseen pitää myös tehdä vähintään inflaatiokorjaukset. •

Viitteet

- ¹ Kiitän Aki Kangasharjaa, Olli-Pekka Kuusela ja Markku Lehmusta kommentteista.
- ² NEDC (New European driving cycle) on aiemmin käytetty henkilöautojen polttoaineen kulutuksen ja päästöjen mittausstandardi Euroopassa. Uusi on WLTP (Worldwide harmonised light vehicle test procedure), jonka tulokset vastaavat NEDC:tä paremmin ajoneuvojen todellisia päästöjä. Näiden välillä on tasoero.
- ³ <https://www.lvm.fi/-/hallitus-paatti-tieliikenteen-paastojen-vahennyskeinoista-paastot-puoleen-2030-mennessa-1293954>
- ⁴ Kotitalouksien liikenteen kasvihuonekaasupäästöistä on tilastoja vuodesta 2008 alkaen. Kotimaan liikenteen kaikki päästöt olivat vuonna 2008 jokseenkin samat kuin vuonna 2005. Sivun 94 kuviossa henkilöautojen CO₂-päästöt olivat vuonna 2005 jokseenkin samat kuin vuonna 2008.
- ⁵ Tilastokeskuksen Tieliikenteen suoritelaskenta 2018 -julkaisun mukaan vähintään 20 vuotta vanhojen henkilöautojen keskimääräinen ajosuorite on vain 37 prosenttia uusien autojen ajosuoritteesta. Todellinen päästövähennys voisi siten olla lähempänä 90 prosenttia.
- ⁶ Raskaan tieliikenteen päästöjen vähenemisen voi olla vaikeammin toteutettava tavoite kuin henkilöautoliikenteen.

SUHDANNE

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

ISSN: 0787-9342

Kustantaja: Taloustieto Oy

Puh. 09-609 900

www.etla.fi

etunimi.sukunimi@etla.fi

Arkadiankatu 23 B

00100 Helsinki
